Biblioteca Centrală Regională Hunedoara

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul III, Nr. 8 (43) • 15 aprilie 1960 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

Din sumar:

M. GH. BUJOR: Întâlniri cu Lenin
Poezii închinate partidului și lui Lenin
Reportaje și eseuri: H. ROHAN, POP SIMION, DRAGOȘ VICOL, MARALAMB ZINCA
Vegnuri: ION MOREA, NICOLAE TAUTU, GHEORGHE TOMOZEI, VIOLETA ZAMFIRESCU etc.
Dintre sute de catarge...
Articole: RADU BOLIREANU, VERA CALIN, M. NOVICOV, LUCIA OLTEANU, STANCIU STOIAN etc.
PROGRAMA ANALITICĂ PENTRU LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ — CLASA A X-A
E. HEMINGWAY: Cine l-a ucis pe veteranul?

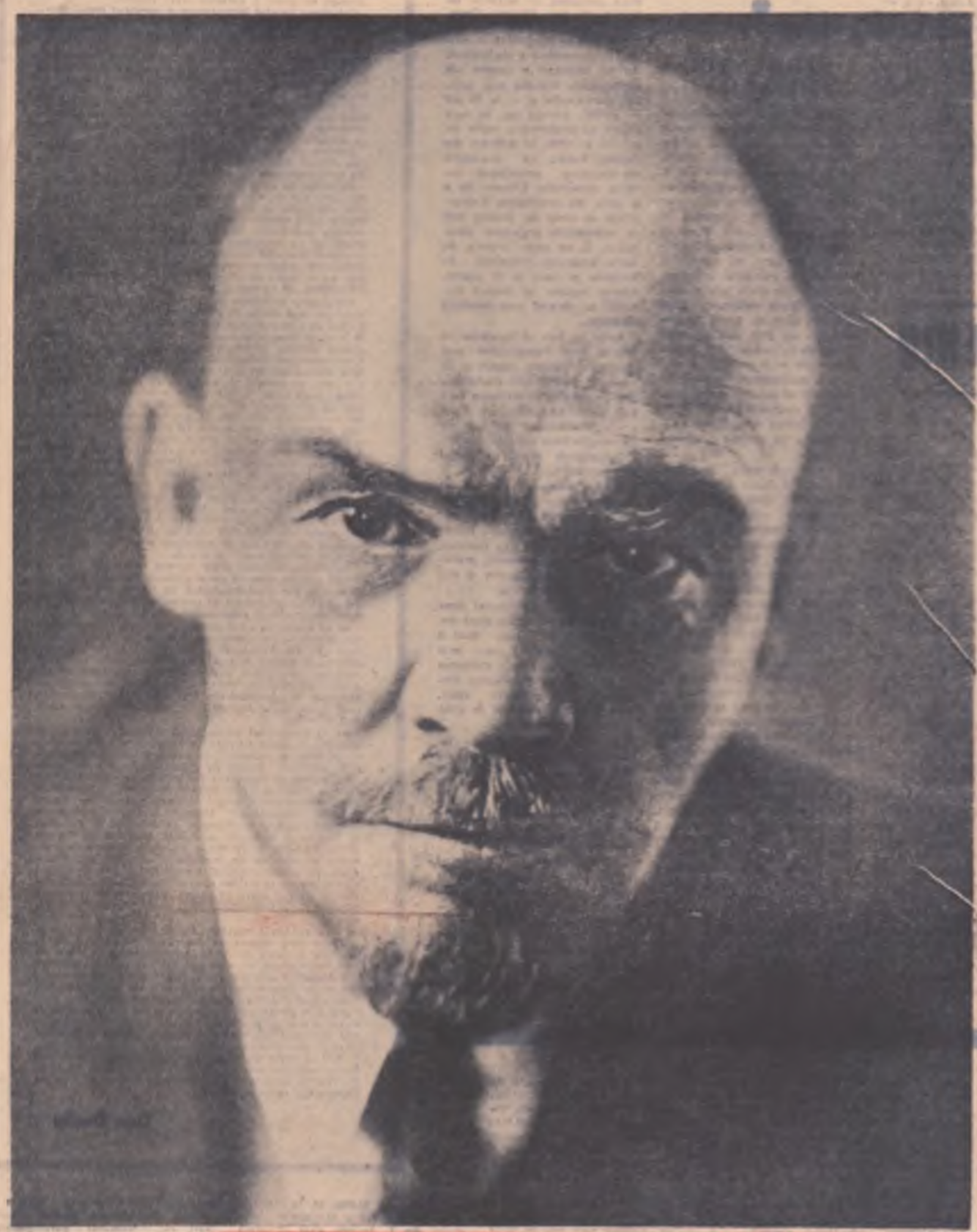

V. I. LENIN în iulie 1920

GENERAȚIA NOASTRA LENINISTA

Istoria literaturii din societatea bazată pe clase este cultivată prin dăruirea și bărbăția. Pe de-o parte filozofia umanitară cu care Marcus Aurelius, Seneca, Epictet, Kaiserul și chiar domnul Mahaxa se mândrăveau de unii cititori ai condeiului. Imaginea sinistrul rege Carol al doilea se mândea filozofia „regele cultivat". Acesta ar fi putut, bineînțeles, dar pretengăsesc. Pe de altă parte, literatura, a fost academizat de bănuiți, scriitorii democrați-progresiști la Inchisoarea Văcărești, Bălescu îngropat la grădina comunei, Popișle expulzat, Eminescu, cu internat la nebuni, Lenea bătrânul, Nerudă hăituit cu vremea de prut etc. etc. E o sumă și poetică achiță de istoria a scriitorului, redusă la umilință și umilințe. Cazurile pot fi luate bănuite și temute.

A trebuit să vină leninismul particular care să curețe de mucegăiuri ultimele teorii asupra vieții. Leninismul care ne-a dat economia socialistă (planiș) și arta realismului socialist (transdafin). Leninismul care ne-a dat democrația și profilul epocii. El avea să restabilească o dată pentru totdeauna demnitatea culturii, luând din artă o parte integrantă a cauzei proletare.

Teoretic și practic el da artiștilor un teren de acțiune, vitate cerșind odinioară. Ideile leniniste au hrănit viața și dalta, condeiul și penelul.

Epoca Revoluției ne-a dat și o nouă tipologie de curent sau „mișcare" literară. Se cerea altceva, o metodă antiaparențializare, transfigurantă, o metodă după chipul și asemănarea noii vieți. Articolele lui Lenin despre literatura de partid și literatura de partid sunt pendeau coordonatele noii epoci pe care le jurnal anul 1908. Încă pe atunci tânărul Gorki o citeșca la pensă, iar mai târziu, tânărul Maiakovski o înțelegea la pensă. Teoria leninistă a reflectării a dat generațiilor de scriitori noștri siguranța orientării în rău timp fără de timp. Ea a dat creațiilor adevărului; mărturi de valoare (Lenin trăind nu-a lăsat mărturie recomandări ale clasicilor ruși), a dat prestanța artei. Includ-i o bătălie barcadă de idei și a dat viitorului acea perspectivă majoră a comunismului spre care tinde astăzi întreaga omenire. Leninismul, prin dezvoltarea lui, implicațiile sunt de armonizare cugetarea lucidă cu romantismul revoluționar al sentimentelor, lucid și luminos, ca teorie, este un nesecat izvor de inspirație.

O adevărata tânără gardă de scriitori din țara noastră face corp comun în lupta pentru realismul socialist. Generația are un profil harhatesc, un avânt nocturnal, o tinerețe fără de hotărâre, înverșite din duplina și mahura și partinitate. Leninismul, partinitatea, se amalgamează în conștiința lor așa cum arătase Maiakovski în poemul luchinul generalului conducător al proletariatului rus. Lenin e cu noi, în teorie, în practică, în artă.

Toate aspectele vieții de pe întreg globul pământesc, au trecut răsturnăpete pe sub condeiul lui Vladimir Ilici și au vibrat între pereții modestului său birou.

Ele dau vieții noastre și operei de construire a socialismului dimensiunea istorică și ne configurează profilul etic și estetic în funcție de această epocă. Optimista, epoca ne-a dat un robust profil optimist. Nu optimismul desprins din vechile enciclopedii, cu surâsul de rigoare și cu natura sa strict temperamentală, strict biologică, ci optimismul de coloratură istorică, de structură socială, optimismul luptător și creator.

Acest optimism de esență leninistă cuprinde toate orizonturile vieții, devine tipic pentru toate manifestările noastre și da profilului nostru un farmec harhatesc unic și posibil numai în condițiile aderării totale la marxism-leninism.

Leninismul dă eticii și esteticii noastre măreție și sens. Morala proletară, sfidătoare a tuturor sistemelor artificioase de etică cu care filozofii livreți și inchiau sistemele, e o justificare istorică a sufletului nostru, e cartea de vizită cu care ne înfățișăm în fața maselor. Ea ține tot de partinitate în sensul larg al cuvântului, mărturisind dragostea față de partidul clasei muncitoare, în viața de fiecare zi, în opera scrisă și editată. Această etică ne menține mereu proaspeți, mereu puternici pe barricadă și ne face arta un bun al maselor.

Demnitatea epocii și-a tarii și demnitatea scriitorului înaoși și a generațiilor de scriitori. Tânara gardă a scriitorilor noștri își are frontul consolidat tocmai prin aceasta etică leninistă. Lenin ne-a învățat să fim oameni adevărați și scriitori adevărați. Tipul scriitorului cetățean în accepțiunea leninistă a cuvântului, a restabilit respectul scriitoricesc dat uitării secole de-a rândul și confundat cu saltimbancul de bilci. Muncitorii își primesc scriitorii cu ovații; cărțile scriitorilor populează odaile oamenilor muncii. Printr-o subtilă dialectică, creșterea conștiinței socialiste a muncitorului reclamă o creștere a valorii artistice și această creștere a nivelului artei dezvoltă gustul estetic al cititorului obișnuit.

Partinitatea etică, estetică, revoluționară, adică leninismul e însăși justificarea existenței noastre ca oameni și ca scriitori tineri. În numele marelui Lenin să ne transformăm arta într-o înaltă barricadă a marilor idei, făcând utilul frumos și frumosul util. E cea mai măreață lozincă pe care o putem arbora în fruntea generației.

Al. Andrițoiu

TUDOR ARGHEZI — Medalion:

SCRIITORUL LENIN

De vreme ce orice avânt estetic a popoarelor pentru respect, demnitatea ființei și libertăți omenești se oglindește și în intelect și scris, nici revoluția franceză, din 1789, nu [illegible] izvorâ epocilor de revendicări sociale, pârcă Iluminismul, ca să dea răscolirilor lumina, au i-au lipsit cărturarii cunoscuți sub denumirea colectivă Enciclopediștii. Ei au fost Diderot, D'Alembert, Voltaire, Montesquieu, Jean-Jacques Rousseau, dimpreună cu alți colaboratori mai puțin cunoscuți la redactarea la ediția a Enciclopediei lor. Dar unii din văzătorii citați erau numai oameni de birou fără participare la evenimentele activ revoluționare și pârâți mai mulți la o democrație de burghezie.

Integral și radical, în erupție și strâmtă, guvernând direct, în neîntreruptă acțiune, luptând întregul front al armatei imperiale luptătoare împăratului chiar, Lenin în dolduora luptei cu împărăția, nici în răgazul nu și a lăsat [illegible] pentru a [illegible] și mare prezator în scris.

Citindu-l și cântărindu-l puterea expresiei, precizia ideii și energiile propriu, în descoperi pretutindeni în scrisele lui. Frasa lui limpede, argumentul fără, stilul cristalizat. Îl cunoșteți tot atât de mare scriitor cât și mirabil, incomparabil mai [illegible] decât enciclopediștii.

A fost conducătorul Marii Revoluții ruse și al socialismului în continuitate neîntreruptă care pornește la luptă și guvernează. În toate țările unde au pătruns cu cartea și articole lăsate.

Țara socialismului, cum am văzut și se vede și la noi, rămâne de la preocupațiile generale, de cunoașterea și [illegible]. Lenin a pornit pretext în toate problemele și manifestările minții și talentului, în literatură, în pictură, în etnografie, lăsate de toate, alături de [illegible] angajații acestor discipline, ocrotitor aplecat ca un frate mai mare pe umărul lor.

LENINISMUL ȘI CRITICA LITERARĂ

Fundamentând principiul spiritului de partid în artă și literatură, elaborând teoria reflectării, subliniind necesitatea caracterului popular al operei de artă, dând pilde geniale de aplicare practică a tezelor sale teoretice, prin analiza concretă a unor opere literare și a unor etape din evoluția culturii ruse, Vladimir Ilici Lenin ridică la un nivel calitativ superior celei mai bune tradiții ale esteticii democraților revoluționari Belinski, Dobroliubov, Cernișevski — și dă criticii literare un solid și sigur suport ideologic. Pentru orice critic literar realist-socialist, ca și pentru orice creator în spiritul acestei metode, exemplul leninist este o călăuză nespus de prețioasă.

Reamintind că moștenirea leninistă în domeniul esteticii nu constă numai în teze teoretice de o importanță covârșitoare pentru înțelegerea artei, ci și în exemplele practice, concrete, în geniala analiză științifică a unor cărți și a unor scriitori, cum sînt, de pildă, studiile despre Lev Tolstoi sau acela despre Herzen, — nu dorim decît să subliniem unele din sarcinile criticii noastre actuale. Exemplul criticii leniniste, prin spiritul ei științific, prin profunzimea filozofică a analizei, ne ferește de bucherism, de practicism îngust, de tratarea superficială a operei, ne oferă modelul adevăratei etice comuniste în critica literară. Aplicînd creatorilor modelul criticii leniniste, ținînd seama de fenomenul specific, concret al creației, un critic nu poate greși, nu poate emite judecăți de valoare false, nu poate fi nici apologet, nici negativist. Uneori, din motive neînțelese cele sau dintr-o anumită timoratee, criticul și istoricul nostru literar au manifestat o atitudine necritică, nestiințifică, față de opera unor scriitori de seamă, din trecut sau de astăzi, deși, în creațiile respective se găsesc simțite rele grele ideologice și vădite scăderi artistice. S-a resimțit o ezitare și o condamnabilă lipsă de îndrăzneală critică față de lumile ideologice din opera unor clasici, ca și față de unele lucrări actuale, în general utile și izbutite, dar inegale, insuficient realizate pe alocuri sau nu peste tot îndeajuns de clare ideologic.

Unii critici au privit cu îngăduință atitudinile evazioniste, inhibante din creația unor poeți. Aceasta, într-o bună măsură din pricina neaplicării consecvente a criteriilor leniniste de a face critică literară, chiar atunci cînd ea se aplică celor mai înzestrați dintre scriitori. Ca model înalt a dat Lenin criticii marxist-leniniste, atunci cînd în septembrie 1908, scria despre Lev Tolstoi, oglindă a revoluției ruse, următoarele: *„Pe de o parte avem în față un artist genial, care a dat nu numai tablouri neîntrecute ale vieții țărănești, dar și opere de prim rang ale literaturii mondiale. Pe de altă parte, un moșier scrîntit întru Hristos. Pe de o parte avem în față un protest extrem de puternic, direct și sincer împotriva minciunii și a ipocriziei sociale; pe de altă parte avem în față un „tolstoist", adică un om jalnic, epuizat și isteric, numit intelectual rus, care, bătîndu-se cu pumnul în piept, spune: sînt un ticălos, un nemernic, dar mă ocup de autoperfecționare morală".*

Recunoașterea pasionată a părților înaintate din creația lui Tolstoi nu l-a împiedicat pe Lenin să formuleze obiecții critice necruțătoare. Iată cum Lenin, dezvoltînd observațiile din cunoscuta scrisoare a lui Fr. Engels către Miss Harkness, privitoare la contradicția dintre creația balzaciană și atitudinea politică înapoiată, legitimistă a autorului ei, arată într-un chip genial, model de principialitate, contradicția dintre genialitatea creatorului și tolstoism. Subliniem faptul că Lenin nu circumscrie observațiile sale numai la Tolstoi, ci arată — ținînd seama de raportul dintre personalitate și epoca sa — că aceste contradicții sînt proprii primei revoluții ruse țărănești democratice, că ele reprezintă totodată și forța și slăbiciunea acestei revoluții.

Confruntarea permanentă a operei cu viața, în lumina unei înalte atitudini filosofice, pasiunea pentru promovarea nouului, a ceea ce este valoros și înaintat, intransigența comunistă față de ceea ce e învechit și anacronic, constituie pentru critica literară de azi o parte din nepieritoarea moștenire leninistă. În spiritul leninismului, critica literară nu poate fi o simplă problemă de retorică, o comodă meserie de birou, o arbitrară muncă de evidență contabilă sau un tribunal în care se absolvă și se condamnă cuvinte, fraze, eroi și cărți. Critica literară marxist-leninistă trebuie să fie *„parte integrantă a cauzei generale a proletariatului"*, trebuie să se afle într-o legătură indestructibilă cu creația și cu masele populare căreia îi se adresează. Mărturisind pentru sobrietate în stil, pentru seriozitate și principialitate partinică în analiză, criticii noi îi sînt cu totul străine academismul arogant, dogmatismul înțepenit în prejudecăți, ca și dezinvoltura și teribilismul guerilă.

Îndrumînd și cercetînd astfel creația literară, critica marxist-leninistă înțelege să promoveze modalitățile cele mai originale, să stabilească relații între ele, să generalizeze experiența lor, să stabilească pe baza acestor experiențe liniile generale de dezvoltare ale literaturii, să contribuie la îmbogățirea tezelor esteticii marxist-leniniste. Atentă la raportul dialectic dintre conținut și forma operei de artă, critica realist-socialistă acordă primordialitate conținutului, fără a neglija forma. Criticii științifice îi sînt străine și sociologismul vulgar și estetismul pedant și pretențios. Ea cere operei de artă o realizare armonioasă a conținutului, un bogat mesaj ideologic într-o înaltă formă artistică. Ea are datoria să militeze pentru desăvîrșirea formei artistice, pentru îmbogățirea limbajului, să vegheze prezența termenilor abstracți, a cenușiului, a platitudinii și uniformizării, ca și a snobismului lingvistic. Lenin s-a pronunțat întotdeauna pentru purificarea limbii, pentru corectitudinea ei, văzînd în aceasta o problemă politică. *„Mărturisesc — scria el în articolul „Despre purificarea limbii ruse" — că dacă întrebuințarea, fără să fie nevoie, a cuvintelor străine mă irită (fiindcă îngreunează înțelegerea noastră asupra masei), apoi unele greșeli ale celor care scriu în ziare pot să te scoată cu totul din sărite".* Și încheia categoric, întrebîndu-se *„Nu e oare timpul să declarăm război stîlcirii limbii ruse"?*

Credem că în această privință, referindu-ne la limba română, și critica noastră mai are încă multe de făcut.

Adeseari, cronicile, recenziile și articolele critice folosesc un limbaj pretențios, termeni abstracți, neologisme pedante, îngreunînd înțelegerea ideilor sau, în orice caz, camuflînd lipsa lor. Presa de partid și cititorii au criticat în repetate rînduri astfel de slăbiciuni de stil ale criticii noastre literare și e momentul să facem un efort comun pentru a le înlătura. Asemenea lipsuri sînt incompatibile cu caracterul popular al criticii leniniste și cu nivelul, în general înalt, de dezvoltare la care a ajuns critica noastră sub îndrumarea înțeleaptă a partidului. Spiritul leninist trebuie să pătrundă mai mult în stilul nostru de muncă. În analiza operei literare, după cum reese din exemplul lui Lenin, criticul nu se poate mărgini doar la cercetarea mijloacelor artistice, la descrierea corectă și cuminte a operei. El are obligația să discute problemele vieții, ale societății de azi, prin prisma operei literare. Din articolele critice realizate în spirit leninist, nu pot lipsi pasiunea și inspirația, înflăcărarea, dragostea pentru viața poporului constructor al socialismului, pentru partidul clasei muncitoare, pentru frumos și adevăr.

Așa ne învață Lenin!

I. D. Bălan

MIHU DRAGOMIR

Cadența nemuririi

Întîi, cadența lină-a vîntului prin brazi,
Ningeau din stele de rubin lumini,
ningeau dinspre pămînt spre cer,
și miezul nopții, între ieri și azi,
se zgribulea undeva, sus, printre norii de ger
destrămați de luminile ce ningeau
dinspre pămînt spre cer.
Întîi, cadența lină-a vîntului prin brazi,
brazii, străjerii albelor file de marmură
înapoia cărora zvîcnește, fierbinte, cenușa nemuritorilor

Miezul nopții și-a scuturat cele douăsprezece aripi
c-un clinchet subțire de chei.
Douăsprezece fluturări de balistă pentru ziua trecută,
douăsprezece bine-ai venit pentru ziua de azi,
douăsprezece arcuri de pod către ziua de mîine.

Și, ca un acou,
sau poate ca o întupare firească,
pașii astașilor răsună din acu
în istoria Țării Roșii.
Se schimbă garda.
Se schimbă garda, și cadența pașilor, pe pămînt,
se împletește în cadența orelor, plutind în vînt,
se schimbă garda, neschimbîndu-se —
astașii ce vin sînt frații celor ce pleacă,
trecîndu-și consemnul, firesc și solemn,
cum orele își trec timpul din mînă în mînă.

O, clipă statornică a veșniciei,
sens netrecător al trecerii noastre!
Lîngă fruntea leninină, bătînd mările ei întrebări și răspunsuri,
astașii își trec consemnul, firesc și solemn,
întruchipînd, în cadența celor douăsprezece aripi ale miezului nopții,
schimburile nesfîrșite ale generațiilor.

Generații nesfîrșite
trecîndu-și cadențat din mînă-n mînă,
steagul tot mai învăpăiat al victoriilor,
țară după țară, continent după continent,
steletă pornită din fundurile istoriei
și înfiptă aici, pe culmile istoriei
de omul ce adună-n mănunchi mările-ntrebări și răspunsuri.

Noi nu spunem clipei: rămîi!
Noi îi spunem: îndeplinește-ți menirea!
În trecerea clipelor am găsit netrecătorul,
sensul incandescenței din noi și din astre,
cadența leninistă-a vieții noastre.

Mîine — vom avea privelișteo comunei pe întreg pămîntul.
Apoi — vom reface armonia sistemului solar.
Apoi — vom împinge moartea în lături.
Apoi — vom căuta tot ce-i gîndire-n cosmos.
Mereu, mereu, mereu,
steleta leninistă va fulgera pe drumurile infinitului.

Salut, orelor strecurate printre brazi,
ca douăsprezece aripi mătăsoase!
V-ați îndeplinit menirea, puteți călători în veșnicie...

Dar sensul acestor lumini
rămîne veșnic dinspre pămînt spre cer,
de lîngă fruntea lui, bătînd mările-ntrebări și răspunsuri,
această cadență puternică și simplă ca firea —
rămîne veșnic cu noi
cu generațiile ce poartă azi steleta biruințelor leniniste
cu generațiile ce a vor primi, mîine,
sporită în biruințe,
și a vor preda, cîndva, altora, urmașilor,

de aici, de lîngă fruntea bătînd mările-ntrebări și răspunsuri
de aici, de unde azi răsună-n cosmos
cadența leninistă-a nemuririi.

O seamă de cuvinte

S. K. Ghil: ŞASE ANI CU LENIN

La ghişeul ofiţerului de servici dintr-o gară moscovită, un cetăţean mărunt, cu palton demodat, ciocănind, aşteaptă să se deschidă şi-l pe el şi spună: A...

— Ţine cu a întîmplat, tovarăşe... nişte ţărani sau nişte birocraţi, au încărcat cîteva vagoane cu mărfuri... Dumneata îţi dai seama de preţioasele sfinţenie pentru statul nostru, bine, ascultă-l pe comandantul detaşamentului de pază pe care eu l-am întîlnit întîmplător în trenul ăsta şi ia măsurile necesare... Poate că ar trebui să se facă aşa... aşa... aşa...

Ofiţerul ascultă atent, dar cam nedumerit: de ce s-o fi bagînd într-o asemenea afacere civilul ăsta cărunt, prin ghişeu nu-i vede decît barbuţa şi-o parte din blana gulerului?... Şi ce caută el, de vine duminică seara c-un tren de marfă de pe linia Leningrad...

— Sînteţi cu ostaşii de pază?

— Nu.

— Sînteţi feroviar, din garnitura trenului?

— Nu...

— Atunci?

— A, iartă-mă că nu m-am prezentat, dar m-a enervat afacerea asta. Sînt Lenin. Poftim legitimaţia mea.

Şi civilul cu palton demodat continuă să mai discute la ghişeu, normal ca orice cetăţean care-a solicitat ceva, apoi salută şi pleacă.

Şi-a petrecut duminica la vînătoare. I s-a înzăpezit eanta cu motor şi împreună cu şoferul s-a suit într-un marfar care venea spre Moscova. A doua zi, disdeminineaţă la reluat preocupările de preşedinte al Consiliului Comisarilor Poporului.

Şoferul, S. K. Ghil pe nume, povesteşte aceasta cu destulă zgîrcenie de amănunte. El l-a cunoscut bine pe Lenin timp de şase ani — o spune şi titlul cărţii. „Ce păcat, spune S. K. Ghil la un moment dat — că n-am ţinut un jurnal zilnic al celor petrecute cu Vladimir Ilici" — şi-i dai dreptate. Îi dai dreptate însă pînă cînd îţi vine în minte gîndul că tot aşa cum de la cartea aceasta ai dori şi mai multe amănunte, ai dori şi de la cealaltă — de la eventualul jurnal pe care l-ar fi publicat.

Cartea lui Ghil, prin modul ei simplu, linear, în care e scrisă, este direct influenţată de personalitatea simplă a marelui om.

Poate că zeci de figuri de stil n-ar fi reuşit să ni-l redea mai bine pe acel om la auzul numelui căruia toţi se ţăţăceau, dar la auzul vorbei căruia, toţi deveneau prietenoşi, comunicativi, nestingheriţi.

Amănuntele şoferului sau îl surprind pe Lenin în viaţa de familie, în excursiile duminicale, printre muncitori şi ţărani, la mitinguri. Notaţiile sînt un adevărat tezaur căci ce satisfacţie mai mare de cetăţean al epocii noastre poţi avea decît să-ţi dai seama odată şi pe vecie că acela care-a fost în fiecare din cele ce-au fost faptul-de era un om simplu şi modest care-şi usca ciorapii pe podiţa de la marginea vremurilor, care se-mprijea de sănătatea tovarăşilor şi de viaţa şi ajungea la concluzia cu ceferul ca s-o facă să mănînce la timp, care se-nfuria pe cei ce tăiase un copac frumos, admirat c-o săptămînă înainte, căruţa-i plăcea să întrebuinţeze cu toată savoarea, expresia „a freca ridichea," care de multe ori se mulţumea c-o cină formată dintr-un pahar de ceai şi două felii de pîine presărate cu sare, care ca să intre în sălile de festivităţi unde era aşteptat cu nesaţ să vorbească, se-nghesuia la intrare, neobservat, printre cei care veneau aţoşi să-l vadă şi să-l audă.

Iată încă o scenă:

La frizeria din Kremlin, cîteva persoane aşteptau la rînd. Deodată apare Lenin. Se interesează cine a venit ultimul, scoate din buzunar o revistă şi se-aşează modest pe scaun, începînd să citească. Între timp, frizerul care a terminat cu clientul de pe scaun, îţi ofleşte pe Vladimir Ilici să treacă înaintea celorlalţi.

— Nu, nu, tovarăşi — răspunde el. Vă mulţumesc. Trebuie să respectăm rîndul. Noi am introdus doar această regulă. Am să aştept şi eu ca toată lumea.

Da, aşa trebuie înţeleasă modestia acestui om care a deschis o eră nouă în istoria omenirii, firească, naturală, decurgînd dintr-un punct de vedere ştiinţific asupra lumii şi societăţii.

Aceasta este Lenin, asupra căruia cartea lui Ghil. Şase ani cu Lenin, aruncă încă o lumină: omul modest în chip conştient şi firesc. Omul ajuns la acea sublimă claritate de gîndire, care-l face atît de apropiat şi atît de drag semenilor săi.

Citeşti cartea şi-ai vrea să afli alte şi alte amănunte, şi-ţi dai seama pînă la urmă că asta [illegible]

CORNELIU LEU

N. Krupskaia: AMINTIRI DESPRE V. I. LENIN

Într-un poem de înaripată evocare a lumii comuniste sau mai exact a hirdinţei comunismului, marele Lenin, substanţa spirituală a acestuia, forţa lui agitatorică extraordinară, capacitatea sa organizatorică şi mobilizatoare, dragostea pentru popor, pentru partid şi pentru cauza acestuia. Luate în parte sau împreună, aceste frînturi trezesc aceeaşi puternică emoţie. Senzaţia că eşti lîngă Lenin, că îi urmăreşti paşii, privirea, expresia concentrată a chipului, că asiste nemişcat, la viaţa lui tumultoasă ca o lumină de primăvară, nu te părăseşte nici o clipă. În aceste fapte mărunte, în aparenţă: Lenin vizitînd un tovarăş bolnav, studiind Manifestul comunist şi Capitalul în condiţiile deportării de la Suşenskoe, Lenin la vînătoare, sau cîntînd alături de copii siberieni şi în multe, zeci şi sute de fapte, sînt condensate nesfîrşite pagini de poezie. De altfel, multe din acestea au şi trecut demult fie pe plajă, pe portativ sau în poezie. Puţini sînt poeţii din patria comunismului şi din ţările socialiste care să nu-şi fi încercat lira măcar pe unul din luminoasele „motive" ale existenţei „celui mai uman dintre oameni". E impresionantă şi plăcută — aşa cum se detaşează din mărturiile Nadejdei Krupskaia, imaginea lui Lenin ca om de cultură şi în mod deosebit ca apărător al frumuseţilor culturii clasice înaintate, realiste a trecutului.

Un neprecuţit tezaur îl reprezintă învăţătura leninistă în ceea ce priveşte formarea conştiinţei noi, revoluţionare, comuniste a tineretului, pe baza însuşirii şi prelucrării în mod critic a tot ceea ce a creat mai bun societatea omenească: „Ar fi greşit să se creadă că e de-ajuns să-ţi însuşeşti lozincile comuniste, concluziile ştiinţei comuniste, fără a-ţi însuşi acea totalitate de cunoştinţe a căror încununare este comunismul în sine. Un exemplu de felul cum comunismul a apărut din totalitatea cunoştinţelor omeneşti este marxismul" (Din Sarcinile Uniunilor Tineretului).

Învăţămintele de căldură prietenie pentru Vladimir Ilici, străbătute de spiritul unei neclintite încrederi în cauza Partidului. Amintirile Nadejdei Krupskaia, care vor vedea în curînd lumina tiparului, într-o nouă ediţie, reprezintă un nesecat izvor de cunoaştere a personalităţii lenineşti, a omului şi teoreticianului comunist, a celui care, după cum scria un tînăr poet, a intrat în mausoleul de marmură, lăsînd afară primăvara întregii oameni muncitoare.

VASILE NICOLESCU

B. Volin: STUDENTUL ULIANOV

Lenin a lăsat puţine însemnări autobiografice. În aprilie 1917, după întoarcerea sa din străinătate, soldaţii din bateria 8-a de artilerie au trimis o scrisoare Sovietului muncitorilor şi soldaţilor din Petrograd prin care rugau să fie informaţi pe scurt despre Lenin. Lenin a răspuns printr-o scrisoare nefinalizată, în care, cu marea sa modestie a enumerat principalele etape ale vieţii sale revoluţionare. Acest document este singurul scris de Lenin despre tinereţea sa. Dar, din scrisorile şi amintirile rudelor, din memoriile unor vechi activişti ai mişcării muncitoreşti, prieteni şi cunoscuţi ai marelui dascăl, scriitorul şi cercetătorul sovietic B. Volin a folosit date de mare însemnătate în cartea: Studentul Ulianov.

Privită sub toate aspectele, Studentul Ulianov e o lucrare remarcabilă care îmbogăţeşte cunoştinţele cititorului despre viaţa lui Vladimir Ilici Lenin. Volin a reconstituit atmosfera oraşelului de pe Volga, Simbirsk, în care s-a născut, acum 90 de ani, Lenin, oraş despre care I.A. Gonciarov spunea: „Dacă treci o căruţă, sau dacă un trecător bocăneşte cu ciubotele pe caldarîm, undeva la o depărtare de o versta, toată oştia răsună. E atîta linişte, încît fără să vrei te cuprinde somnul..." Anii de liceu în care Volodia Ulianov şi-a uimit dascălii şi colegii prin neobişnuitele sale calităţi, prin setea de muncă şi tenacitatea sa, ani umbriţi de amărăciuni, au fost anii formării intelectuale, anii primelor întrebări şi ai celor dintîi răspunsuri. În preajma examenului de sfîrşit de an, în ultima clasă, fratele mai mare al lui Volodia, Alexandru, învinuit de a fi participat la un complot împotriva ţarului, a fost ucis într-o fortăreaţă. Volodia îl iubea mult pe fratele său. Deşi s-a arătat de la început în dezacord cu calea anarhistă, de atentate, aleasă de el, a înţeles că în esenţă, Saşa a fost un înflăcărat luptător împotriva ţarismului. Volodia a hotărît să urmeze calea luptei organizate.

După ce a primit certificatul de absolvire şi medalia de aur, Vladimir Ilici s-a înscris la Universitatea din Kazan, oraş evocat adesea de Gorki. Aci, după lecturi din Marx şi Engels, după întîlnirea cu lucrările interzise, ale lui Pisarev, Cernişevski şi Dobroliubov, proaspătul student se integrează în mişcarea protestatară a studenţimii. Au loc tulburări şi printre alţi participanţi, Volodia este arestat, exmatriculat şi — la 16 ani — exilat într-un sat, în care mama sa moştenise o veche locuinţă. În 1946, în arhivele din vechiul Kazan, s-a descoperit un document senzaţional: cererea studentului Ulianov de a fi şters din controalele Universităţii în semn de protest faţă de nedreptăţile organelor absolutiste. E un gest superb, de mare frumuseţe. Conştient de riscurile pe care şi le asumă, tînărul luptător îşi aruncă dispreţul în obrazul unei instituţii nedemne...

Volin ne face să urmărim cu emoţie firul întîmplărilor prin care trece Ulianov, munca sa de zi cu zi, studiile sale economice, politice, literare şi statistice care l-au ajutat să înţeleagă şi să poată combate cu mijloace riguros ştiinţifice bazele orînduirii capitaliste aflată în pragul descompunerii.

Tînărul Ulianov a fost un om de o robusteţe ideală luptătorului, s-a apropiat cu înţelegere de oamenii simpli, asupriţi. Îndrăgea natura rusă, era înotător, schior şi şahist pasionat, prietenos şi jovial, înţelegător şi sfătuitor al prietenilor săi.

Cartea, care a necesitat după cum se vede un serios efort documentar, e mai mult decît o biografie obişnuită care, prin construcţia sa, prin utilizarea cu succes a unor procedee literare specifice evocării epice, este o lectură deosebit de utilă şi pasionantă.

Apariţia ei în româneşte ne va ajuta să dobîndim cunoştinţe noi, despre tinereţea sa clocotitoare, despre o viaţă dăruită luptei pentru izbînda comunismului. Ea va constitui pentru tineretul nostru o pildă de înaltă conduită comunistă.

Fără îndoială că terminînd ultima filă, eşti tentat să întrebi dacă există o continuare — poate scrisă de acelaşi Volin — urmărind şi alte etape ale vieţii lui Lenin. Dacă există în limba rusă, augerăm Editurii grabnica ei editare.

ELENA DRAGOŞ

Cărţi despre LENIN

Sprijin tovărăşesc sau aserţiuni arbitrare?

La rubrica „Revista revistelor", Contemporanul din 8.IV. a.c. face o serie de aprecieri în legătură cu activitatea Luceafărului. Pe un spaţiu restrins, articolul la care ne referim, abordează o problemă de importanţă majoră în viaţa oricărei publicaţii şi anume, problema sarcinilor specifice, a profilului revistei noastre.

Fără îndoială, unele consideraţiuni şi sugestii în această direcţie sînt întotdeauna bine venite, cu atît mai mult atunci cînd este vorba de o apariţie relativ recentă în publicistica literară. În acest sens, mulţumim tovarăşilor de la Contemporanul pentru atenţia ce care ne-au acordat-o, ca şi pentru observaţiile judicioase referitoare la rubrica de critică şi istorie literară sau la articolul pe marginea consfătuirii de la Constanţa. Trebuie să spunem însă că, spre regretul nostru, caracterul general al respectivei însemnări nu poate fi apreciat drept pozitiv.

Din capul locului impresionează neplăcut tonul sentenţios, atitudinea „de sus" — dînd impresia lectorului neavizat că există nu la o critică tovărăşească, ci la un veritabil... rechizitoriu — impresie întărită de începutul celui de-al şaselea paragraf, care sună astfel: „Există suficiente dovezi că Luceafărul tratează formal problema promovării şi îndrumării creaţiei tinerilor".

Ce fel de vorbă-i asta — „există suficiente dovezi"?! Oare avem de-a face cu un for tutelar, sau anonimul semnator al rubricii şi-a luat sarcina să întreprindă „o anchetă"?

Credem că atari exprimări sînt complet neindicate, mai ales în paginile unei publicaţii de ţinuta şi profilul Contemporanului.

Revenind la chestiunea principală, aceea a sarcinilor specifice — este necesar să corectăm în primul rînd afirmaţia cu care debutează respectiva notă, şi anume că Luceafărul şi-ar fi asumat sarcinile ce reveneau publicaţiei Tînărul Scriitor. Ocupîndu-se într-adevăr cu precădere de problemele ridicării şi îndrumării tinerelor talente literare, revista noastră nu reprezintă totuşi o continuare a publicaţiei susamintite, lucru lesne de observat, între altele, chiar după diferenţele de format şi periodicitate.

Cît despre problema în sine, noi înşine sîntem convinşi că mai avem încă destule puncte slabe în acţiunea de cunoaştere şi orientare a cercurilor literare. O analiză temeinică sau unele sugestii practice în această direcţie ne-ar fi de un real folos. Nota din Contemporanul înlocuieşte însă ajutorul tovărăşesc prin consideraţiuni „ex catedra", împănate cu inadvertenţe. Se afirmă, de pildă, că în paginile Luceafărului „...un tînăr scriitor odată publicat e dat uitării, aşa că activitatea sa nu e urmărită de redacţie, că nu se observă tendinţa de a-l impune". Din respect faţă de adevăr, vom aminti că prin coloanele revistei noastre au debutat în presa literară centrală şi au publicat apoi în repetate rînduri, talente ca: Aurora Confescu, Constanţa Buzea, Olimpia Marcu, Adrian Munţiu, Constantin Abăluţă, Ion Ţugui, Iosif Naghiu, Ion Cringuleanu etc. Unii dintre aceştia şi-au văzut ulterior tipărite lucrările şi în alte publicaţii bucureştene — printre care chiar Contemporanul. Tot în spiritul exactităţii, se cuvine să precizăm că Luceafărul apare, din iulie 1958, urmînd să împlinească vara aceasta abia doi ani de activitate şi nu trei, cum crede a şti autorul notei cu pricina.

În fine, aprecind drept formal modul în care se ocupă revista noastră de activitatea începătorilor, însemnarea din Contemporanul, pe lîngă că ne confundă vădit cu un buletin al cercurilor literare, omite să menţioneze cîteva amănunte:

a) că numai în anul acesta — deci în şapte numere de revistă — au apărut articole despre cercurile literare „D. Th. Neculuţă" şi „Mihai Eminescu", despre debutanţii anului 1959 şi despre o întîlnire în cadrul redacţiei cu „stelele fără nume", că s-au publicat paginile „Oltenia literară", „Luceafărul în regiunea Craiova" şi „Scriitori din regiunea Stalin", pagini în care majoritatea semnăturilor aparţin tinerilor scriitori localnici.

b) că Luceafărul organizează sistematic, încă de la apariţie, şezători literare în capitală şi în provincie, — în şcoli şi instituţii, în uzine şi gospodării agricole colective. Numai în primul trimestru din 1960, s-au organizat asemenea întîlniri la întreprinderi ca: Griviţa Roşie şi Lemn-Mobilă Bucureşti, 7 Noiembrie şi Electroputere Craiova, Uzinele mecanice Turnu Severin, Metrom din Oraşul Stalin, Combinatele chimice Făgăraş şi Victoria, la Sibiu şi la Tg. Jiu, la Ticleni şi Strehaia, la G.A.C. Dăbuleni şi Poiana Mare, Cisnădie şi Tălmaciu, ca şi la numeroase şcoli medii şi institute de învăţămînt superior din Bucureşti. În aceste reuniuni nu se citesc pur şi simplu cîteva poezii, ci au loc discuţii cu cititorii şi cu începătorii în ale scrisului, stabilindu-se astfel contacte nu mai puţin importante decît acelea de la Poşta redacţiei.

c) că rubricile noastre „Dintre sute de catarge" şi „Steaua fără nume" au funcţionat permanent de la apariţia revistei, în ciuda scepticismului cu care au fost întîmpinate de unii confraţi. A considera drept simptomatică absenţa „catargelor" din ultimul număr, pentru a demonstra „neglijarea de către redacţia Luceafărului a sarcinilor ei specifice", aşa cum face respectiva însemnare, ni se pare o aserţiune arbitrară, izvorîtă mai de grabă dintr-o privire superficială asupra realităţii, decît din cercetarea atentă a faptelor şi efort temeinic de a ajuta.

Atît redacţia cît şi cititorii revistei Luceafărul sînt îndreptăţiţi să aştepte de la Contemporanul un sprijin real şi competent în dezbaterea unor probleme de importanţa celor abordate.

Dan Deşliu

Consfătuirea cercurilor literare din regiunea Craiova

Sînt proiectate mai multe consfătuiri cu membrii cercurilor literare din diferite regiuni, iniţiativa e bine venită. Se va putea studia astfel, pe larg, experienţa acumulată în ultimii ani privind atragerea şi promovarea elementelor talentate. Cercurile literare trec acum la o etapă superioară a muncii lor, îndrumarea începe să aibă un caracter mai organizat, de care răspund casele creaţiei populare, filialele Uniunii Scriitorilor, publicaţiile apropiate. S-au iniţiat manifestări ample — şezători, întîlniri cu cititorii, concursuri, emisiuni la staţiile de radio-amplificare — temeinic pregătite. Contribuţia tinerelor condeie la viaţa culturală locală va fi, apoi, foarte importantă. Aici în mijlocul frămîntărilor creatoare unde contribuie efectiv la formarea caracterelor noi, viitorul poet sau prozator învaţă să meargă în pas cu vremea, să fie actual. Angrenate în reţeaua de măsuri agitatorice concrete, menite să mobilizeze păturile largi ale populaţiei la lupta pentru construirea societăţii socialiste, cercurile literare devin o şcoală de studiere a realităţii şi de redare a ei în lucrări pline de patos, emoţionante, izvorîte din miezul problemelor acute, din contactul nemijlocit cu contemporaneitatea.

Consfătuirea cercurilor literare craiovene, care a avut loc în zina de 27 martie 1960, a fost convocată la propunerea Comitetului regional de partid, de către Statul popular regional Craiova, în colaborare cu revista Luceafărul şi Comisia centrală pentru îndrumarea cercurilor literare. Printre cei prezenţi s-au aflat invitaţi şi să ne sprijine, atunci cînd au fost solicitaţi, prin compoziţiile lor..." Aşa cum spunea şi tovarăşa Stancovenu în referatul său, ar fi naiv, desigur, să se creadă că toţi cei care frecventează un cenaclu sau altul vor ajunge apărat scriitori. Dar numai în acţiune amplă, de masă, poate duce într-adevăr la descoperirea tuturor resurselor artistice existente în popor, la ridicarea celor mai valoroase talente. Pe de altă parte nu trebuie uitat nici o clipă rolul cultural educativ ce-l pot juca cercurile literare în cadrul bibliotecilor, cluburilor, al căminelor roşii. Viitorii scriitori, ce-şi fac ucenicia la cercurile literare, sînt datori să urmărească cu atenţie scala din conştiinţa oamenilor, [illegible] lumea înconjurătoare şi să prezinte cititorilor în forma cuvenită. Intrarea lor, mai tîrziu, în literatură, nu va fi numai o simplă completare automată a rîndurilor, o simplă înlocuire a celor ce pleacă. „Trebuie să pătrundem dincolo de simpla aparenţă, spunea tovarăşa Stancovenu, să dezbatem problemele eficacităţii creaţiei noastre, a rolului pe care îl au poezile, schiţele, povestirile, romanele, piesele de teatru în munca de educaţie comunistă a maselor. Unii scriitori începători cred că a scrie e ceva foarte uşor, o simplă distracţie care nu obligă cu nimic, care nu solicită autorul la nimic decît la „glorie", poate. Pornind la drum cu o asemenea concepţie greşită, mai tîrziu sau mai devreme, vei fi silit să constaţi că te-ai înşelat. Sarcinile dumneavoastră sînt mult mai grele decît vi le-ţi închipuiţi, misiunea muncii dumneavoastră e mult mai mare decît o credeţi" Despre legătura scriitorului începător cu viaţa s-a vorbit foarte mult la consfătuire. Avem impresia că aceasta rămîne, totuşi, problema cea mai dificilă a cercurilor literare. Principiul este înţeles vag, superficial, confundat cu vizitele turistice prin ateliere, prin gospodării agricole colective etc. Abia a publicat o poezie sau o schiţă şi autorul cere să îşi trimis „în documentare", deşi în preajma lui se petrec atîtea lucruri deopotrivă de semnificative pentru realitatea noastră. Tovarăşul Dan Deşliu găsea explicaţia unei atari atitudini în atracţia ineditului, a oamenilor necunoscuţi, îndepărtaţi mai ales în epoca pe care o trăim: „Terenul e totdeauna acolo unde nu eşti". Intervenţia sa în cadrul dezbaterilor a fost ascultată cu mult interes.

Tovarăşul Deşliu a arătat că dragostea pentru noi este proprie clasei muncitoare, după cum îi este proprie pasiunea adevărului, sinceritatea, modestia, intransigenţa faţă de greşeli. Scriitorul începător trebuie să-şi însuşească aceste trăsături, să le aplice consecvent în munca sa de creaţie. Ce înseamnă însă a cunoaşte oamenii? Înseamnă a trăi între ei, a le face ecoul năzuinţelor lor, al preocupărilor lor. Pentru aceasta nu este nevoie să le deplasezi special în cutare sau cutare loc. Oriunde mergi, găseşti astăzi noutăţi, aspecte interesante, demne de „imortalizat". Lucian Zaiţi combătea tendinţele de superficialitate, îmbulzirea, dispreţul faţă de amănuntul cotidian, faţă de omul simplu, goana după extraordinar, după monumentalul luat de-a gata, vizibile şi la tinerii scriitori craioveni, membri ai cercului literar de pe lîngă filiala Uniunii Scriitorilor şi la membrii cercului literar „Traian Demetrescu". Multe producţiuni citite în şedinţe sînt abstracte, cuvinţi, construite după modele livreşti. Ori, literatura înainte de toate presupune participarea pătimaşă la marea bătălie dată de oameni cu ceea ce este vechi, sortit pieirii, literatura presupune pledoarie înflăcărată pentru nou, în înfăţişările sale cele mai diverse. „Dumneavoastră, care urmăriţi noile edificii de la primele cărămizi, de cînd se iau primele iniţiative şi pînă cînd se înfăptuiesc, dumneavoastră, care trăiţi aici în mijlocul nostru şi urmăriţi oamenii de cînd fac primii paşi spre un nou mod de gîndire, de înţelegere, de simţire, — menţiona tov. Stancovenu — sînteţi cei mai în măsură să scrieţi despre ce aţi cunoscut, văzut, urmărit".

Paralel cu studiul realităţii, consfătuirea de la Craiova a formulat un nou imperativ al vieţii cercurilor literare, tot atît de important: studiul marilor valori artistice clasice şi contemporane, studiul esteticii marxist-leniniste, a noţiunilor de teorie şi critică literară. Atît referatul tovarăşei Stancovenu cît şi concluziile tovarăşului Petre Golea au stăruit asupra acestei probleme. Cîteodată nu se cunosc principiile elementare ale realismului socialist, nu se ţine seama de nivelul înalt de dezvoltare atins de literatura română în momentul de faţă. Mai poţi auzi stihuri păşuniste, scrise după exemplul lecturilor din manualul de citire de acum cincizeci de ani.

A fost aspru criticată şezătoarea cu tema „Toamna", organizată de cercul literar din Tg. Jiu, cu aproximativ un an în urmă. Cităm din cuvîntul introductiv al profesorului Stelian Stereşcu: „Cînd frîzurile cenuşii cu ploi bacoviene, adună gîndurile noastre lîngă privehiul amintirilor pe care le depănăm în liniştea somnoroasă a căminului, din vălăţuna anilor copilăriei şi a clipelor de studiu intim pe cîmpia cu flori de litere a cărţilor, pornesc spre noi, ca nişte steluţe duioase, frînturi din arhiva cea mare a poeţilor şi a scriitorilor...". „Simţirea tîrziului se pare că a scornit-o toamna", „Toamna zilelor noastre păstrează şi fructifică scînteia creatoare a unei vulcanice toamne de acum 40 şi mai bine de ani, atunci cînd omenirea a fost zguduită de ştirea (?) faimosului decret pentru pămînt şi pace...". „Şezătoarea pe care v-o prezentăm... şi-a ales ca temă de RECENTA ACTUALITATE (sic!) TOAMNA... (care) e veşnic şi totuşi nouă, căci ea a fost muza şi a tovarăşilor mei, pe care îi veţi vedea şi auzi peste cîteva minute..."

...Şi încercările literare pe tema „de recentă actualitate" — TOAMNA erau: Prinos de toamnă, Unde sînt toamnele? Toamnă fermecată de Ilarie Popescu; Plînge parcul, Madrigal, Reflexii de toamnă de G. Pircălăbescu; În toamna rece, În taina nopţii de Marinescu Marin; E toamnă de Al. Mocanu; Toamna în parc, Toamna, Toamnei. Se duce vara, ale Liei Preoteasa. Titlurile singure sînt semnificative pentru versurile citite în faţa oamenilor muncii din Tg. Jiu, versuri obositoare, de cîndată şi maladivă tristeţe, descintece contra urîtului de toamnă, panseuri cabotine. Cărui public se adresează asemenea producţii?

Întîlnim pe alocuri tendinţa spre a poezie contorsionată, neinteligibilă, îmbîcsită de imagini bombastice, stufoase. De la poezia populară putem învăţa foarte mult în ceea ce priveşte simplitatea, claritatea, forţa expresiei — trăsături esenţiale ale literaturii realist-socialiste, spunea cineva la consfătuire. Tendinţele de preţiozitate pedantă care ascund de obicei idei sărace, inofensive, trebuiesc reprimate în germene. Prezenţa în sală a ciobanului de la Muşeleşti-Novaci, Gheorghe Nistor Ungureanu, care la şezătoarea de seară s-a bucurat de un emoţionant succes, constituie pentru multe cercuri literare din regiunea Craiova un exemplu de atragere şi folosire a creatorilor populari. Pînă acum cercurile literare oltene au dat prea puţina atenţie culegerii de folclor.

Vorbitorii au cerut din partea organelor de presă locale, din partea studio-ului de radio, mai multă exigenţă faţă de lucrările publicate, mai mult sprijin acordat scriitorilor începători. În vreme ce în Steagul Roşu din Tg. Jiu şi Drumul Socialismului din T. Severin apar cîteodată poezii slabe, sub orice nivel, altele, izbutite sînt pe nedrept respinse. În cuvîntarea sa, tov. Ion Giuhean a recunoscut că ziarul înainte s-a mulţumit să publice, mai degrabă, poezii, schiţe, reportaje, ale membrilor cercurilor literare, decît să analizeze serios activitatea lor.

Lipsa de ajutor din partea Casei creaţiei populare şi a Statului popular regional s-a făcut şi ea resimţită. Comisia regională pentru îndrumarea cercurilor literare, recent constituită, va trebui să vegheze mult mai atent asupra conţinutului muncii de creaţie, asupra dezbaterilor pe marginea încercărilor prezentate în cenacluri. Compoziţia socială eterogenă, în care elementul mic-burghez predomină, a cercului literar din Tg. Jiu, se resimte şi în orientarea dezbaterilor, a încercărilor literare ale membrilor săi, nu rareori apolitice, scolastice, banale. O atenţie deosebită a fost acordată cercului literar de pe lîngă filiala Uniunii Scriitorilor din Craiova. Membrii acestui cerc sînt tineri scriitori cu oarecare experienţă: Sina Dănciulescu, Lucian Zaiţi, Petre Dragu, Petre Stoenescu, P. Surupăceanu, Ilarie Hinoveanu şi alţii. În anul 1959 au apărut volumul de povestiri Privighetoarea de Petre Stoenescu şi cartea de reportaje a lui Lucian Zaiţi Pe temeliile lui 23 August. Amîndouă înfăţişează aspecte din viaţa Olteniei de azi. Multe din lucrările membrilor cercului au fost publicate în paginile revistelor: Luceafărul, Tribuna, Steaua, şi în antologia Sub semnul revoluţiei, tipărită de Eapla. Cu ele cercul literar se poate mîndri. Totuşi se scrie prea puţin faţă de forţele existente. Petre Dragu, P. Surupăceanu, P. Stoenescu nu sînt destul de exigenţi cu creaţia lor. Tot la Craiova funcţionează şi cercul literar „Traian Demetrescu", unde vin începătorii, cei care fac primii paşi spre literatură. Referatul prezentat la consfătuire asupra activităţii cercului, de către tov. Ilarie Hinoveanu, a scos în evidenţă atît realizările demne de remarcat cît şi numeroase lipsuri. Şedinţele au deseori un caracter birocratic, rupt de restul preocupărilor literare, de problemele de estetică ce interesează pe cenacliştii. Există o adevărată suită de forme birocratice prin care trece lucrarea pînă a fi citită: înregistrare, referate aprobări, etc. Numărul participanţilor este insuficient.

Nu poate fi de loc apreciată pozitiv activitatea filialei Craiova a Uniunii Scriitorilor. Ea continuă să fie complet străină de mişcarea cercurilor literare din regiune. Aici persistă şi azi spiritul de birlă, intrigile, climatul de suspiciune şi neseriozitate. Înţepăturile veninoase, şicanele de tot felul îşi găsesc uneori solul potrivit. E un fenomen căruia, aşa cum a remarcat şi tov. Golea, trebuie să i se pună cît mai grabnic capăt. Ar fi cazul ca Uniunea Scriitorilor să intervină în acest scop cu mai multă hotărîre.

S-a propus înfiinţarea unor forme de învăţămînt specifice cercurilor literare: prelegeri de estetică, de teoria literaturii, studii despre literatura contemporană. Din dezbateri s.a putut observa nevoia unor cursuri de îndrumare a conducătorilor de cercuri literare, necesitatea editării unui Buletin intern al cercurilor.

E necesară atragerea cît mai multor elemente tinere, talentate, din mediul muncitoresc. A fost criticată şi Casa regională, care a întîrziat, în mod inadmisibil, apariţia culegerii antologice Oltenia literară.

Consfătuirea cercurilor literare din regiunea Craiova s-a încheiat cu un seminar de creaţie. La discuţii au participat tovarăşii: Paul Nestorescu, Barbu Cocoş, Ovidiu Vasu, Ion Cireş, Jana Şerbănescu, Marin Anculescu, Pătru Vasile şi alţii. Seara, la Casa prieteniei romîno-sovietice, a avut loc o şezătoare literară, la care au citit: Dan Deşliu, Ion Brad, Sina Dănciulescu, Gheorghe Nistor Ungureanu, Mariana Ionescu etc.

Experienţa cîştigată prin consfătuirea cercurilor literare din regiunea Constanţa, pe care am prezentat-o într-unul din numerele noastre trecute, s-a îmbogăţit cu noi învăţăminte prin consfătuirea ţinută la Craiova. Nu încape îndoială că şi cele care vor urma se vor dovedi la fel de utile şi concludente în ce priveşte activitatea viitoare a cercurilor literare din ţara noastră, forme specifice de participare a maselor la revoluţia noastră culturală.

Gh. Achiţei

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director: acad. Mihai BENIUC

COLEGIUL DE REDACŢIE

Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcţie); Dan DEŞLIU (membru în Comitetul de direcţie); Mihu DRAGOMIR (membru în Comitetul de direcţie); V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCĂ (membru în Comitetul de direcţie).

SUB STEAGUL LUI LENIN

înțelegînd-o în sensul ei înalt-uman — un om al secolului său.

Ca ființă omenească, din carne și sînge, l-a plăsmuit o femeie, țărancă săracă dintr-o comună de lîngă Suceava, dar soarta l-a plămădit-o epoca. Ascultîndu-i scurta istorisire, mi s-a relevat într-un sens mai presus cît adevăr e în cuvintele atît de des rostite: „Lenin trăiește în noi!"

Veacul nostru este dominat de gîndirea gigantică a lui Vladimir Ilici. Viziunea asupra construirii concrete a comunismului interesează nu numai destinele unor țări, dar și destinele omenești, luate în parte. Ideile sale despre practica revoluției proletare au modelat tipul revoluționarului consecvent al secolului XX, concepția sa despre practica construirii socialismului și comunismului au modelat tipul constructorului noii societăți. Și pe un plan mai puțin general, se poate vorbi de o întreagă generație de constructori ai luminii și energiei electrice în Uniunea Sovietică și celelalte țări socialiste — născută din celebrele sale cuvinte: „Electrificare plus soviete înseamnă comunism". Așa cum prozatorii ruși spuneau despre ei înșiși că au ieșit din „Mantaua" lui Gogol și energeticienii lagărului socialist pot spune că au ieșit din aceste cuvinte ale lui Lenin.

Gheorghe Poleac — unul dintre

Un om de șantier

FAPTUL INTII. Bistrița fusese deviata din nou. Se terminaseră lucrările la batardoul de pe malul sting și urma să înceapă marile excavații din zona centrală și de pe malul drept al fluviului. Au fost aduse de pe alt mare șantier două dintre vestitele excavatoare sovietice EST3 — giganți cu 16 motoare. EST3 sînt adevărate mașini. Sute de fire se împletesc și se ramifică în interiorul lor tot atît de subtil și complex ca și nervii în corpul omenesc. Imensul braț de oțel care se mișcă în toate direcțiile cu suplețea miinii omenești este însuflețit de o excitație a unor nervi electrici. E deajuns o cît de mică alterare a unui fir cît de subțire pentru ca brațul, ca și mîna omenească, să „sufere", să „amorțească".

Sistemul nervos e același la toți oamenii. Anatomistului nu-i este greu, avînd în față un om pe care nu l-a văzut în viața lui, să știe cum este alcătuit pe dinăuntru — ce nervi îl fac să se miște: să resfire degetele; să facă mîna căuș, pentru a ridica un pumn de țărînă. Un excavator ca EST3 — creație a nesfîrșitei fantezii omenești — este pentru cel mai bun „anatomist în comenzi electrice" o specie neîntîlnită.

Și iată la ora două noaptea, imensul braț de oțel, care pînă atunci se mișcase, cu suplețea miinii omenești, în toate direcțiile, purtînd uriașa cupă deasupra autocamioanelor care se înșirau pe șosea, așteptînd încărcătura, simte undeva o „durere". Se apleacă și se ridică, dar nu se mai poate roti. Douăzeci de autocamioane de cîte zece tone, care pînă atunci trecuseră pe rînd, în lanț continuu sub cupa ce-și descleșta pumnul lăsînd să i se resfire printre degetele de oțel pămînt și piatră în platforme, așteaptă, goale. Douăzeci de șoferi încep să se neliniștească. Servanții excavatorului încearcă să găsească sursa „amorțirii", știu cîte ceva, dar niciunul dintre ei nu a mai lucrat pînă acum pe un EST3.

— Chemați-l pe tovarășul inginer Poleac!

— Deabia s-a culcat, spune cineva. A stat pînă tîrziu la stația de transformare de la fabrica de beton. Mîine se face proba.

Șoferii încep să vocifereze.

— Să se scoale! Trece noaptea și noi tot cu camioanele goale.

Operatorul de la cabina de comandă îi semnalează. Manivela telefonului de campanie. Rondul caracteristic al [illegible] în eboniț.

— Alo! Tovarășe inginer...

După vreun sfert de oră apare din întuneric un tinerel subțire, cu părul ciufulit cu o privire întunecată. Șoferii, grămadă, își aprind bucuroși țigările și zîmbesc cu ifos. A venit Poleac, gata! E-n regulă! Vor mai face să facă multe drumuri pînă dimineața.

Dar inginerul Gheorghe Poleac nu e anatomist de excavatoare. E [illegible]. Șoferii și servanții excavatoarelor, mîndri de inginerul lor, glumesc și rîd acum cu nepăsare, fiindcă sînt încredințați că Poleac va descoperi la iuțeală sursa „amorțirii" — a studiat doar în Uniunea Sovietică și știe limba rusă. Acestea sînt argumente tari. De aceea, ei și glumesc cu semnele la micul defect care, în curînd, va fi dibuit de inginer în vizuina lui ca un pui de sobol special. Poleac în schema instalației citește ce scrie acolo și numaidecît se duce la firul cu pricina.

Șoferii nu știu că „anatomistul" se afla în fața unui aparat, deocamdată necunoscută lui. Cu schema în mînă el abia descoperă [illegible] complicatul labirint al nervilor de aramă. În timp ce înaintează cu băgare de seamă, admiră cu voce tare frumusețea concepției organismului. Somnul i-a trecut. Și oboseala. Privirea lui neagră scînteiază însuflețita de plăcerea muncii. Servanții ascultă cu atenție reflecțiile lui admirative. Tot cu voce tare își lămurește pentru sine situația. Nici nu-și dă seama că ține servanților adevărate cursuri de anatomie electrică, noaptea, pe lună, în vadul Bistriței seculare, acum deviată.

Mai rămîne mult, după ce excavatorul pornește din nou și lanțul celor douăzeci de autocamioane se pune în mișcare. Cînd se convinge că totul e în regulă, pleacă. Doarme o oră, iar a doua zi, bărbierit, ca și cum s-ar fi odihnit în lege, face proba stației de transformare de la fabrica de beton. Ce este oboseala? Munca făcută din tot sufletul este cea mai bună odihnă. Te primenește.

După puțină vreme, ca la o lună și jumătate, servanții se descurcau singuri. EST3 nu mai avea pentru ei nicio taină. Nici pentru Poleac.

FAPTUL AL DOILEA. Pe Bistrița, nu departe de baraj, acolo unde va fi fundul viitorului lac de acumulare, două drăgi „Moldova" și „Bistricioara", scot piatră și nisip de pe fund. Balastiera. Piatră pentru betonul barajului care se înalță văzînd cu ochii. Constructorii consumă din ce în ce mai mult beton. Nu ajunge piatra! Balastiera e în urmă. Mai trebuie o dragă.

În unele drăgii, uriașe motoare electrice, alimentate cu energie printr-un cablu de la stația de transformare aflată pe mal — un șarpe gros de cauciuc. Întinzîndu-se pe iarbă și scufundat în balastiere — pun în mișcare utrădele care lucrează sub apă, pompe puternice care absorb piatra și nisipul dislocați de utrădele și care împing șuvoiul greu pe niște tuburi spre mașinile de separare a pietrei de nisip. Pentru a pune în funcție a treia dragă, ar trebui un cablu mai gros. Un bun. Cablul existent s-ar rezista, s-ar încinge, s-ar [illegible] și ar lua foc. Biroul de proiectare propune adoptarea unui bun — lucrare care ar costa aproape 200.000 lei și care ar dura 5—6 zile. Șase zile, balastiera ar înceta să-și reducă producția. Este o problemă a șantierului de hidromecanizare.

Ce spune inginerul Poleac, devenit acum hidromecanizator?

Inginerul nu e împotriva părerilor bune. Concluziile de la proiectare, căreia le poartă tot respectul, au dreptate. Dar chiar în timp ce ei alcătuiesc proiectul, pe el îl nemulțumește tocmai faptul că au atîta dreptate.

Prea multă dreptate strică în cazul ăsta! își spune el, în timp ce se ocupa de alte lucrari. Prea costă mult și prea e neeconomica pentru a nu te îndoi de ea! Draga trebuie să lucreze cîteva luni, un an, iar noi ar urma să facem pentru ea o instalație de alimentare cu energie ca și cum ar rămîne pentru un secol. Ne trebuie o soluție „de șantier", conchide el.

O soluție de șantier e o soluție din mers — cu ce ai — cu se se poate — este rezolvarea unui paradox: un provizorat care să se comporte ca un lucru de durată.

Între ai, cîțiva muncitori sub comanda inginerului Gheorghe Poleac, s-au apucat de o modificare undeva la instalația de alimentare cu energie electrică a drăgilor. A treia zi dimineața, au sfîrșit. Strădelul celei de-a treia drăgi a început să scormonească fundul apei o dată cu celelalte. Poate că au scos de acolo piatra care a scînteiat sub copitele grele ale zimbrilor mai de mult, pe vremea descălecării lui Dragoș în Moldova.

Serviciul contabilității a înregistrat după cîteva zile un decont al șantierului de hidromecanizare pentru o anumită transformare în instalația electrică: 9.000 lei.

Faptul al treilea, al patrulea, al cincilea — cine a stat să le numere? Punerea în funcție a vibratoarelor de beton la baraj — inginerul Poleac! Acționări la cabinele de comandă bene — inginerul Poleac. Automatizări la drăgi — inginerul Poleac!

Cine e acest om?

Un bărbat de 30 de ani, subțire, cu un basc pe cap și o jachetă, de statură potrivită, semănînd cu oricare dintre muncitorii de pe șantier, un om modest care iubește munca și viața fără zgomot și fanfaronadă.

știința de pe glob. Nu se gîndea să devină energetician. După ce a terminat liceul la Fălticeni s-a înscris la Institutul de Petrol și Mine din București. Își lega soarta de dezvoltarea industriei petrolifere sau carbonifere — bogății de bază ale țării. Cînd a sfîrșit primul an de institut a apărut Hotărîrea Comitetului Central al P.M.R. cu privire la elaborarea planului de electrificare al Republicii Populare Romîne. „Electrificare plus soviete înseamnă comunism". În desfășurarea revoluției socialiste și construirii noii societăți, Partidul Muncitoresc Romîn — partid marxist-leninist — se inspira din experiența P.C.U.S. Venise momentul GOELRO al Romîniei. [illegible] În anul următor, numele lui Gheorghe Poleac, în vîrstă de 20 de ani și a altor doi romîni, figurau în catalogul Institutului de Energetică „Vladimir Ilici Lenin" din Ivanovo. L-au înregistrat apoi serviciile de personal, în perioadele de practică, ale uzinelor „Uralmaș" din Sverdlovsk, de automobile din Gorki, apoi Dnepropetrovsk, unde a avut același regim cu muncitorii. (Recunoscî că în îndrăzneala cu care ia o inițiativă, e spiritul muncitorilor sovietici).

După cinci ani, în 1955, făcîndu-și bagajul pentru a se reîntoarce definitiv în țară, inginerul de automatizare Gheorghe Poleac punea în valiză, între cămăși și cărți, tradiționala fotografie cu lauri a promoției de absolvenți. Am văzut-o în camera lui de burlac, pusă pe o etajeră simplă din lemn de brad dat la rindea — mobilă de șantier, ca și patul și dulapul. Între alte cîteva zeci de figuri tinere de pe această fotografie, încadrate în mici ovaluri, mă privea un cap de băiat cu ochii mari și limpezi, negri, foarte strălucitori. Strălucirea intensă și nehotărîtă a curiozității. Avea în expresie ceva inocent și avîntat de cerb tînăr care a deschis ochii asupra minunățiilor pădurii. Era uimitor cît de mult era același băiat unde nu înfățișare, extrem de mult același, cu aceleași tîmple înguste de adolescent și cît de mult nu semăna cu omul pe care-l făcusem să-și istorisească viața, plimbîndu-ne pe balastieră, prin fața celor trei drăgi, de-a lungul Bistriței acoperită de sloiuri și zăpadă.

O parte din lume trecuse cu lumina umbră a ochilor săi și strălucirea intensă nehotărîtă — s-a transformat în scînteierea precisă a cunoașterii și experienței. Omul de șantier. Cinstire cu greutățile, viața trăită [illegible] 24 de ore din 24. De la Institutul de Energetică „V. I. Lenin", la șantierul Hidrocentralei „Vladimir Ilici Lenin" de la Bicaz. Zece ani de viață, ani care gravează profilul moral și profesional al omului, petrecuți în învățătură și muncă sub cupola de lumină a numelui celui care înfierbîntă și de dincolo de moarte destinele noastre.

H. Rohan

Prin grătarul acesta va năvăli apa în tunel.

Așa arăta barajul hidrocentralei acum o lună.

SCRISOARE DESCHISĂ TOVARĂȘEI MARIA ZIDARU

Am primit [illegible] o sumedenie de fișe cu felurite însemnări din gospodăria colectivă Steagul lui Lenin. [illegible] de convorbiri avute cu colectiviștii, [illegible] biografii ale vechilor argați, [illegible] imagini despre modul cum [illegible] viața și oamenii din Păulești. [illegible]

De fapt, [illegible] de la Păulești [illegible] vizitez gospodăria dumitale, tovarășă Maria Zidaru, chiar și atunci cînd [illegible] în Ardealul de Nord.

Dar, tovarășă Maria Zidaru, [illegible] tovarășă Maria Zidaru.

Pentru că [illegible]

[illegible] Ce recolte așteptați pentru acest an? [illegible] din Păulești. [illegible]

Răsadnițele sînt și ele o preocupare a președintei

Păuleștii — [illegible] au fost printre [illegible]

Mai [illegible] la o parte. O recoltă medie de grîu de 2.500 kilograme la hectar în 1959 [illegible] Din [illegible] 2.900 kg. la hectar. [illegible] cu cîțiva ani, din avutul acesta aveați doar 7 hectare primite în dar pentru experiențele lor de stația de [illegible] amintese? Cele 40 tone la hectar e o producție record. Serios... dacă e adevărat „zvonul" pe care l-am auzit: cineva venit de la Satu Mare mi-a spus că v-ați pus în gînd să depășiți neapărat această cifră record. Se pare că muncitorii de la fabrica de zahăr, care v-au trimis odată vorbă în glumă că meritați să vă ridice o statuie... de zahăr, vor trebui să-și țină făgăduiala.

Aceste recolte model nu fac altceva decît să ridice nivelul bunăstării colectiviștilor înfrățiți în gospodăria „Steagul lui Lenin". Știu. Pentru voi, foști argați, dijmași și țeleri la grofi și moșieri, costumul făcut de comandă la croitorie, mobila fină, covorul, motocicleta „Jawa", aparatul de radio — nu mai sînt de fel articole rare. Știu de asemenea că cei zece ani de muncă în comun în Păulești, sătucul micuț ce nu adună laolaltă nici 200 de familii, colectiviștii — romîni și maghiari — și-au construit 68 de case noi, și-au reconstruit zeci de case mai vechi. (Dacă au intervenit schimbări în această statistică a mea, aș vrea să-mi fie comunicată).

Ce-ți mai fac prietenii, prietenele? Știu că ai o mulțime de prieteni, unii din domeniul artei, științei, literaturii. Să amintesc doar de cîțiva care îmi vin în minte la repezeală. De cînd nu te-ai mai întîlnit cu poeta Maria Banuș? [illegible] Bogza? [illegible]

Am vrut să te întreb despre flori. Trandafirii și gladiolele dumitale tot mai bat recordul în varietate și frumusețe? Desigur îmi scria biologul Rudolph Palocsay despre succesul florilor pe care le cultivați pe cele 2 hectare din soiurile selecționate și diferite de el. E oare un lucru de rînd să te poți lăuda cu trandafiri de 75 de soiuri și culori și gladiole de 33 de feluri? Sînt sigur că o să nu poftă omul de știință cînd a aflat de nemaipomenita „concurență" pe care gospodăria voastră a făcut-o florăriilor altor întreprinderi din Satu Mare și de faptul că le-ați silit — dragă doamne! — să dea... „faliment". Puneți un buchet din aceste flori ale voastre lîngă portretul lui Lenin.

După cum știi, în sală, ți-am ascultat cu plăcere cuvîntarea entuziastă rostită la tribuna recentei Conferințe regionale de partid din Cluj.

Chiar mi-am notat în filele mele cîteva fraze din cuvîntarea pe care ai rostit-o acolo. Zicea simplu, firesc: „...Satul nostru este electrificat, are cinematograf, în 97 la suta din casele colectiviștilor găsești aparate de radio. Acum zece ani în Păulești era o singură casă acoperită cu țiglă, iar azi în tot satul doar o singură casă este acoperită cu paie — aceea pe care o păstrăm ca obiect de muzeu. Colectivistele noastre au primit de 8 martie un dar: o brutărie..." Cîte sacrificii, cîte lupte au trebuit să ducă muncitorii în frunte cu comuniștii conduși de partid, ca noi azi, să putem rosti aceste cuvinte simple, firești. Steagul lui Lenin, pe care l-ați desfășurat dintr-un început în fruntea marii voastre familii unite, v-a condus și vă conduce spre toate aceste izbînzi.

Cu prilejul sărbătoririi lui Lenin, permite-mi tovarășă Maria Zidaru să felicit călduros pe Eroul Muncii Socialiste de la Păulești, pe membra în Prezidiul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romîne, pe președinta gospodăriei colective „Steagul lui Lenin". Aceleași felicitări soției și mamei Maria Zidaru. Viața dumitale se înscrie în marea biografie a leniniștilor, a constructorilor socialismului și comunismului.

cu salutări tovărășești.

Pop Simion

27 martie 1960.

Niculae STOIAN

Rapsodul lui LENIN

Lui Vladimir Vladimirovici Maiakovski

Nici apusul, nici odele solemne
Nu-s ale mîinii hieroglife străine. —
Ivite-s, ca în ele să-și însemne
Circumvoluțiunile lor anii.

Dovada chiar Homer e. Pare-mi-se
C-așa orînduise maica gea:
Odată cu Ahile și Ulisse
O Iliadă și o Odisee.

E legea confirmată de milenii
Și — după dialectica-i firească —
Istoria cînd îl născu pe Lenin,
Și pe rapsodul lui a fost să-l nască.

Dar știu: O veche caterincă tristă
Avea să fie Maiakovski, dacă
Prin aprigă văpaie leninistă
Nu-i era-n Octombrie să treacă.

Ci iată-n versul lui de bronzuri dure
Și în marmoreenele-i cuvinte
Vladimir Ilici prinde iar contururi.
[illegible] brațului zvîcnit'nainte.

Nu-i pas grandilocvent de defilare,
În lanț de trăgători desfășurîndu-i,
Poemul lui e-ostașul roșu, care
Fidel lui Lenin îi urmează gîndul.

Iar dragostea, ce dă din vers năvală,
Nu-i patos doar, ci veșnic treazã gardă
Veghind ca-n fiece cuvînt — vestală
Leniniană inima să ardă.

ÎNVĂȚĂTOAREA

DRAGOȘ VICOL

1.

Despuiați și murdari, puradeii se jucau în colțul uliței azvîrlind cu pietre în sîrmele de telefon. Lovite, sîrmele țiuiau prelung și atunci puradeii făceau o larmă de nedescris, ceea ce tălmăcea, pe semne, bucuria victoriei.

Stînd pe malul șanțului, un țigan bărbos, între două vîrste, cu capul gol, desculț și cu o pipă neagră de lut în colțul gurii, le urmărea jocul cu atenție și-i îmbărbăta:

— Haide, bă! Arde-o bă, că nu-i sîrmili noastri! Ce ne trebuie nouă tilifon! Haide, bă!

Cel mai îndemînatic dintre puradei se arăta a fi un țînc de vreo șapte opt ani, ciufulit, cu ochii negri, neastîmpărați, slab ca un țîr și îmbrăcat numai într-o cămășuică prea largă pentru el. Fiecare piatră azvîrlită de el își atingea ținta: sîrmele țiuiau, țiuiau, iar el sărea într-un picior dezvelindu-și dințișorii albi ca de sidef și întrebîndu-l pe bărbosul de pe marginea șanțului:

— Vezi, Teleo, vezi?...

„Telea" dădea din cap și trăgea parcă mai cu poftă din pipa de lut. Iar cînd i se părea că joaca se moale intervenea numaidecît:

— Hai, bă? Ce-i bă? Arde-o, bă, că nu-i sîrmili noastri, bă!

Era o zi luminoasă de la începutul toamnei anului 1950. Cătunul răsuna de valerul aramei lovite de ciocane; din preajma bordeielor se înălțau trîmbe de fum; din cînd în cînd se auzeau glasurile aprinse ale unor țîgănci care se certau; cîte un bărbat venea dinspre pădure cu vreo bucată de lemn de plop, pentru linguri, în spate, hăulind de unul singur, ori moțăind mereu pădurețe.

Era o zi ca toate celelalte în care pînă la ceasul acela de după prînz nu se întîmplase nimic deosebit. Puradeii își vedeau de joaca lor în colțul uliței, Telea trăgea din pipa pe marginea șanțului, meșterii căldărari modelau arama, lingurarii ciopleau lemnul de plop, viorile se odihneau în cui și vremea trecea încet, încet pe neînțelite, apropiind discul soarelui de crestele verzi albastre ale pădurii.

Alteeva n-avea ce să se întîmple în Gircinul țigănesc în ziua aceea. Doctorul de la Săcele fusese cu cîteva zile înainte și bătuse zadarnic pe la toate porțile (cătunul o tulise la pădure...), poștașul nu avea de ce veni, popa la fel, așa că oamenii își vedeau de treabă liniștiți. Cine altul avea să-i stîngherească? Cine avea să se înfunde în cătunul acela unde pînă și drumul se stîrsese undeva în pădure și pe unde nu fîrcoau decît sîrmele de telefon care leagă o mînă de dincolo de pădure cu orașul, și asta numai pentru că prin Gircin e mai de-a dreptul.

Și totuși, în ziua aceea, în cătun se ivi un oaspe cu totul și cu totul neobișnuit. Țîncul ciufulit și slab ca un țîr îl zări cel dintîi; se opri bruse din joacă și strigă arătînd în lungul uliței:

— Teleo! Uite, măi Teleo!

Telea își scoase pipa din gură și-și aruncă privirile în direcția în care arăta mîna țîncului.

— Auilu, bre! făcu el și se ridică în picioare surprins din cale-afară.

— Ce-i, măi Teleo? îl îngrijoră țîncul venind aproape de el.

— O cocoană, bre Pircule, o cocoană pă biiciu! Tii, mă! Ce-o fi vrînd cocoana, mai Pircule, ha?

Pircul, — ciufulitul ridică din umeri. Telea chibzui ce chibzui ca apoi să clatine din cap în semn că nici el nu pricepe. Totuși surîse șmecherește și-și vîri mîna într-unul din buzunarele pantalonilor numai pelice și-i porunci ciufulitului:

— Pune, ha, niște țînte-n drum să coboare cocoana pa jos ha-ha-ha! și să înfoarcă biiciu de unde-a venit...

Pircu clipi din ochi în semn că a înțeles și presără numaidecît de-a lungul uliței țintele pe care i le strecurase tăcut-su în palmă.

— Maică, heee!... țipă Telea cu putere și îndată din ograzi ieșiră vreo zece bărboși cu tulele.

— Șo, mă.

— Ha?

Telea le șopti la ureche ceea ce pusese la cale și bărboșii începură a se înveseli și ei:

— iii-hi-hi-hi-hi!

— Ha-ho-ho-ho-ho!

Puradeii începură să arunce iar cu pietre în sîrmele telefonice, ca și cum n-ar fi știut nimic nici cu spatele. Mai ales Pircu ciufulitul părea cel mai nevinovat.

Cînd biciclista se apropie, cei de pe marginea șanțului se liniștiră ca să nu dea nimic de bănuit. Puradeii, în schimb, începură să se zbengule și să țipe și mai ayan, tărîind totuși cu coada ochiului la țintele presărate cu virful în sus.

— Acuși, acuși... șopti Telea, trăgînd un fum zdravan și pregătindu-se să izbucnească în rîs.

— Are să facă poc! și fiss... zise un altul și dădu să chicotească, dar nu apucă s-o facă pentru ca în clipa aceea biciclista frînă și coborî de pe bicicletă.

Era o fetișcană de vreo douăzeci de ani, subțirică, cu un păr lung castaniu, cu ochii albaștri îndrăzneți tradînd voință și siguranță de sine, îmbrăcată într-o fustă și o bluziță albă. La gît purta o cravată roșie de instrucțioare de pionieri.

— Bună ziua, oameni buni! îi salută ea zîmbind.

Dar nu-i răspunse nimeni. Și bărboșii, și puradeii rămaseră cu gurile căscate.

— Bună ziua, oameni buni! repetă ea și văzînd că nici de data aceasta nu primește răspuns se întoarse spre ceata de copii:

— Nici voi n-aveți limbă?... Voi ce plical!

Copiii se uitară unul la altul nedumeriți, apoi cîțiva își scoaseră limba și-o pipăiră cu degetul.

— Vedeți că voi aveți? Bravo! îi lăudă fetișcana. Ei, dacă aveți limbă atunci să ne spunem buna ziua. Buna ziua, dragii mei!

— Bu... bu... nă...

— Bun...

— ...ziua! răspunsera ei, iar fetișcana îi mîngîie pe creștet.

— Teleo! strigă contrariat Pircu-ciufulitul. Tu n-ai, Teleo?

Fetișcana începu să rîdă cu poftă. Telea mormăi ceva printre dinți. Era supărat pe fată. De ce a coborît de pe bicicletă? Ca să-i dea lui socotelile peste cap? Ei, a dracului treabă! Prostul n-a ales din planul lui!

Și tare-ar mai fi rîs dacă... Și ceilalți ar fi rîs. Dar ...

— Teleo! Chiar n-ai, bre? insistă Pircu dar Telea, drept răspuns, scuipă cu necaz.

— Are, dar azi a rătăcit-o, răspunse fata în locul lui și rîse subțirel.

— Vezi-ți de biiciu, cocoană, și nu te lega de mine! se supără Telea și dădu să-i întoarcă spatele.

— Intîi că eu nu-s „cocoană"! îl întrerupse fata.

— Dar ce ești? se miră Telea.

— Sînt tovarășă. Tovarășa învățătoare Ludmila Trifan...

— Treaba dumitale!

— Ba-i și treaba voastră fiindcă sînt învățătoarea voastră.

Telea și ceilalți făcură niște ochi mari cît cepele. O măsurară pe fată din creștet pînă-n tălpi, apoi se uitară unul la altul și izbucniră în hohote:

— Învățătoarea noastră?! Ho-ho-ho!

— Ce ne trebuie nouă învățătoare?!

— Nici pe nume nu-ți putem zice! E prea greu!

— Noi n-avem nevoie de nimeni!

— Hi-hi-hi!

— Du-te acasă, fătucă nu-ți cheltui biiciu că-i păcat!

— Ha-ha-ha!

Începură a rîde și puradeii. Ba mai mult, încurajați de rîsete, Pircu-ciufulitul potrecu printre spițele roților din spate cîteva bucăți de nuiele, lucru care-i înveseli strașnic pe Telea.

Fata îi lăsă să rîdă cît vrură. Cînd se potoliră zise ...

— N-ați rîs de mine, să știți... De voi ați rîs și a păcat!

Apoi se întoarse spre puradei și mîngîindu-l pe Pircu pe obraji îl întrebă:

— Ei, ce facem cu nuielele cu care mi-ai împiedicat roata? La ...., nu-i așa?

Avea atîta blîndețe în glas încît Pircu se supuse ... Ba se grăbiră și ceilalți să-i dea o mînă de ajutor.

— Mulțumesc. Ești un băiat foarte cuminte și foarte ...

— ... văzut dumneata țigan deștept? strîgă Telea de pe marginea șanțului.

— ... Uite-l. Îl vezi? îi răspunse fata.

Pircu ... în clipa aceea un fior cald prin inimă. Se apropie și mai mult de fată și-și lipi obrazul de stofa cenușie a fustei ei. Era atît de bine lîngă dînsa! Ar fi vrut s-o audă spunînd și altceva despre dînsul. Orice, numai să spună...

Deodată își aminti de țintele pe care le presărase de-a latul uliței și se repezi să le culeagă. Apoi se întoarse lîngă fată și întinse mîna spre soneria de pe ghidon.

— Apasă într-o parte... așa!

Soneria răspîndi cîteva sunete de argint. Într-o clipă ciurda de puradei începu să se îngrămădească în jurul fetei să pipăie minunea aceea cu sunete zglobii, să rîdă, să se certe, să se bucure.

Numai Telea striga de pe marginea șanțului:

— Marș acasă, Pircule, că te rup cu dinții și te fai în patru!... De ce-ți hați joc de țigani, cocoană? Ha?

Iar bărboșii ceilalți îi țineau isonul:

— De ce? Lasă-i în cenușa lor!

— Ce vrei de la noi? Ha?

— Cocoană, cocoană?!...

2.

Învățătoarea ieși în uliță să-și întîmpine elevii. Era atît de emoționată și atît de nerăbdătoare încît nu închisese ochii toată noaptea.

O vreme a ascultat glasul trist al viorilor izvorînd din liniștea nopții și și-a amintit feeriile cu țigani pe care le vedea cînd era mică. Salbe, mătăsuri, lambrine, cîntece pătimașe și lumini cînd verzi, cînd roșii, cînd albastre. Cîtă mîncîuna în toate! Își zîsese gîndindu-se la Telea cel bărbos care nu-l putea spune pe nume, la Tirș-căldărarul care-și bătea copiii în fiecare dimineață ca să le treacă foamea, la Tuna, o fetiță care nu știa să rîdă, la Pircu ciufulitul, care rămăsese mut de uimire cînd el, cu mîinile lui, stîrnise zurăitul de argint al soneriei de la bicicletă.

Pentru ei venise în cătunul acela singuratic, uitat

de lume. Pentru ei împodobise singura clasă deschisă într-una din încăperile casei pădurii, cu flori, cu ghirlande de cetină, cu tablouri și lozinci. Pentru el pusese perdele la ferești și așezase pe fiecare din cele zece bănci noi-nouțe cîte două penare în care se găseau creioane colorate, radiere, cuțele, compase, daruite de muncitorii de la Uzinele „Steagul roșu".

Își făcuse și-o cancelarie transformînd o cameră, și în cancelarie își instala dormitorul: un fotoliu pui, o noptieră și-o ladă cu cărți. „Cînd vom avea o școală cu toate școlile, o să fie mai bine" gîndise, mulțumita deocamdată cu ce avea.

Muncise pe rupte ajutată doar de nevasta pădurarului, o femeie blîndă și tăcută pe care o îndrăgi. Cătunul nu-i purtase grija. Cînd s-a ivit camionul cu bănci și celelalte mobile, ușile bordeielor s-au închis și cătunul a amuțit. A doua zi, era pustiu. Cătunarii se dumeriră cu cîți și cu purcei la pădure, la strîns jîr și ciuperci...

Dar toate acestea n-aveau însemnătate. Învățătoarea era fericită că deschisese școala și că peste puțin va întîmpina elevii cu „bine ați venit dragi mei!" și va preda cea dintîi lecție.

Așteptînd, Ludmila Trifan își mai aruncă o dată privirile asupra tăbliței de deasupra ușii: „Școala de 4 ani Gircin" și simți că în scrisul acela e ceva din inima ei. Era cea dintîi tăbliță de acest fel în cătun... Și mai mult decît atît: o scrisese ea cu mîna ei, așa cum tot ea va ține cea dintîi lecție copiilor de-aici...

Dar timpul trecea. Ludmila Trifan se uită la ceas și se neliniști. Era ora 8 și nici un copil nu venise încă. Oare de ce? O săptămînă întreagă umblase din casă în casă dăruind fiecărui viitor elev cîte un abecedar și cîte un caiet și străduindu-se să-i înduplece pe părinți să-și lase copiii la școală. Părinții clătinau din cap bănuitori, dar nu se împotriveau. În sinea lor se întrebau, de bună seamă, ce vrea străina asta de la ei, de ce le tulbură viața?

Ludmila Trifan avusese încredere în copii. „Copiii vor veni la școală. De curiozitate și tot vor veni. Vor sta un ceas, poate și mai puțin, dar vor veni. În prima zi îi voi învăța să se joace sau să cînte".

Și totuși uite că e ora zece și ea e tot singură în uliță. Degeaba a mai pus sub tăbliță lozinca: „Bine ați venit!". N-a venit nimeni și de bună seamă nu va veni nimeni. Cătunul o întîmpina cu nepăsare. Nici măcar o ființă de om. Nici un valer de aramă în văzduh. Liniște. O liniște rece, dușmănoasă.

Învățătoarea porni pe uliță la vale. Strigă la prima poartă. Nu-i răspunse nimeni. Intră în ogradă. Bordeiul cu ușile vraiște era gol. Stătu cîteva clipe în prag privind sărăcia din încapere: un prici pe care era aruncat un foi destrămat, o vatră din lespezi pe care stătea un ceaun țîrîb, și-o pisică ogrîjită torcînd în cenușă...

„Altfel trebuie să fie viața voastră... Altfel! De ce nu vreți să înțelegeți?" murmură învățătoarea și cu tristețe dar și cu necaz și trase ușa bordeiului să nu mai vadă nimic.

...Pe Telea îl găsi acasă. Ședea pe un trunchi în ogradă. Era — pare-se — singurul om rămas acasă în tot cătunul. Asta pentru că Telea nu se omora cu hărnicia. Îi plăcea să stea degeaba, să tragă din pipă, să ațîțe puradeii în pozne și să rîdă dacă avea de ce. Restul îl lăsa pe seama nevestei-sale. De ce să se zbată el în urma urmei? Erau numai trei guri și pentru trei guri se poate zbate și Miranda singură. El a stăpîn și stăpînii au dreptul să stea degeaba. La ce l-ar folosi dacă s-ar zbate? Tot Telea și tot țigan ar rămîne...

Învățătoarea îl găsi răsucindu-și o țigară groasă dintr-o bucată de hîrtie cu poze.

— Bună ziua, nene Gindac!

— Bună să fie, cocoană!

— Te-am mai rugat să nu-mi spui cocoană...

Telea zîmbi șmecherește:

— Păi da, tovarășă Lu... Lub... dacă nu-ți pot zice pe nume.

— Ajunge și tovarășă. Ce mai faci?

— Ce să fac? Iaca lumea. Dar să știi că mi-ai lăsat foiță cam aspră, tovarășă. Și cu prea multe culori, înțepă!

Zicînd aceastea, Telea scoase de sub el abecedarul lui Pircu, rupt și jumulit ca vai de lume.

— La urma urmei, e bine că te-ai gîndit la noi. Avem cu ce face țigări o lună întreagă, zau așa. Mai lăsam și noi pipa că-i amară a dracului.

Învățătoarea simți cum îi năvălește tot sîngele în obraji. Se repezi la Telea și-i smulse rămășițele de abecedar din mînă.

— De asta n-au venit copiii la școală?! Unde-a copiii, spune?!

Telea rîse batjocoritor:

— Copiii-s la pădure, la lucru. String jîr și ciuperci. Că nu i-om hrăni să stea degeaba cu dușmănia, în bancă!

— Nu vi-a rușine! izbucni învățătoarea. N-aveți nici un pic de minte în capetele astea?!

Telea zîmbi cu tristețe:

— N-avem, cocoană! Țiganii n-au avut niciodată nici minte, nici rușine!...

...Dar de ce taci... Cocoană? Țipă, batjocorește-ne, bate-mă! Că ce altă merită un țigan ca mine?!

În ochii de obicei șterși ai lui Telea se oglindea acum o tristețe adîncă, fără margini. Învățătoarea o înțelese; se așeză lîngă el pe trunchi și glase cu blîndețe:

— De ce nu vrei să pricepi că n-am venit să batjocoresc pe nimeni?

— Dar atunci, de ce ai venit?

— Să vă învăț carte.

— La ce ne folosește asta?

— Să vă faceți copiii oameni și să deveniți și voi oameni....

Telea se întoarse spre fată și o privi drept în fundul ochilor:

— Țiganii oameni?! Cine a bătut asta?

— Oamenii cei mai oameni ...

— Și dumneata ești ...?

— Și eu...

Telea rămase o clipă cu ochii în pămînt și rămase pe gînduri. Nu, nu înțelegea cum ar putea deveni țiganii oameni... El de pildă. O viață întreagă a bătut drumul dintr-un capăt de țară în altul. Cine l-a luat vreodată în seamă? Nimeni. Pe urma s-a ucis aici, la cătunul acesta împreună cu toți ceilalți. Nu se vedea nimic pe-aici, nici măcar o tinișoară. Ei au clădit bordeielele sătui de batjocura și pribegie.

Nu, țiganii nu pot deveni oameni. Și totuși fata de lîngă dînsul pentru asta a venit...

Dar cum o să-i facă ea pe țigani oameni?...

3.

Învățătoarea se întoarse la școală. Intră în clasă, se așeză la catedră, și-și aruncă privirile asupra băncilor goale. Ar fi vrut să-și închipuie că în fiecare bancă se află cîte doi școlari, că unii au în față abecedarele și caietele deschise, și că rostesc o dată cu dînsa: „aaa. c; ac! ooo...m: om! Și că la un semn își închid cărțile și caietele și încep să cînte:

„Vine, vine primăvara"...

În vreme ce se pîlmădă printre bănci și-i îndeamnă:

— Mai tare! Și mai tare!

Dar nici închipuirea n-o putea înșela. Clasa era goală și tristă, tristă ca și dînsa, nepătrunsă și atît de fără roșcă ca și dînsa. De ce trebuia să înceapă astfel?

Își lăsă capul pe mîini simțind nevoia să plîngă. Dar se stăpîni. De ce să plîngă? A încercat tot ce se putea încerca și nu mai avea chef o lupte din impas. A dezarmat-o cel dintîi insucces?... Bătălia abia începea.

Își ridică fruntea și... înmărmuri. În fața ei, de unde una din bănci ieși un cap ciufulit, cu obraji murdari de cenușă și rîgînă, cu privirile îngrijorate:

— De ce plîngi?

— Pircule! izbucni învățătoarea și coborî repede de pe catedră. Ce-i cu tine? Cînd ai venit?

Era atît de bucuroasă încît nu știa ce să facă mai întîi: să-l mîngîie sau să-și șterga obrajii cu batista ei albă ca neaua.

Pircu începu să zîmbească.

— Am fugit din pădure! Acolo mamă, ce-om mai fugit! Am venit să...

— Să învești?

— Nu, să sun la biiciu, mărturisi Pircu, dar învățătoarea nu se supără deloc.

— Bine, dar mai întîi să te spăl puțin. Știi, ești prea...

Pircu o privi cu spaimă, dar nu zise nimic, nici nu se împotrivi. Pentru soneria de la bicicletă era dispus să facă orice sacrificiu.

Peste o jumătate de ceas se uita într-o oglindă și parcă nu-i venea să-și creadă ochilor. Ai lui să fie chipul acela curat, cu părul pieptănat cu cărare, cu ochii aceia iuți ca de viețuare?

De îndată Pircu nu știa prea bine cum arată. De oglindit se oglindea rareori în apa Tarîmgului cînd se ducea la scăldat. Ținea minte că atunci cînd s-a oglindit ultima dată arăta mai altfel... Parcă nu era așa alb...

— Și acuma, zise învățătoarea, să-mi spui, Pircule, îți place să cînți?

— Să sun îmi place!

— Bine, ai să și suni, dar mai întîi ai să cînți cu mine. Cînd vom termina, ai să suni recreația. Vrei?

— Ce să sun?

— Pauza.

Pircu rîse arătîndu-și dinții albi și zise „bun!" deși nu știa ce anume are să sune. Dar cînd o văzu pe învățătoare punînd pe catedră soneria demontată de la bicicletă, sări în sus de bucurie și începu a cînta cît îi ținea gura:

„Foaie verde de dudău,
Bate Telea la lîu,
Iar lîu zice-așa:
„Nu mă doare, iacă-na!"
Aolică, daolică!

Cîntau de zorăiau geamurile, fără oprire, unii rostind cuvintele, alții ținînd hangul cu: „aolică-daolică", în vreme ce învățătoarea, stînd în picioare lîngă catedră, zîmbea, zîmbea mereu. Era bucuroasă, din cale-afară de bucuroasă și-i venea să-l ia în brațe pe Pircu și să-i sărute pe amîndoi obrajii.

După ce luă sfîrșit cîntarea, copiii își îndreptară privirile spre Pircu.

— Și-acu? întrebă careva.

— Acu, zise învățătoarea, să învățăm un cîntec nou, vreți?

— Da' nu ne spuși mai întîi? întrebă Pircu oarecum dezamagit.

— Ba da! Ba da! răspunse repede învățătoarea și lăsînd sărit peste bănci țipînd, fluierînd și se năpusti în curte la fîntînă, după pilda lui Pircu.

După un ceas năvăleau cu toții înapoi în clasă, în vreme ce învățătoarea și nevasta pădurarului, chemată în ajutor, abia de se mai puteau îndrepta de pele.

...Și în ziua aceea, la școala din Gircin, fu învățat cel dintîi cîntec școlăresc:

„Vine, vine primăvara
Și mîndra-n toată țara"

Și ... de băieți și fetițe cu părul ... dar curați și pe obraji, și pe ... și pe gît.

„Fericele pe cîmpii,
Hai să le adunăm copii!"

Și cîntecul răsuna peste cătun zglobiu ca o rostogolire de triluri de argint.

5.

Telea intră în „cancelaria" aprinsă foc, urmat de încă vreo cinci bărboși încruntați și ei și puși pe arțag.

— Unde ești, cocoană? întrebă el deși vedea prea bine că învățătoarea e la masa de lucru.

— Unde ești, cocoană, că-s foc și cetrau! repetă el și ca să-și dovedească supărarea își lovi cu palma pelaria din cap.

— Așa-i, zău! întări unul din cei cinci bărboși, far altul desluși:

— Îi foarte supărat, cocoană, și nu numai el.

— Păi de ce? se miră învățătoarea și se ridică din scaun să vină în fața lui Telea.

— De ce? Am să-ți spun eu de ce! se oțărî Telea, dar învățătoarea îi făcu semn să se potolească

— Mai întîi să nu-mi spui „cocoană". Înțelege o dată! Și în ai douăzeci rînd ai intrat într-o școală, nene Gindac, și-ar fi frumos să-ți scoți pălăria din cap...

— De ce s-o scot, tovarășă... asta... iaca fără nu-ți pot zice pe nume...

— Pentru că așa-i regula aici, și pentru că așa vreau eu.

Telea se fîstîci. Și-i fu necaz că s-a fîstîcit, dar nu-i venea în minte ce să facă, ce să spună, cui să ceară ajutor ca să-și poată reveni. Își duse, parcă fără să-și dea seama, mîna la pălărie și se descoperi. Ceilalți îl urmară pilda.

— Așa! surîse învățătoarea și-i potoli: Acuma ședeți

Și către Telea:

— Poftim, nene Gindac, vorbește!

Dar Telea nu mai știa cum să înceapă. Își mototoiea pălăria în mîini, tușea și zîmbea stîngherit.

— Parcă spuneai că ești supărat, îi ajuta învățătoarea.

— Da, tovarășă, tînărul supărați... Adică vrem să știm și noi... adică vrem să ne spui matale ce faci matale cu dancii noștri?

— Cum ce fac? Învățămînt!

— Hm! Acu de asta hai, nu mai zicem nimic, dar îți și spelți! intervenit unul dintre cei cinci.

— Și de ce? De ce-i spelți? se repezi altul.

— Vezi, matale, tovarășă? Spune, de ce-i spelți? îi ceru socoteală și Telea cărțuia îi revenise supărarea.

— Îi spăl pentru că nu-i spală mamele lor, răspunse învățătoarea.

— Păi de ce să-i spele? se miră Telea și ceilalți aprobară clătinînd din cap. La noi nu-i obiceiul.

— Păcat. Copiii ăștia au să fie mîine muncitori, ofițeri, doctori...

— Ha? Copiii de țigani doctori?

— Ofițeri?

— Muncitori?

— Nu ne mințiți, cocoana! Noi sîntem batjocura lumii, cocoană!

— Nu vă mint, oameni buni! Vă jur că nu vă mint!

Cei șase se priviră unul pe altul, îndelung, mirați.

— Hmm! făcu Telea și mai încercă o dată marea cu degetul: Și trebuie musai să se spele dancii, tovarășă?

— Musai, altfel nu se poate!

— Dacă-i musai, musai să fie! încuviință el și-și puse pălăria în cap. Dacă așa e porunca, gata! adăuga el și-i zîmbi învățătoarei în semn că toi înțege el cîte ceva din toate.

— Dacă s-o spăla prea mult, își dădu cu părerea unul dintre cei cinci, s-or lupdi de noi. Le va fi lehamite să se mai uite la noi, cocoană.

— Asta se poate, îi dădu dreptate învățătoarea

— Atunci noi ce să ne facem?

— Să vă spălați și voi...

— Noi? Și e musai?

— Eu cred că e musai!

— Auzi, bă Gindac, că ne învață și pe noi!

— Păi nu-i învățătoare?

— Este?

— Și-am să vă învăț și carte! rîse învățătoarea.

— Pe noi?! Hă-hă.hă-ha.hă!

— Pe noi mai încet! Noi nu sîntem oameni. Dancii, de! poate-or fi! răspunse Telea și începu a-i împinge pe ceilalți spre ușa.

6.

„Cînd a trecut timpul, oare? Nici nu l-am simțit. Parc-aș fi venit ieri aici la Gircin, și parcă ieri l-am găsit pe Pircu singur în toata clasa. Și astăzi uite! și Pircu și Dudă și Miranda și Tuna au devenit pionieri. Ce minunat a fost!

Dis de dimineață a venit unitatea de pionieri de la școala din Săcele, adică de la oraș. Cu un camion a venit. Au răsunat trompetele și tobele răscolind cătunul. Au venit o dată cu ei și o mulțime de oaspeți: prim secretarul U.T.M.-ului, cîțiva profesori, învățători și vreo cîteva colege de-ale mele.

S-au adunat cu toții în curtea școlii. Pionierii, în careu. Elevii mei și viitorii mei pionieri lîngă mine. Eram atît de emoționată, înființînd, aveam să am pe lîngă școala mea și o unitate de pionieri pe care eu am înființat-o și căreia tot eu îi voi fi instructoare.

„Dancii", îmbrăcați curat, nu-și mai găseau astîmpăr. Le umblau ochii de colo pînă colo ca argintul viu. Părinții se adunaseră mai la o parte arzînd și ei de nerăbdare. Eram și eu la fel de nerăbdătoare, mai ales cînd mă gîndeam că ceeace avea să urmeze se întîmpla pentru întîia oară în viața acestor oameni. Pircu, Dudă, Miranda, Tuna și ceilalți erau cei dintîi pionieri din cătunul acesta, așa cum eu eram cea dintîi învățătoare și instructoare.

În sfîrșit, trompetele sunară, tobele duruiră și festivitatea începu. N-am să uit niciodată strălucirea din ochii lui Pircu, ai Tunei, ai Mirandei, și nici lacrimile din ochii părinților, cînd le prindeam cravatele roșii la gît.

Dar partea cea mai emoționantă pentru mine a venit abia după aceea. De îndată ce noii pionieri și-au primit cravatele roșii, pionerii din Săcele au rupt careul și s-au repezit să-i îmbrățișeze și să-i felicite.

În clipa aceea în grupul părinților s-a stîrnit ur. freamăt. Vreo douăzeci de bărbați și-au scos viorile de sub haina și-au început să cînte. Cîntecul a umplut cătunul.

— Pentru tovarășa Lumina!... Să ne trăiești, tovarășă Lumina! a răsunat un glas.

Era glasul lui Telea. În clipa aceea am început să plîng și eu. Ascultam glasul viorilor și plîngeam.

— „Am înțeles acum că e drept, că și țiganii sînt oameni, a rostit Telea cînd glasul viorilor a tăcut. De asta noi, părinții, ne-am gîndit că-i prea mică școala ce-o avem pentru cătunul nostru. Vrem să facem una mai mare să avem loc și noi cei mai bătrîni în ea. Și-om face-o pentru că o avem cu noi pe tovarășa Lumina... Vezi că acu îți poi spune de nume, tovarășă Lumina?"

Sînt atît de fericită fată... Și-ți sînt atît de recunoscătoare pentru sfatul de a veni să muncesc aici!...

Gircin, 30 aprilie 1953".

...Învățătoarea lipi plicul și scrise adresa: „Tovarășului Nicolae Trifan, strungar, Uzinele „Steagul Roșu". Orașul Stalin, stinse lampa și se culcă. Dar nu putu adormi. Îi răsuna mereu în minte un glas: „Vezi că acum îți poi spune pe nume, tovarășă Lumina?"

Nicolae TĂUTU

Statuia lui LENIN

În ploița Scînteii cu turlele din zare
se-naltă statuia lui Lenin, peste vremuri, vie,
iată-l, cu ochii mari privind în depărtare
— acum parcă i-a ridicat de pe hîrtie —
cu hainele simple așa cum a trecut
de la masa de lucru — tăcut —
în veșnicie!

E-atîta de aproape și-atît de cunoscut
de parcă de pe soclu îl vezi cum se coboară
și îți întinde mîna cu vechiul lui salut,
cu el să te ridice spre piscul însorit,
cu el spre stele frunțea să-nvață să o ridici,
cu el să crești orașe spre cerul aurit,
cu Vladimir Ilici!

Ca flăcări pe comoară ard steaguri purpurii
și frunțea-i strălucește în larga primăvară
ca un luceafăr roșu; luceafăr nou de zi,
ce-atît de omenește lumina își coboară
întrînd cu bucuria înaltului, albastră,
în inima, în viața
și în veșnicia noastră!

Constantin ABALUȚĂ

Se ridică orașul

Orașul se ridică tot mai sus pe schele,
Nopțile războiului i s-au șters din privire.
Fiecare zi îi cîntă la căpătîi
Ca o pasăre tresmătul de iubire.

Am dărîmat zidurile tristeții
Năpădite de mucegaiuri și plăgi amare,
Zidurile pîlpîind verzui ca o leștilă bolnavă
Lîngă sicriul unei lumi în destrămare.

Soarele nu știu ce tot meșterește
Acolo sus, la ultimul etaj, lîngă azur.
Văzduhul pulsează ca o vînă imensă,
Și numai ritm e totul, jurîmprejur.

Singele curs peste lespezi,
Singele eroilor, l-am ridicat
Și l-am pus în ziduri și cărămizi
Să-și trăiască neveo viitorul visat.

Desene de TIA PELIZ

DIN TRE SUTE DE CATARGE

Cuvînt pentru prietenii noștri

Corespondența noastră cu începătorii în ale scrisului a demonstrat încă o dată marele număr al talentelor răspîndite pe tot cuprinsul țării, entuziasta lor aderiune la cauza literaturii noastre noi, legată nemijlocit de munca de construire a socialismului în patria noastră. Tot mai multe sînt încercările demne de a fi semnalate și nu o dată am simțit că metodele utilizate de noi la această rubrică devin insuficiente. Răspunsurile obișnuite la tradiționala „poștă a redacției" sînt, evident, neîncăpătoare pentru marele aflux de corespondențe conținînd poezii, schițe și nuvele. Pe de altă parte, problemele pe care le ridică creația începătorilor pot fi sintetizate în cîteva aspecte esențiale, prezente și la muncitorul din Reșița, și la eleven din Constanța, și la betonistul din Bicaz. Alegerea temei, multiplele și nuanțatele probleme ale limbii, construcția imaginii, argumentarea poetică, concentrarea, definirea personajelor în acțiune, etc., sînt chestiuni ce se cer dezbătute pe larg, pentru începători, de către scriitori competenți. Răspunsurile noastre — lăsînd deoparte latura lor pozitivă — erau de multe ori telegrafice, nu reușeau să adîncească aceste probleme, rămînînd astfel, în unele cazuri, fără efect direct pentru corespondentul în cauză și mai ales pentru ceilalți corespondenți și cititori ai revistei. Ținînd seama de această experiență, care a scos în evidență limitele metodei, am hotărît să punem accentul principal pe creația tinerilor, acordînd toată atenția în primul rînd manuscriselor ce conțin promisiuni sau realizări. Rubrica noastră devine, astfel, locul de întîlnire al încercărilor, izbutite măcar în parte, pe care le supunem aprecierii cititorilor. Convinși că ne îndeplinim o datorie față de tinerele talente, vom căuta deci să publicăm tot ceea ce merită să fie cunoscut de cititorii noștri. În privința problemelor de creație, care ridică atîtea întrebări pentru tineri, rubrica noastră va publica articole de îndrumare, scrise de scriitori cu vastă și recunoscută experiență, adresîndu-se fiecăruia și tuturor, dezbătînd deopotrivă problemele poeziei și prozei, ale orientării și meșteșugului artistic. Sîntem siguri că, în felul acesta, cel puțin pentru o perioadă oarecare, vom răspunde mai bine sarcinilor ce ne-au fost încredințate, ajutînd la promovarea unor noi generații de artiști ai cuvîntului scris, care să cînte cu avîntul și originalitate minunata epocă în care trăim.

Daria Savell

Lenin

Să scrii despre Lenin un poem e puțin;
Să-l cuprindă în timp doar istoria poate.
Curcubeu înălțat peste largul senin
E din cei ce rămîn și mai vii după moarte.

Nenfricat luptător, cu dușmanii la frîntă.
Uraganul l-a-mpins pîn-la mal, pîn-la țel.
Milioane-au venit, milioane ce cîntă
Primăveri comuniste-mugurite prin el.

●

George Cristea Nicolescu

Partidului

Cîntecul meu s-a născut din cîntecul tău
Ca macul din sîngele strămașilor
Undeva, unde doar zarea face răzor
Cîmpului nostru cu brazde grase.

Cîntecul meu s-a născut din cîntecul tău
Ca trandafirul schelelor din inimi
Undeva, unde zgomotul șantierului
E cea mai adîncă romanță de dragoste.

Cîntecul meu s-a născut din cîntecul tău
Aicea, printre oameni, lîngă tine
Și-aș vrea mereu alt: să-l pot cînta
Cum cîntă-adesea oamenii în mine.

●

Ștefan Maimare

Anii mei

Anii mei sînt ca o fereastră deschisă.
Spre dimineațile albe ale primăverii,
Îi mîngîie flacăra mărilor bătrîni.
Crescută pe cenușa grozavei și-a durerii.

O, ani de tinerețe rodnică, ani frumoși,
Cît am alergat căutînd drumuri spre voi.
Azi, să nu vă mirați, ani frumoși,
Văzîndu-mi sclea de a-mi umple anii cei goi.

Victoria Ana Tăușan

Iubirii de oameni

În fața ta sînt vatra cu jăratec,
cu jocuri mari de flăcări peste zări.
iscate de-acest vînt primăvăratec
al anilor și-al nelelor chemări.

Ard putregaiul de-l gătesc în vise
și cînd mizerie grozăviți dezlănțuit,
cîte schelete nu mai le-adun, ucise,
și cîți cărbuni în sînea mea mai am!...

Puterile-mi rămîn pe jumătate,
ard ca un foc plăpînd, abia-născut. —
dar, de mă-nalț cu flăcările toate
și cu tăria mea de la-nceput,

mărunțul bob de jar dacă lumină
arzînde pînă-la cer îmi-nalță iar,
te simt, minune veșnică, în mine,
și-atîta pot și cu sînții dau în dar:

ai fost iar vatra plină cu jăratec,
cu jocuri mari de flăcări peste zări,
iscate de-acest vînt primăvăratec
al anilor și-al nelelor chemări.

De vorbă cu Partidul

Întîi mi-ai fost îndemnul. Apoi m-ai învățat
în multe dintre taine adîncile pătrunderi.
Cîntărețu-mi strunite pe rînd le-ai ascultat,
și loc le dai în masa înaltelor răspunderi.

Am gînduri îndrăznețe, dar încă la-ntîmplare
și cînd prin vălmășagul cumplit încerc vreo cale,
sînt slova ta-atît de incandescentă, care
lămurește pămîntul de-alcoolic metale...

Dar tu mi-ai fost îndemnul... Apoi, m-ai învățat
în multe dintre taine adîncile pătrunderi,
cîntărețu-mi strunite pe rînd le-ai ascultat
și loc le dai în masa înaltelor răspunderi.

Îmi domolesc adesea un vers, dar îmi ascut
cuvîntul și privirea cu vreri neîntrerupte,
poemul meu ce încă abia-i la început,
să tindă spre măsura măreței tale lupte.

Grig. Olariu

Secolul XX

Ca un vîrtej împinge veacul eternul clipelor noian
Și-n sînul clipei călătoare ne depășim tot an de an;
Cu veacu-n pas se-ntrece Omul; din valul vremilor să scape
Se-avîntă-n zboruri largi, elastic, precum delfinii sar prin apă:
Iar veacul, fluturînd din aripi, alungă stoluri de secunde
Și trec neostenite zile, ca-n fluvii unde după unde...
Statuia-naltă-a libertății de lîngă-ocean e întristată:
Dușmanii omului și-ai păcii i-aruncă-n față neagra pată
A pregătirii de războaie... dar valul vremurilor noi
Vestește: Pace, Libertate, nu curge Donul înapoi!
Al nostru secol, al viteziei, e cel din urmă și dintîi. —
El, lumii vechi care se duce i-a pus hotar și căpătîi...
Precum în basmele străbune, deslănțuit-a porțe-închise.
Cu iriu de flăcări le conduce, croindu-și căi peste abise.
Rapsod, rătăcitor prin viața cu împletitele-i poteci —
Ma-agăț de coama fulgerîndă a Secolului Douăzeci.

●

Gabriel Vlad

Spre înălțimi

Sînt șantiere ce nu văd la mare,
Vîn profilînd-și crestele de schele,
Ori sînt imaginile viitorului ere,
Plutind pe uncoprinsul vremii mare?

Sînt valuri din lumînări valurei,
Stropind îndepărtările cu lavă.
Sau undele se-ntrezăresc prin ani
Îmbătrînei viselor de slavă?

Sînt gînduri ce se-nalță de jăratec,
Scrîșnindu-și prin uzuri vîlvorul,
Și taptele cu-arțăgi din oaste rupte,
Spre înălțimi de-azur își alță zborul.

●

Vasile N. Văduva

Partidului

Mi-ai deschis rostul vremii noastre
Iluminîndu-mi locul gîndirii ca o pîlă de vînt.
Mi-ai dăruit chemarea de la inima oamenilor
Învățîndu-mă să muncesc, să rîd și să cînt;
Frunzei nu mi-ai lăsat-o niciodată să se plece în glod
Instituindu-mi în suflet tăria...
Și sufletul meu este astăzi
Ca un pom cu crengile-ncărcate de rod
Așteptînd culegătorii să vie.

Ion Cănăvoiu

Cîntec de zile mari

Cîntecul vechilor mahalale,
trist uneori, ca exodul cocorilor toamna
pe-un cer pietruit cu opale,
palid ca frunzele moarte gravitînd spre pămînt alteori,
petrecute cu lacrimi de nori
tînguitor ca jalea iubitei mînjite,
adăstînd minuni iluzorii,
îl ascultam afîndată,
cînd pe-azurii necuprinsuri navigau cocorii,
vîslind din aripi ostenite

Dar astăzi nu cîntul acesta-mi adapă auzul,
nu loșnetul frunzei,
valsînd ostenită cu vîntul tomnatic,
nici tainica șoaptă
cu care-amețește boschetul havuzul
zgîlîiu, nebunatic.

E-un cîntec țîșnit ca o forță spre zările-albastre,
care-a mocnit îndelung
poate sub caldarîm,
poate pe alt tărîm,
sau poate aici, mai aproape,
în tainița inimii noastre
udatu-l-au, poate, cu șoapte de unde
adîncile sîngelui ape

Un cîntăreț cu faimă-i aduse peste ani,
din negura bordeielor mizere
pînă în inima vremii
pe-aceste străzi — șantiere,
în blocurile albe și înalte,
sau poate abia-ncepute,
pe schelele fabricii noi, sau pe alte
schele-redute.

Pe străzile larg deschizîndu-și portaiul
imensei mulțimi,
ca mai îl purtăm în adîncuri de mina,
cărbunele negru-i filtrează
și-l scoatem cu noi la lumină
în plină amiază,
mai pur de cît este cristalul.

Și străzile, străzile...
Aceste drumuri mărginite-n spațiu,
dar nesfîrșite-n timp,
aceste gazde bune ale cîntecului
din vremile bătrînului Horațiu,
sau mai demult,
acest modern Olimp
ca pasămi-l cîntă omului ce îl străbate
cu pasul egal, liniștit:
și ție, vecine cismar, care cel dintîi ne
vestești cu ciocanul amiaza,
un cîntec mai nou,
un cîntec al zilei de azi pentru mîine,
și ție, minerule cu ochi de cărbune,
și ție, copile, și-orișcărui,
parcă ar spune:
— L-am cules de pe buzele voastre, prietenii,
și vouă vi-l dărui.

EMANOIL PETRUȚ

311 n-a vorbit...

Deținutul din celula 7 închise ochii... Cu ochii închiși vedea parcă aievea pereții netezi ai celulei, fereastra cu gratiile groase prin care acum pătrundeau cîteva raze de soare rătăcite, începînd un dans drăcesc în cel mai întunecat colț al încăperii.

Îl anchetaseră toată noaptea. Și atît de al dracului încît în zorii zilei îl aruncaseră scăldat în sînge pe priciul celulei. Cîteva clipe privi cu ochii dilatați pereții celulei, apoi căzu într-un nou leșin. Nu-și reveni decît tîrziu după amiază. Timplele îl dureau îngrozitor. Privea în gol și avea o singură dorință: o țigară. Cu chiu cu vai, se ridică și se tîri pînă la vizieră. La chemare apăru gardianul:

— Doar nu vrei să mărturisești?

— Dă-mi o țigară!

— E interzis.

— Dă-mi o țigară. Aprinsă.

— Na-ți. Dar să taci... Ei da... De asta n-am grijă. Voi comuniștii știți să tăceți... Te-au bătut rău azi noapte?

— Da. Mulțumesc.

Un zgomot sec și viziera se închise. Se tîri înapoi și trase adînc din țigară. Își reveni treptat și trecu în revistă evenimentele nopții trecute.

L-au schingiuit îngrozitor el stătea cu bărbia în piept, legat de scaun. N-a scos o vorbă. Din cînd în cînd îl privea numai. Și aceste priviri i-s întărîtat atît de mult, încît dădeau în el în neștire. Și-a pierdut cunoștința de cîteva ori.

— Cu cine trebuie să te întîlnești în seara de 3?

Ăsta era leitmotivul. L-au repetat pînă la extenuare. El a tăcut. Dar aici, în singurătatea celulei, își închipui ce ar fi dacă vreunul ar vorbi totuși. Se cutremură. Într-un fel sau altul trebuie să le dea de știre. Întoarse lucrurile în toate felurile, dar fără rezultat. La noapte mă vor lăsa în pace — se gîndi — dar noaptea de mîine va fi îngrozitoare. Dacă nu voi vorbi, mă vor ucide. Această certitudine îl puse pe gînduri. Nu era vorba de frică. Într-un fel dorea acest deznodămînt. Moartea în chinuri e o soartă tragică, dar viața îl cioplise pe deținutul 311 dintr-un material deosebit de dur. Cum să intru în legătură cu el? Întrebarea îl frămînta zi și noapte. Întreaga organizație orășenească poate să cadă, dacă ăștia află totuși ceva.

Stinse țigara. O ultimă rază de soare mai dănțuia pe perete. Încet, aproape fără să-și dea seama, începu să fluiere.

Deodată, deasupra capului, pe un fir subțire, polelt de soare, se ivi legănîndu-se un păianjen: Mișu. Singura vietate din cavoul acela de beton care era celula numărul 7.

Păianjenul rămase și după ce ultimele note ale melodiei se pierdură undeva afară, în soare...

Deținutul cu numărul 311 se gîndea. Își frămînta creierii cu disperare. Purta în gînd o discuție aprinsă iar tovarășul de discuție era păianjenul:

— Mișule, să știi că e de rău. Trebuie... trebuie neapărat să-i instiințez pe tovarășii mei. Am nevoie de un sfat. Ce tot legeni acolo? Halal ce prieten îmi ești! Nici nu ești atent. Habar n-ai ce importanță este treaba asta. Ție am să-ți spun tot, că știi să taci... Înainte de arestarea mea, am primit acest mesaj: „Miercuri, pe ziua de trei, la ora 19, ședința comitetului orășenesc". Peste două zile urmează, așadar, să aibă loc ședința. Iar ăștia pot pune mîna pe ei ca pe niște copii mici. Am impresia că cineva a vorbit. Ăștia știu ceva. De la mine vor să afle locul întîlnirii. Dar n-a să-i alle. Ce asta ești de acord nu? Un om cinstit nici nu stă de vorbă cu astfel de handiți. Nici nu știu de ce mă ei asta în nume de rău. Dacă îl scuipă omul în obraz, imediat se supără. Dar dacă le-aș spune totul... pe loc aș primi țigări. Mi s-ar aduce vin, șnițele, dulciuri! Toți ar fi nemaipomenit de amabili. Mai tîrziu, tot m-ar împușca... Sau m-ar lua în slujba lor, ceea ce ar fi și mai rău. Dacă le-aș spune totul... Dacă le-aș spune totul...

Rămase un timp cu ochii ațintiți spre Mișu, apoi își lovi fruntea cu palma

— Ei, Mișule, prietene, îți mulțumesc pentru povață. Să știi că îți rămîn îndatorat. Ai merita două muște grase. Uite ce palid ești! Du-te frumos la locul tău. Nici n-aș fi crezut că ești un păianjen atît de isteț. Cum de nu mi-a trecut prin cap pînă acum soluția asta?

De afară se auzeau pașii gardianului. Din cînd în cînd se deschidea o ușă, apoi răsuna zgomotul sec al zăvorului tras.

Deținutul stătea culcat, cu ochii închiși și după un timp adormi. În colțul gurii i se contură un zîmbet ciudat. Parcă rîdea în somn. Păianjenul stătea în colțul celulei, nemișcat. Dormea și el.

Deținutul cu numărul 311 a fost trezit aproape de miezul nopții. Era buimăcit și rupt de oboseală. Trecu prin culoarele întunecoase aproape inconștient. Numai la încheieturi simțea o durere surdă din cauza cătușelor.

Biroul era gol. O lampă cu abajur verde ardea pe masă. L-au așezat pe un scaun. Încet, încet, își reveni. Își îndreptă spinarea și-l întrebă pe gardian:

— Începe iar hora, ei?

Polițistul surîse cu un aer timp. Apoi se deschise ușa și intrară mai mulți în cameră. El ședea drept, privindu-și cătușele. În fața lui apăru „șeful". Marele șef. Ceilalți rămaseră în umbră.

Am devenit o persoană tare importantă, dacă însuși șeful mă ia în primire — gîndi el.

Șeful vorbi încet, apăsînd pe fiecare cuvînt:

— Domnule! Ai ajuns la ultima zi a existenței dumitale pe acest pămînt!

În timp ce vorbea, aprinse cealaltă lampă de pe birou și lumina albă, puternică, se îndreptă spre ochii deținutului.

— Scoateți-i cătușele! — porunci șeful enervat. Dragă prietene, continuă el cu o amabilitate sinistră, află că ne am plictisit de această tărăgăneală. Noi întrebăm, iar tu taci. Vei răspunde la o singură întrebare: Unde se ține mîrcuri seara la ora 7 ședința comitetului orășenesc de partid? După cum vezi, știm și noi cîte ceva. Știm că poimîine va avea loc ședința știm că toți au fost înștiințați știm, de asemenea, că miercuri la prînz între unu și două trebuie să chemați un număr de telefon ca să vi se dea parola. Vezi, sînt sincer. Aș putea să-ți cer doar numărul de telefon, dar noi nu ne mulțumim cu atît. Avem nevoie să știm locul întîlnirii. Vei fi scurt...

Șeful se lăsă pe speteaza scaunului și din sertarul biroului scoase un revolver. Ridică piedica și îl îndreptă spre deținut.

— Repet: vei fi scurt.

Își încordă trupul și ridică glasul:

— Fii atent! Ai două minute. Apoi, aici, în acest loc, te împușc ca pe un cîine. Ai înțeles?

Deținutul tăcea. Șeful făcu un semn. Ușa se deschise și în prag...

— Privește-i încă o dată și gîndește-te: Merită să-ți sacrifici copiii, să-ți azvîrli întreaga familie în cea mai cumplită mizerie, numai ca să scapi pielea unor handiți?

Femeia și copiii stăteau alături de el. Copiii priveau muți de spaimă obrazul îngîngerat al părintelui lor. Femeia tăcea. Era palidă și chinuită.

Vru să se ridice în picioare, dar mîini puternice îl lipiseră locului. Ea începu să plîngă. În cameră era liniște.

— El, ce faci? Vorbești sau nu vorbești?

Văzînd că întrebarea rămîne fără răspuns, șeful își scoase ceasul și-l puse pe masă.

— Peste două minute, în fața nevestei și a copiilor, îți zbor creierii! Ai înțeles?

Liniște. Au încremenit cu toții. Auzea respirația întretăiată de groază a nevestei sale. Unul din copii începu să plîngă.

— Luați-l de aici! Nu! Numai copiii! Mișcă! Aduceți un scaun pentru femeie, că acuși se prăbușește. Dobitocilor! Mișcați-vă... Nu. Nu acolo. Uite aici, pe scaunul meu. Să se vadă unul pe celălalt.

Șeful se sculă, trecu în spatele prizonierului și apăsă țeava revolverului în ceafa acestuia.

— Două minute! Nici o secundă mai mult. Gîndește-te!

Femeia ședea în fața lui. Se uitau unul la altul. În tăcerea încăperii nu se auzea decît respirația sacadată a polițiștilor. Pe fruntea deținutului apărură broboane de sudoare rece. Privirile lor se îmbrățișară. Două vieți mult încercate stăteau în fața ultimei încercări. Deodată, cu voce calmă, liniștită, femeia glăsui:

— Te iubesc. Niciodată n-am iubit pe altcineva. Ești totul pentru mine. Fără tine, viața nu va mai fi viață. Eu sînt femeie. Mai slabă ca tine. Dar tu ești bun și puternic.

Se sculă și se topi în penumbra încăperii.

— Mai ai 30 de secunde. Număr pînă la zece. La zece trag! ...Unu... doi... trei... patru... cinci... șase... șapte... opt... nouă...

Din pieptul deținutului, străbătu un glas care nu mai avea nimic omenesc:

— Nu trage! Voi vorbi!

— În fine, bine că îl-a venit mintea la cap — zise șeful cu un glas care iubila.

— Poimîine... miercuri la amiază, între unu și două, trebuie să chem un număr de telefon, ca să primesc parola și... — continuă după o mică ezitare — adresa. Ședința are loc la șapte seara. Vă voi conduce acolo... Acum lăsați-mă să mă întorc în celulă. Nu mai rezist.

— Luați-l! Vom discuta mîine resim!

Apoi către deținut, cu o cumplită amenințare în glas:

— Să nu cumva să te răzgîndești, că-ți tai carnea centimetru cu centimetru.

— După aceea îmi dați drumul?

— Sigur că da. Poimîine seară iei masa cu ai tăi. Luați-l.

Cel care părăsi încăperea, era un om îmbătrînit în cîteva ore. În ușă stătea femeia lui. Doi ochi negri dilatați îl priveau cu o groază cumplită. Se cutremură. Plecă fruntea și își urmă însoțitorii.

În celulă era întuneric. Se trînti pe pricii. În colțul gurii îi atîrna o țigară neaprinsă. După îngrozitorul efort, n-avea puterea nici să-și scoată țigara din gură. O sculpă, scîrîit. Lama pătrundea în celulă, luminînd palid peretii, priciul, și pe deținutul căzut într-un somn vecin cu leșinul. Pe buzele lui flutura un zîmbet sardonic. Rîdea.

★

A doua zi se trezi cu greu. Mai simțea încă urmele eforturilor supraomenesc din ajun. Stătea nemișcat și privea în gol. Refuzase mîncarea, dar primise țigările ce i-au fost trimise. După amiaza tîrziu, deveni din nou stăpîn pe el. Încercă să fluiere. Nu mergea. Mișu, păianjenul, apăru însă și fără să fie chemat de cîntec.

— Ei, Mișule, ce-a fost mai greu a trecut. A trecut, dar mă doare sufletul... Sărmana femeie. A fost cea mai grea încercare pentru ea. Totul s-a prăbușit în sufletul ei. Dacă ai fi văzut o cum mă privea din ușă...

★

Seara pe la nouă, îl chemă șeful. Îl primi de parcă i s-ar fi întors fiul rătăcitor. Îl pofti să șadă și-l oferi țigări.

— După cum vezi, sîntem numai noi doi. Putem sta liniștiți de vorbă. Vezi că nu ți-au mai pus cătușele?

— Nu. Nu le-au mai pus. Mulțumesc pentru grija.

— Ei vezi? Dumneata de fapt ești de pe acum un om liber. N-a mai rămas decît trebușoara aceea de mîine... Apoi, după două-trei zile, ne vom vedea din nou într-un restaurant la un mizilic și vom discuta totul. El, ce zici?

— Sînt de acord. Pot să mai iau o țigară?

— Cîte vrei. Nu ți-e foame? Vrei să îți se aducă ceva de-ale gurii? O sticlă de bere?

— Păi... dacă e voie...

Șeful sună. În scurt timp se ivi un gardian cu o tava. Deținutul mîncă și bău cu poftă. Șeful vorbea într-una:

— Mănîncă liniștit. Trebuie să te întremezi. O să ai multă treabă. Cu om deștept și inteligent ce ești, cred că vei face treabă bună. Ai să cîștigi bănișori frumoși. Nevasta dumitale nu va avea nimic împotrivă?

Cu gura plină, deținutul 311 dădu din cap în semn că nu.

— Asta-mi place. Femeie deșeaptă. Copiii se vor duce la școală. Vă mutați, vă mutați într-o casă nouă. Vă așteaptă zile grozave. S-a terminat cu sărăcia, cu mizeria... Mai vrei o sticlă de bere?

— Nu. Mulțumesc pentru masă.

— Să-ți fie de bine. Și acum să aprindem o țigară și să discutăm ce avem de făcut...

— Domnule șef! Aș mai avea o rugăminte!

— Spune. Cere ce vrei!

— Aș vrea... dacă se poate... ca mîine, cînd dau telefonul, să fie de față și nevastă-mea. Știți...

— Nu e tocmai legal, dar... fie!

— Vă mulțumesc din suflet.

— Deci mîine, între unu și două vei primi parola și adresa. După amiază, bărbierit și îmbrăcat, te vei duce pînă la casa cu pricina, în fața porții, mergînd agale, te vei opri, vei aprinde o țigară și vei merge mai departe. Apoi te întorci acasă. Asta-i tot. Ne-am înțeles?

— Am înțeles.

— Atunci să fii sănătos. Am dat ordin să ți se dea tot ce ceri. Noapte bună!

Șeful îl luînse mîna și-l făcu semn că poate ieși. Pe culoar se opri.

— Ce s-a întîmplat? De ce te-ai oprit? Mișcă! — îl îmboldi gardianul.

— Domnul șef a spus că pot să cer ce vreau. Este?

— Așa e.

— Vezi muștele alea de sub lampă?

— Le văd.

— Lăsă-mă să le prind.

Gardianul îl privi bănuitor și spuse cu ușoară compătimire:

— Ai innebunit...

— Tot ce se poate. Totuși vreau muștele.

— Prinde-le!

O singură mișcare rapidă și cele două muște îl și gîdilau palma. Le puse în batistă.

— Să mergem.

— Chiar că ți-ai pierdut mințile. Ce nevoie ai de muște în celulă!

— Le mănînc. În fiecare zi, spre miezul nopții, mănînc cîte o muscă, două.

Gardianul rîse tare.

— Ești nebun de legat. Anchetei-ți-a luat mințile. Du-te frumos înainte... Să știi că voi povesti treaba asta la camera de gardă.

— Asta te privește. Să-mi lași totuși cîteva minute lumina aprinsă. Cînd bat în ușă, stinge-o.

Ușa celulei se închise în urma lui. Scoase muștele din batistă.

— Am mîncat ca un prinț în seara asta, Mișule. Meriți și tu o cină bună...

Apoi bătu în ușă să se stingă lumina. În întuneric stătu mult timp cu ochii deschiși. Se gîndea la cele petrecute și era de părere că a făcut bine ce-a făcut.

— Oare ce o să zică femeia? se gîndi.

Într-un tîrziu se întoarse cu fața la perete. Adormi. În colțul gurii avea și acum un surîs curios, ironic, parcă și-ar fi bătut joc de cineva.

În zori, cînd se trezi, privi în colțul lui Mișu. Păianjenul nu era în plasă.

— Bună dimineața, Mișule!

Începu să fluiere încet, cu duioșie. Plasa tremură. Păianjenul se tîri la marginea plasei. Deținutul fluieră mereu cu atîta patimă de parcă ar fi dat o serenadă.

Zăvorul fu dat la o parte. În cadra ușii apărură ofițerul de serviciu și un civil.

— 311! La birou!

În birou îl așezară pe un scaun. Mai tîrziu îl conduseră într-un alt birou. Peste vreo două ore apăru un alt agent în civil. Îl făcu semn.

— Să mergem!

Îl lăsă să treacă înainte.

— Nu cumva să încerci vreo prostie, că trag fără avertisment. Dă-i drumul.

Trecură printr-un labirint de culoare, pînă ce se opriră în fața unei uși. Intrară într-o cameră cu pereții de faianță. În primi un om în halat alb, cu aspect de infirmier.

— Îl faci o bule. Îl razi, îl tunzi... Repede.

Peste o oră făcură cale întoarsă. I s-au dat înapoi hainele și actele. Apoi l-au condus în biroul șefului. Se trînti pe un scaun. Era ora 12.

— Mai am încă o oră și jumătate — se gîndi el. Se sculă și se duse la fereastră. Privi strada.

— Pleacă de la fereastră și stai jos. Nu te fîțîi atîta în cameră.

Glasul agentului îl trezi la realitate.

— Mi-e urmărită fiecare mișcare. Trebuie să fiu calm și să gîndi el.

Se așeză din nou. Se gîndi la ea. Acum trebuie să fie în drum. Pe copii i-a lăsat probabil la doamna Mantu. Ce femeie cumsecade e doamna Mantu. Săraca nevastă-mea! Cîtă durere i-am pricinuit! Ma va ierta oare? Cred că da. Cel care iubește și este iubit... iartă.

Se făcu ora una. Sosi șeful urmat de vreo șase agenți în civil.

— Bună ziua, tinere. Ai dormit bine? Ai mîncat?

— Domnule șef, nevastă-mea...

— E aici.

— Lăsați-o să intre.

După o clipă de ezitare îl făcu semn. Femeia intră. Era palidă și gravă. Deținutul o privi și zise cu o voce răgușită:

— Stai jos. Acuși sîntem gata!

Femeia îl privi. Dumnezeule, ce durere ardea în acești doi ochi negri! Prizonierul își strînse buzele.

— Începem, domnule șef?

Polițistul se uită la ceas. „Este ora 13 și 10 minute. Peste 20 de minute chemi numărul. Pînă atunci stai jos".

Se așeză lîngă soția sa. Vremea trecea. Ea vorbi:

— De ce ai făcut asta?

— Nu se putea altfel. O să recunoști și tu că a fost singura soluție. Crede-mă.

După o pauză lungă, adăugă:

— Te iubesc. Ai încredere în mine și iartă-mă pentru tot.

— Nu pot. Ai trădat...

— Sssst! Nu spune mai mult... Să nu mai vorbim. Sînt lîngă tine și este tot ce mi-aș mai putea dori în clipa asta...

— Este unu și jumătate! Începem!

Deținutul se ridică și se apropie de telefon. Își plimbă privirea pe fețele celor din cameră. Șeful căuta să se stăpînească, dar agenții îl urmăreau fiecare mișcare cu o vădită încordare. Soția îl privea cu ochii dilatați de spaimă. Ridică receptorul și făcu numărul. Șeful sări la el și-l smulse telefonul din mînă. Îl duse la urechi, apoi i-l dădu înapoi.

— Răspunde. Vorbește!

Ținea receptorul în mînă și privea țintă la femeia lui. Apoi îl duse la gură, respiră adînc și urlă cu o voce de tenor:

— Am fost trădați! Împrăștiați...

Atît a reușit să spună. I-au smuls receptorul din mînă și zece mîini căutau să-i astupe gura. Șeful horcăia în receptor:

— Alo! Alo! Alo!

Dădu cu aparatul de pămînt. Receptorul se rostogoli pe covor. Pe deținut îl bateau. Muți, fără milă, în disperare.

O privi, parcă atunci o vedea pentru prima oară. În ochii ei strălucea un zîmbet de nedescris. O dragoste fără margini îl trimetea ultimul mesaj de mîndrie și... de recunoștință!

Îl bătură cu sălbăticie. Dădură în el în timp ce-l scoteau din cameră și apoi în timp ce-l duceau spre celulă. Pe culoar căzu. Îl călcară în picioare. Cînd l-au aruncat în celulă era o masă de carne, informă, sîngerîndă. Dar deținutul din celula 7 nu murise. După un timp nu se știe cît, deschise un ochi. Pe celălalt nu-l mai putea deschide. Întoarse capul către ochiul de geam. Printre zăbrele se zărea cerul. Nori negri se împrăștiau lăsînd să se vadă bolta albastră, curată, senină...

★

Am cunoscut cîndva un om. Nu știu dacă a murit sau dacă mai trăiește. Știu doar că a suferit. Și vreau să știe — dacă trăiește — că nu i-am uitat povestea...

Desene de D. GREBU

HARALAMB ZINCĂ

ZILE DE PRIMĂVARĂ

Intraseră în a patra noapte de marș. A doua zi în zori, după calculul comandantului, urmau să atingă Ceahlăul, și astfel misiunea stabilită de „Stejarul" avea să fie îndeplinită. Sleiți de puteri, partizanii înaintau totuși în noapte, glumind și rizînd. Din ce în ce mai des, Ghinea se vedea nevoit să-i potolească:

— Sssst... băieți!... Ce dracu?...

Îi potolea cu o adîncă parere de rău. Ar fi vrut să-i lase în voie, să zburde, să rîdă, căci o meritau, dar așa cum acul fin al barometrului simte apropierea furtunii, tot așa și el, comandantul, simțea că încă în noaptea asta aveau să mai înfrunte destule primejdii.

— Sssst... băieți!... Ce dracu?

„Sînt ca o dădacă!" se dojenea el. „Oamenii au chef să rîdă, iar tu Ghinea îi împiedici... nu-i lași în pace. Ce tot îi mușfruluiești? Ce vrei de la dînșii? Lasă-i, omule, în pace... Lasă-i să rîdă... Oare tu nu te întrebi cîți din ei vor mai apuca ziua de mîine? Iarăși gînduri sumbre! Ce dracu, nu poți să fii și tu ceva mai vesel, mai optimist?" Întrebarea asta îl jignea de-a binelea de parcă i-ar fi aruncat-o în față altcineva, un străin ieșit pe neașteptate în calea sa. „Ce vrei să spui? Unde vrei să ajungi? Hai, răspunde... Uite că răspund. Ce, crezi că mi-e frică? Sigur că pot să gîndesc și altfel, deși... Ce vrea să însemne acest „deși..."? Deși simt prezența unor mari primejdii. Și vreau, înțelegi, vreau să nu mai piară nimeni dintre noi. Vreau să ajungem acolo sus, toți... toți, înțelegi sau nu? Și simt primejdia. Simt cum pulsează în noapte, ascunsă pe după brazi. De unde se va arunca asupra noastră, din stînga, din dreapta?... Poate că doarme. Da, da, nu te mira, și primejdia poate să doarmă, așa cum și atenția noastră poate să cadă într-un somn adînc. Poate că o va trezi risul nostru, glasul nostru, pasul nostru".

— Sssst, băieți!... ce dracu?

— Da' n-a rîs nimeni, Ghinea!

— Da, ai dreptate, n-a rîs nimeni, recunoscu comandantul rușinat.

„Sînt nervos, îmbătrînit... Văd în jur numai primejdii... De ce numai la primejdii te duce gîndul? Uite, în curînd, în dreapta, într-o vale, o să apară Schitul Durău... Poate c-o să trecem pe lîngă el și-o să-l vedem în taină, hoțește... Apoi, o s-o cotim la dreapta și-o să începem să urcăm Ceahlăul. Ceahlaul, Ceahlăul!! Ce nume frumos! Cîtă bărbăție în numele ăsta! Ceahlău!... Păcat că trebuie să-l urcăm noaptea, pe întuneric, ghicindu-l numai frumusețea. Cîteva ceasuri de mers... Trei sau poate patru!... De fapt, nu ne mai despart decît patru ceasuri pînă la întîlnirea noastra cu „Stejarul", cu partidul... Și n-o să mai rătăcim, o să aflăm noua noastră misiune".

Cîneva rîse potolit... Ghinea continuă să-și vorbească. „De unde știe David atîtea anecdote? ...Pînă acum a tăcut, nu le-a povestit nimănui. Le-a ținut în „rezervă", pentru orice „eventualitate". Își aminti că l-a cerut să-i mai traducă din jurnalul hitleristului, dar el a refuzat, rugîndu-l: „Nu, n-am putere... Cînd citesc văd totul înaintea ochilor, ca pe un ecran... nu, n-am putere..." „Îl înțeleg. Are dreptate... Și eu am văzut tot ceea ce a citit" gîndea Ghinea. „Înseamnă că..."

Brusc, în noapte, izbucni un foc concentric de arme automate și puști mitraliere. „Primejdia!" mai apucă Ghinea să zică și se aruncă la pămînt, la rînd cu ceilalți partizani. „Am trezit primejdia". În fața lor, se înălțară din mai multe părți rachete zgîrîind întunericul cu luminile lor stridente. Ghinea urmări traiectoria lor și înțelese că, de astă dată, nimerisera nu peste o patrulă, ci peste forțe numeroase și organizate ale dușmanului. „Ne așteptau?... Nu cumva Emil?" îl fulgeră un gînd. „Nu cumva au pus mîna pe Emil și el ne-a..." Nu îndrăzni să pronunțe cuvîntul trădat.

Se trăgea orbește, cu înversunare. Ghinea, mai mult din obișnuință, încercă să ghicească locurile unde se adăpostiseră partizanii. „Nu, Emil nu putea să facă așa ceva... Nu..."

Cei doi cercetași — Mihuț și Andrei — se apropiară tîrîndu-se de dînsul. Vorbira în șoaptă:

— Ghinea!

— Da...

— Sînt mulți... foarte mulți... i-am auzit vorbind... sînt nemți...

— Ce-i de făcut, băieți, ce-i de făcut?

— Acum e limpede că s-au pornit să curețe pădurea... S-ar putea ca dinspre nord, de sus, să vină alții... să ne cadă în spate. Tu ce crezi, Ghinea?

Comandantul nu răspunse. Mintea îi lucra cu febrilitate. „Cercetașii au dreptate. S-au pornit nemții să curețe munții de partizani... De fapt, nu mai avem unde să ne retragem... Și nebunii trag... De fapt, le este frică... de noapte, de noi... Nu ne atacă pieptiș... Așteaptă zorile... Așteaptă zorile, ca apoi să pornească mai departe în căutarea noastră. Ce-i de făcut?".

Simțind parcă prezența partizanilor, nemții nu încetară nici o clipă focul. Trasoare luminoase străpungeau întunericul. Ploua cu rachete. „Sîntem încercuiți... Și Ceahlăul e atît de aproape... Să pui mîna pe el, nu alta...".

— De ce taci, Ghinea? întrebă Andrei, parcă bănuitor.

Ghinea nu răspunse nici de data asta. Căuta o scăpare. La lumina rachetelor, văzu molizi înalți, semeți. Înfruntînd gloanțele hitleriștilor. Și, ciudat, își aminti deodată de versurile lui Eminescu rostite cîndva de Iurie: „...tot ce mișcă-n țara asta, rîul, ramul, Mi-e prieten numai mie, iar ție dușman este..."

— E un foc concentric, tare periculos, șopti Mihuț.

— Molizii! spuse Ghinea fără nici o legătură...

— Ce spui? întrebă Andrei nedumerit.

„Da, fără îndoială că în zori nemții or să pornească să scotocească pădurea, — rosti Ghinea... ne vor înghesui din toate părțile... ne vor lichida..."

— Ce zici, mă? se înfurie Andrei...

Ghinea vorbi îndîrjit:

— N-avem unde să ne mai retragem... Vin peste noi din toate părțile... Molizii sînt de partea noastră. O să ne ascundem fiecare, sus, într-un molid... Nu ne vom clinti de-acolo. O să stăm ascunși cît timp o să fie nevoie... Uite cum o să procedăm: oamenii se vor trage nu mai mult de douăzeci de metri... Voi doi o să acoperiți retragerea noastra și o să porniți într-o direcție contrară nouă... Trebuie să lăsăm impresia că în direcția voastră s-a retras tot grupul... După asta, și voi o să vă ascundeți în molizi... De acord?

— Dacă au cîini? întrebă Andrei.

— I-am fi auzit pînă acum... Să anunțăm oamenii... Voi rămîneți pe loc... Nu deschideți focul decît atunci cînd o să auziți semnalul meu... un foc de revolver... S-a înțeles?

Ghinea începu să se tîrîie. Își găsi oamenii pitulați în spatele copacilor. Le făcu semn să-l urmeze. Nemții trăgeau acum mai rar: doar două puști mitraliere clănțăneau fără contenire, undeva pe flancuri.

După vreo douăzeci de metri, Ghinea se opri și le explică partizanilor noua situație...

— Ghinea, îți arde de glume!

— Nu glumesc..

Izbucniră alte două rachete. Întunericul se sparse din nou. Se făcu lumină. Cîteva clipe molizii, asemenea unor umbre fantastice, începură să se clatine într-o horă ireală. Partizanii se aruncară la pămînt. Ghinea repetă ordinul:

— N-avem timp de pierdut... Cărați-vă mai repede... Aveți însă grijă să n-adormiți.

— Da' tu, întreba Grigore, ce-ai de gînd să faci?

— Mai am puțină treabă...

Oboseala-i dispăruse. Ghinea se simțea mai sprinten ca niciodată. Nu mai lansă semnalul. Își părăsi oamenii și alergă atent înapoi spre cercetași, tăcînd din fiecare colț o pavăză.

— Ghinea, tu ești, mă? se miră Mihuț. De ce te-ai întors? Așteptam focul tău de armă.

— Am venit să vă ajut...

— Ne descurcăm noi și fără tine, se supără Andrei.

— Veniți după mine! ordonă Ghinea. După cîțiva metri se opri. Andrei veni lîngă dînsul. Gîfîia. Comandantul îl auzi cu greu întrebarea:

— Ascultă, Ghinea, tu crezi că Emil?...

— Nu, Andrei, nu cred... Nu, nu... De altfel sînt de mult pe urmele noastre...

— Va să zică, tu crezi că Emil n-a...

— Să lăsăm vorba, îl întrerupse Ghinea cu brutalitate. Veniți după mine...

Se tîrîră încă un timp, urmăriți de gloanțele nemților, apoi se ridicară în picioare și, la ordinul comandantului, se restîrară, nu departe unul de celălalt și deschiseră focul.

De astă dată nemții răspunseră din toate armele. Apoi, ca la o comandă, își mutară focul în direcția celor trei partizani...

Desene de IULIAN OLARIU

— Așa, frățioare, se bucură Ghinea, asta și așteptam...

Gloanțele șuierau acum din toate părțile. Rachete sprintare se străduiau să topească bezna. Cei trei se retrăgeau, trăgînd din armele lor automate.

După un timp, cînd Ghinea socoti că distanța între ei și nemți devenise destul de mare, ordona încetarea focului. Cercetașii se apropiară. Îl iscodiră pe comandant în tăcere, gîfîind.

— Acum, băieți, trebuie să ne alegem și noi molizii noștri... Ghinea arătă cu un gest larg codrul pierdut în bezna nopții.

. . . . . .

Se lumina de ziuă. Liniștea codrului prinse a fi tulburată de cîntecul cocoșului de munte. Cînta și, după un timp, zbura dintr-un molid într-altul. Ghinea duse obosit binoclul la ochi și se apucă să cerceteze împrejurimile. La început, nu zări nimic, apoi, cu greu, îl descoperi pe nemți; stăteau resfirați și camuflați printre copaci. Erau mulți, somnoroși și parcă așteptau ceva. Urmări multă vreme mișcările lor încete și leneșe. Dacă aveau în fața lor un post fix al dușmanului? Atunci, s-ar fi văzut nevoiți să stea cățărați în copaci pînă la lăsarea nopții, ceea ce ar fi fost de ne închipuit. Imediat însă fu de altă părere. Nu, nu se aflau în fața unei asemenea poziții. „Un post fix", după schimbul de focuri din cursul nopții, ar fi trimis de mult în codru o patrulă de scotocire.

Cerul se lumina și mai mult; era curat ca lacrima. Ghinea continua să scruteze peste munți depărtările și, înaintea ochilor, îl apăru dintr-o dată Ceahlăul cu vîrfurile sale vestite, Pelaghia și Toaca, învăluite într-o ceață lăptoasă, albăstruie. Inima începu să-i bată puternic: acolo aveau misiunea să ajungă. Și vor ajunge, era convins. Își aminti iar versurile: „Tot ce mișcă în țara asta, rîul, ramul, / Mi-e prieten numai mie, iar ție dușman este..". Nu și mai lua ochii de la Ceahlău. Semeția muntelui îl impresionă într-atît, încît își închipui o mare acțiune a Partidului: „Proletari, să ne cunoaștem Patria". Vedea aievea muncitori care nu-și părăsiseră niciodată mahalalele, orașele, străbătînd potecile întortochiate ale munților, bucurîndu-se de frumusețile patriei care, mîine, va fi în întregime a lor. Și cine știe, poate că ghidul va da excursioniștilor și lămurirea asta: „Știți, tovarăși, prin locurile acestea a luptat grupul de partizani «Stînca»!"

Cîteva comenzi scurte rostite în limba germană îl treziră din visare. Își duse iute binoclul la ochi și cercetă pozițiile nemților. Se bucură văzîndu-i pregătindu-se de marș. Se uită la ceas: acele încremeniseră arătînd o oră ireală de noapte. Aruncă o privire cerului: continua să fie senin. Totuși, undeva către nord, descoperi un nor negru, încremenit ca un balaur pe umerii munților.

Mai auzi o comandă, prin binoclu îl văzu pe nemți deslușurîndu-se în lanț de trăgători; porneau să scotocească pădurea. De bucurie, îi veni să urle: „Am izbîndit!". Apoi se îngrijoră: „Ce fac cellalți? Au rezistat oare băieții? Au rezistat! Fără îndoială că au rezistat!" În tot cursul nopții n-a auzit nimic suspect. Acum însă, acum să nu se trădeze careva. Prinse să-i îndemne în gînd, stăruitor: „Băieți, încă puțini! Supraveghiați-vă mișcările... Încă puțin și sîntem salvați... Sînt sigur că sîntem salvați".

Se uita încordat la nemți. Veneau spre dînsul, spre molidul său, dar mult prea încet. Scotoceau metru cu metru, ca și cînd ar fi căutat o comoară. „Mai repede, blestematilor, hei, mișcați-vă, doar ați mîncat pe ziua de astăzi" se enervă Ghinea. Avea senzația că timpul a încremenit, că momentele acestea nu vor mai trece niciodată, că nemții se vor învîrti mereu în același loc. Se apropiară și Ghinea înțepenit. Îi vedea acum și fără binoclu; hitleriștii aveau fețele grave și țineau armele pregătite de atac. Deodată lui Ghinea i se păru că aude un geamăt, ca și cînd ar fi gemut un molid, și inima i se făcu cît a unui purice. „Cine o fi? Cine a gemut?" Broboane reci de sudoare îi năpădiră fruntea încruntată. „Dacă ne descoperă?" Geamătul acela slab nu se mai repetă, dar inima comandantului continua să se zvîrcolească înfricoșată. Trei nemți trecură la distanțe egale pe lîngă molidul său. Instinctiv, Ghinea închise ochii, iar cînd îi deschise, văzu spinările urmăritorilor; urcau greoi, scotocind într-una pădurea. Răsuflă ușurat și dacă nu s-ar fi apucat la vreme de-o cracă, s-ar fi prăbușit din cuibul său. De bucurie, s-ar fi prăbușit. Manevra izbutise. Îi păcălise pe nemți. Îi venea să chiuie așa încît tot codrul să-l audă. „Băieți coborîrea!" Încă n-avea voie s-o facă. Trebuia să-i lase pe nemți să se depărteze, abia după aceea avea să coboare și să constate că într-adevăr primejdia trecuse. Apucă binoclul și cercetă nervos crestele Ceahlăului. Muntele îl aștepta. Drumul spre el fusese deschis. Vor porni înainte, fără zăbavă. Nu vor mai aștepta lăsarea nopții. Fierul se cere bătut cît e cald. Îi urmari pe nemți multă vreme pînă cînd aceștia dispărură cu totul în adîncul pădurii.

Cobori atunci din copac încet, fără zgomot, fericit. Îi dureau oasele, mușchii, fiecare părticică din trup. Dar nu-i păsa de nimic. Bucuria biruinței întrecea orice durere.

Cînd atinse cu picioarele pămîntul, simți o senzație curioasă de amețeală și rămase nemișcat lîngă molid. Stătu așa cîteva minute, apoi se apucă să cerceteze, minuțios, împrejurimile. Nu se înșelase: drumul le era deschis. Dădu semnalul; fluieră o dată, de două ori. La cel de al treilea semnal, se auzi din apropiere troznetul unor crengi și Iurie se ivi ca și cum ar fi căzut din cer. Se uită lung la Ghinea cu niște ochi roșii și umflați. Cînd comandantul întinse brațele, actorul se aruncă la pieptul său, murmurînd:

— Nu... nu... zău, nu... nu credeam c-o să rezist... Ghinea, a trecut... nu-i așa?

— A trecut, îl liniști Ghinea.

Se iviră, rînd pe rînd, Victor, David, Grigore, Vorobiov. Veneau spre comandant clătinîndu-se, galbeni la față. Însă n-apucară să-și stringă mîinile. Se auzi o bufnitură înfundată, ca și cînd un sac greu ar fi căzut dintr-un copac și alergară într-acolo. Sub un molid îl găsiră pe Andrei leșinat. Zăcea pe spate, cu brațele întinse, de parcă ar fi vrut să-și arate palma rănită și sîngerîndă.

— O, ce rană! exclamă Ghinea.

— Cum naiba s-a tîlîit?

Grigore îngenunchie și-i duse bidonul de apă la gură, după care, îi stropi fața. Andrei își reveni; deschise ochii și se uită nedumerit la tovarășii lui, de parcă ar fi vrut să-i întrebe: „Ce-i, ce s-a întîmplat? De ce v-ați strîns în jurul meu"? Cînd înțelese ce se petrecuse, rosti slab:

— Și zi așa? Am leșinat?

— Ai leșinat, zău! îl confirmă Mihuț.

— Bravo!

— Poți să te ridici? se interesă Ghinea.

— Cum să nu? Andrei dădu să se ridice. Se strîmbă de durere, dar se ridică, neluîndu-și ochii de la mîna rănită și murmurînd: „Nu-i nimic... grav... nimic... pot să merg... picioarele-mi sînt întregi". Zîmbi vinovat. Era palid la față, iar mușchii obrazului îi tremurau nervos.

Ghinea își plimbă cu dragoste privirile de la un partizan la altul. Cîți pe chipurile lor răvășite o mare oboseală, dar și o adîncă mulțumire. Vorbi emoționat:

— Băieții... Tovarăși, nu mai facem nici un pas... Ne-am odihnit destul acolo în brațele molizilor... În trei sau patru ceasuri am putea să ajungem sus la cabană... Odată dușmanul păcălit, trebuie să cîștigăm și timp... Ce ziceți, tovarăși, pornim?

Îi privi întrebator; îl știa istoviți; mărșăluiseră doar o bună parte din noapte, apoi intervenise cloonirea neașteptată cu dușmanul. Cîteva ceasuri de odihnă ar fi fost binevenite. N-avea însă dreptul să ordone: „Popas, tovarăși!" Ar fi săvîrșit o mare greșeală. Poate fatală. Nu mai așteptă răspunsul lor.

— După mine, tovarăși, comandă el fără să mai trimită cercetașii în avangardă.

Porni înainte, printre copaci, sprinten ca și cum toată noaptea n ar fi făcut altceva decît să doarmă. Și, pentru întîia oară după atîtea zile de la atacarea bazei, simți nevoia să cînte. Voce însă n-avea și-i era rușine să dea tonul. Totuși, în ureche îi răsuna un cîntec sprinten pe care-l auzise la Doftana:

Trece, trece, trece,
Doftana azi petrece,
Doftana azi petrece,
Iar noi ne veselim...

*

Ocoleau poienile. Acum înaintau printr-un hățiș sălbatic, ținînd într-una aceeași direcție: sud-vest. Vîrfurile Toaca și Pelaghia constituiau cel mai bun punct de orientare. Ghinea era mulțumit de ritmul mărșului. Ceahlăul i se părea din ce în ce mai aproape. Numai că, pe măsură ce înaintau, constata cu amărăciune că și muntele se depărta parcă înadins. „Bătrîne, ne faci mizerii. Nu te lași cucerit cu una, cu două. Bine! O să vedem noi!"

Făcură un scurt popas pe un platou îngust de la marginea pădurii. De acolo, se zărea în depărtare, ca o machetă ciudată, Schitul Durău.

— S-a dus aprovizionarea noastră! glumi Grigore care nădăjduise să facă rost de ceva mîncare de la călugării schitului.

— Oho, și călugării ăștia au mîncare berechet, adăugă Mihuț. Toată ziua mănîncă și beau...

— Iarăși vorbești de mîncare?

— Flămînzilor, după mine, comandă Ghinea.

Reluară marșul. După un timp, drumul deveni abrupt și din cale afară de anevoios. Înaintau încet, gîfîind din răsputeri. Și cerul tot încet se întuneca, devenind amenințător. Ghinea se miștia ca și cînd ar fi simțit apropierea unui dușman nevăzut. Mirii în gînd cu ciuda: „Bine! O să vedem noi!" Un vînt rece, ivit de sus, parcă dintre stîncile năpădite de mușchi și jnepi, începu să sufle, îngreunînd-le și mai mult marșul. „Se apropie furtuna!" își zise Ghinea, simțind șfichiuirea rece ce-i tăia respirația. Nori negri, asemenea unor stînci, se prăvăleau peste vîrfurile brazilor, alcătuind curînd o singură lespede întunecoasă. „Fie!" hotărî Ghinea. „Fie și furtună!" Apoi se întoarse către partizani și-i întrebă cu o voce groasă, puternică:

— Băieți, vă înspăimîntă furtuna?

— Nu! răsună codrul de vocile lor răgușite și obosite.

— Băieți, vă înspăimîntă ploaia?

— Nu!

— Atunci, după mine!

Ghinea avea acum senzația că acceptase provocarea unui joc fantastic, halucinant, care avea să ducă grupul la pierzanie. Pădurea, biciuită fără milă de vînt, vuia amarnic. După un timp, Ceahlăul dispăru... Ceahlăul se ascundea în spatele norilor. Ceahlăul, ca într-un basm zbuciumat, le punea lor, oamenilor, puterile la încercare. Fulgere albe, ca niște sîrme de foc, spintecau norii. Tunetul izbucni de îndată, cutremurînd înfricoșător munții, văile. Începu să plouă des, cu stropi mari. Ghinea se opri din nou și strigă peste umăr întocmai ca un puști pus pe șotii:

— Băieți, primul tunet... prima furtună de primăvară... o înfruntăm, nu-i așa?

Își vedea oamenii prin pînza deasă a ploii. Se străduiau să-i răspundă printr-un zîmbet. Sîrdănia lor îl induioșă și ar fi vrut să se repeadă la ei și să-i îmbrățișeze, și să le spună: „Tovarăși, bunii mei tovarăși!" Întrebă neconvingător:

— Ne oprim, tovarăși?

— Nu, răspunse Victor, care părea să fi înțeles starea comandantului.

— Ne oprim, tovarăși?

— Nu! strigară și ceilalți.

Atunci, se auzi vocea limpede și frumoasă a radistului:

„Sîntem stegari călîți ai veacului ce vine,
Purtăm în inimi alte destine..."

Partizanii începură să cînte. Ploaia îi udase pînă la piele. Abia mai răsuflau, dar cîntau:

„Recoltele luminii le vom culege mîine
Din brazda trasă de străbuni".

Ghinea rîdea: sufletul îi se umpluse de o duloșie fără margini. Rosti și el cuvintele:

„Noi creștem ca holdele țării
În ploi și furtuni..."

Vorobiov recunoscu melodia sovietică a cîntecului și-și spuse din nou: „Comuniștii, pretutindeni, sînt aceeași..." Începu să cînte.

Furtuna răscolea pădurea. Fulgerele brăzdau norii. Tunetele se prăvăleau asurzitor peste stînci. Ici și colo, cîte un brad semeț se prăvălea doborît de furtună. Și, pe măsură ce urcau, cîntecul lor se stingea obosit; avea sentimentul că înotau printre nori, că numai așa vor mai putea să atingă Ceahlăul, cabana Dochia.

— Ne apropiem, tovarăși, strigă Ghinea. Dar strigătul său, pe care-l voise încurajator, răsuna a disperare.

Ploaia nu mai contenea. Apa șiroia, se scurgea la vale, prin mii și mii de șuvoaie. Poteca se destundase. Partizanii înaintau greu. Alunecau, iar mîinile ostenite își înfigeau degetele în noroi, căutînd un sprijin. Nimeni însă nu se opri, deși ploaia îneca pădurea, munții.

Ceva mai tîrziu, nimeriră o potecă și mai abruptă, năpădită de grohotiș. Cădeau unul după altul. Îndîrjit, Ghinea se apucă să urce în patru labe. Ceilalți făcură la fel. Grohotișul își înfigea colții în palmele partizanilor, sîngerîndu-le. Ei însă nu simțeau nici un fel de durere. Urcau gîfîind, iar după cîțiva metri se opreau și scrutau înălțimea prin aburul norilor; poate-poate vor zări chipul de granit al Ceahlăului. În timpul acestor opriri, se auzea glasul comandantului care repeta mecanic, dar încurajator:

— Nu mai avem mult, tovarăși...

Curînd, norii se subțiară, deveniră străvezii, și partizanii avură senzația că ies la lumină, din adîncul unui tunel prin care bîjbîiseră multă vreme. Soarele — pată rotundă de aramă — încerca parcă să le vină în ajutor. Oamenii se uitau la el ca la un prieten drag. Îi se păru că razele lui se străduiau să lărgească breșa ce ducea la lumină. Și mare le fu bucuria cînd, la capătul drumului presărat de grohotiș, dădură peste un drum drept, scăldat în soare. Se ridicară în picioare și cu greu izbutiră să-și păstreze echilibrul. În fața lor se dezvălui un tablou uimitor; deasupra, ca o cupolă adîncă și fără hotar, se întindea azurul cerului; în apropiere, Ceahlăul își desfăcea în voie creștelurile semețe și cenușii, iar la picioarele lor, prin văile prăpăstioase, fără fund, văzură lespedea grea a norilor, de care încă se mai spărgeau fulgerele de foc ale furtunii.

— Tovarăși, de-acolo venim noi, din furtună, murmură Andrei.

Priviră încă multă vreme, în tăcere, frumusețea necunoscută a furtunii și a liniștii. Apoi, porniră încet, clătinîndu-se, în direcția cabanei Dochia. După încă o sută de pași, la o cotitură a drumului, ea se ivi simplu, neagră, bătută de ploi, și nimeni dintre partizani nu chiui de bucurie. Tuturor li se păruse firesc ca, după un marș atît de istovitor, cabana să le lasă în cale, ca una dintre marile certitudini ale vieții.

Ghinea vedea cabana printr-o ceață amețitoare și rîdea în sine, nervos și stăpînit. „Am ajuns! Am ajuns!" Socotea că acum erau în afara oricărui pericol. Totuși, la cîțiva pași de cabană își scoase revolverul și înaintă amenințător spre ușă, urmărit de ochii obosiți ai partizanilor.

În aceeași clipă, ușa aceea, pîndită cu încordare de oameni, se deschise cu un scîrțîit prelung, parcă prea zgomotos, și în pragul ei se ivi un bărbat trecut de patruzeci de ani, voinic, cu o față veselă, surîzătoare. Ghinea se uită la dînsul și vru să spună parola, dar necunoscutul îl-o luă înainte:

— Ghinea! Băiete...

Recunoscu în omul din fața sa pe unul din tovarășii din conducerea partidului și căzu în brațele ce i se întindeau prietenește și cu căldură.

— Lascăr!

Nu izbuti să-și stăpînească plînsul: un plîns nervos, iscat deopotrivă și de încercarea marșului, dar și de bucuria îndeplinirii misiunii:

— Ghinea! Băiete, liniștește-te.

În așteptarea unui fapt important și grav, partizanii, așa cum le cerea în asemenea ocazii disciplina militară, se aliniară emoționați, uzi, obosiți.

— Ghinea, băiete, dă-o-ncolo de treabă!

Comandantul se eliberă din strînsoarea curierului trimis de „Stejarul" și, uitîndu-se fix în ochii lui, zise:

— Spune ceva... spune, nu vezi, oamenii așteaptă? Și eu...

Tăcu. Și el aștepta, voia să afle dacă și-a îndeplinit sau nu misiunea, dacă este sau nu un comandant demn să ducă la îndeplinire sarcinile de luptă ale partidului. Îl auzi pe Lascăr rostind cu o voce tremurîndă:

— Ați biruit, tovarăși...

Violeta ZAMFIRESCU

Conștiința

Puneți-mi pe inimă palma, simțiți cum
m-apasă?
Pentru tot, mă apasă-o durere
Poate că-n Spania, tupit de-nchisoare,
un frate îmi piere.
Parcă eu însumi port rănile lui pe obraji
și pe pintec.
Cum rîd cabaretele-n cîntec!
Cum bat castanietele!
Și mie mi-e sete cu toți care-n stînci gem
de sete,
Mi-e foame cu cei ce mai rabdă-nrobite
pămînturi,
Mi-e somn, dar țin ochii deschiși,
Cu toți luptătorii,
Biciuiți de vînturi
în lande,-n preerii,
Cînd dănțuie-n zări albatroșii și zorii
Vestesc comunism, libertate!
Puneți-mi pe inimă palma: Simțiți cum
îmi bate!

În ochi duc povară de groază adunată-n
războaie,
Pe mîini, bătăturile celui ce trupul și-ndoaie
Cînd piatră despică-n filoane de aur,
undeva, lîngă tropice.
N-am lapte, n-am ceai, nici orez,
Pîntecu-mi frige de foame-n Havai,
Unde marea și florile
Trezesc armonii
Și au toate culorile
Ce nasc paradisul.

În carnea mea simt uneori lanțul sclaviior
negri,
În ceafă îmi ciuruie gloanțe dușmane-n
Ruanda Urundi,
În nopți fără lună,
Eu străjui rănîții-n Alger,
Și mă zbucium nebună
Cu toți muribunzii,
Și mor.

Apoi inviez, și duc apă celor ce țipă de
sete,
Gîlgîjul îl simt leșietic cu cei fără coaje
de pîine,
Cu cei aruncați pe trotuare
Obrajii de pietre-i lipesc cînd mi-e somn.
Dar mă-nalț la cinci dimineața
Înviorată de soare,
Spăl fața în fluvii de raze,
Și cînt libertatea de mîine
A tuturor raselor,
Meridianelor,
Cînt cum vom preschimba deșerturile-n oaze,
Și-am lumina ghirlanda de pace-a
oceanelor.

De tot ce-i progres și lumină
Mi-e inima plină —
I-am aprins flacăra la focul sacru-al
lui Lenin;
Cînd visez și cînd lupt
Sînt la fel
Cu milioanele de oameni treziți de el.

Fragment din romanul „Dintre sute de catarge".

ÎNTÎLNIRI cu LENIN

M. Gh. BUJOR

Așa se face că Odesa mai întîi și apoi și alte centre ale Rusiei revoluționare au devenit refugiul și a doua noastră patrie. Aici s-a constituit pe la sfîrșitul lui aprilie un „Comitet de acțiune" care a creat un complex Centru revoluționar romîn (secție de partid, ziar săptămînal, secția militară și apoi batalion revoluționar romîn cu ramificațiuni de propagandă în țară).

★

Centrul nostru revoluționar de la Odesa a salutat cu entuziasm prin organul său Lupta și prin edițiile sale speciale, cît și prin cuvîntările și moțiunile adunărilor convocate, marele, covîrșitorul eveniment, care anunța încetarea ostilităților pe întreg frontul de răsărit.

„Romînii! Gheața s-a spart", striga unul din manifeste. Guvernul regelui Ferdinand a trebuit să plece. Zorile unei vieți noi se arată la orizont. Aibă de voi ce ea să se desăvîrșească mai curînd".

În numele poporului romîn rămas în măcel și martirizat, manifestul da glas recunoștinței noastre strigînd „Trăiască Revoluția Rusa aducătoare de pace".

Zeci de mii de mame și tîlcai, de romîni expuși morții, trebuie să îi proslăvit atunci pe Lenin și partidul său.

Dar lucrurile nu se schimbau de la sine. Victoria Revoluției ruse nu era încă asigurată. Ea era atacată de numeroșii și înverșunații săi dușmani, atît din lăuntru cît și din afară. Poporul romîn nu scăpase încă de catușele exploatării. Numai revoluția îl putea salva.

Am apucat drumul Petrogradului, capitala Revoluției și drumul spre Lenin. Cauza luptei revoluționare de la sud și din Romînia cerea, impunea această călătorie. Astfel se face că în primele zile ale lui decembrie 1917, ajutat și înlesnit de Sovietul din Odesa, am plecat spre viitorul oraș al lui Lenin.

Călătoria nu era ușoară. Prin sudul și centrul Rusiei luptele continuau. Drumul spre nord se făcea cu greu, pe ocolite, cu opriri și întîrzieri mari. Uneori comunicațiile erau de-a dreptul întrerupte. Trenurile, cu toate compartimentele, spațiile și coridoarele lor erau supraîncărcate. În ele se găsea omenire de toată mina, de toate orizonturile. Predominau soldații înarmați care veneau sau plecau spre front. Ca și pe străzile orașelor și aci discuțiile se încingeau și nu mai conteneau. Se putea spune că fiecare tren era un miting în mers. Trenul se mai oprea dar mitingul ba. Din cînd în cînd cei mai aprinși se opreau din vorbă doar ca să constate nu dacă au sau nu au dreptate, ci că au trecut dincolo de stația de scoborîre.

După trei zile și două nopți am ajuns în marele și imensul oraș zidit de Petru cel Mare și cîntat de Pușkin. Era un ger cu adevărat rusesc. Contrar zvonurilor răuvoitoare, orașul era bine aprovizionat. Numai la restaurante plinea era înlocuită cu tartine de cartofi. Ordinea și liniștea nu erau încă restabilite peste tot. Facătorii de rele atacau noaptea depozitele închise de băuturi alcoolice. Dezordinile pricinuite trebuiau să servească elementelor contrarevoluționare ca o perdea de fum în intenția lor de a ataca instituțiile guvernamentale și a pune mîna pe putere. Dar vigilențele detașamente de soldați bolșevici soseau repede cu camioane și automobile blindate și potoleau și energia scandalagiilor și dezordinea.

La comisariatul pentru afacerile externe unde m-am prezentat după sosire, am fost întîmpinat la intrare de un respectabil portar de proveniență țaristă, cu șapcă și uniforma acoperite de galoane și fireturi de aur și cu o respectabilă barbă rusească. Dar în interior, pe culuare, se găsea pe mese o întreagă literatură de manifeste, ziare, reviste, broșuri, cărți de cea mai autentică proveniență bolșevică. Comisarul poporului, cu care am făcut cunoștință în cabinetul său, mi-a arătat după prezentarea și informațiile de rigoare, un ziar scos acolo în romînește și destinat împrăștierii pe front. Din nenorocire ziarul era prost scris de un intrus care a și fost imediat îndepărtat. Am înmînat comisarului poporului un memoriu care se ocupa de situația din țară și de posibilitățile de luptă de acolo. Era iscălit „Comitetul de acțiune social democrat romîn". El a luat și exemplarul pentru Lenin, luîndu-și sarcina să îl predea ulterior, întrucît atunci era foarte ocupat și nu primea pe nimeni. Memoriul acesta a fost publicat, nu știu dacă în întregime, prin broșurile în Pravda.

În zilele următoare am cercetat în arhiva Ministerului de externe actele și corespondența diplomatică privitoare la intrarea Romîniei în războiul din 1916, din care se vedea și aroganța seacă a politicienilor noștri burghezi și felul cum tîrguiau și vindeau, și interesele și sîngele poporului romîn. Din acest material a ieșit ceva mai tîrziu broșura demascatoare Cum s-a prăpădit țara, tipărită la tipografia ziarului Izvestia.

Apoi, într-o dimineață, am primit un telefon neașteptat. Cine mă putea căuta în acest oraș unde eram complet necunoscut? Eram anunțat că Lenin mă cheamă și că mașina îmi mă ridică în seară. Cred că pulsul meu a sărit treptat și emoția pe care [illegible] mi-a alunecat.

Pînă la ceasul [illegible] mașina cu mașina lui Lenin pe poarta Institutului Smolnei, spațiu clădire care înainte găzduia unul dintre cele mai distinse pensioane de fete din Petrograd. Acum era sediul statului major al Marii Revoluții, inima, brațul și creierul ei. Două tunuri stăjuiau la intrare.

Sfîrșind formalitățile obligatorii, străbătuseram furnicarul omenesc, la majoritate militari, care-și așteptau rîndul, urcarăm treptele a două etaje, ajunseserăm la cabinetul Lenin și ne-am adresat unei secretare de [illegible] (era tactica contrarevoluționarilor de a crea dezordini și dificultăți diplomatice). Lenin trebui să afle amenințate și să dea dispoziții. Prima noastră întrevedere luă sfîrșit.

Pînă atunci am mai privit încă o dată chipul preocupat de gînduri și plin de o reținută energie. Acum eram sigur că nu-l voi mai lua niciodată drept eventualul său secretar.

Apoi am mai îmbrățișat cu privirea camera împărțită în două printr-un paravan: mobil — „birou" și „dormitor" — în care lucra și se odihnea Lenin la Smolnii în cele dintîi săptămîni ale Revoluției.

deodată față în față. L-am luat drept secretarul — nu putea că Lenin să nu aibă măcar un secretar? — care-mi ieșea înainte ca să mă conducă la Lenin. Privirile noastre s-au întîlnit prietenos, mîinile noastre s-au strîns cu căldură și fără să ne spunem o vorbă, am intrat în cabinet. Dar aici nu mai era nimeni altul. Atunci înțeleseși cine era omul cu hîrtia în mînă, mai ales că, aprinzînd-se în gîlceaua lîngă masuța rotundă ce ținea loc de prim birou, intră imediat în materie și-mi cîți hîrtia scrisă. Eram încîntat de felul acesta simplu, direct, firesc, de a face cunoștință și de a intra numaidecît în discuție, dînd la o parte formalitățile inutile, pentru care nu era nici timp nici nevoie. Lenin mă consulta asupra unei măsuri urgente și delicate pe care voia să o ia pe frontul Moldovei ocupat de trupele Revoluției. Am fost de acord cu măsura propusă, dar am făcut cîteva observații asupra modalității de executare, pe care Lenin și le-a notat imediat pe hîrtie. Conversația noastră trecu apoi la memoriul trimis, la situația generală din Romînia, din Balcani și își exprimă părerea că ar trebui examinată mai de aproape situația revoluționară din Europa răsăritului, dînd cîteva date din [illegible]. Conversația noastră fu întreruptă de cîteva care intră să raporteze lui Lenin despre atacul unitatea asupra ambasadei italiene (era tactica contrarevoluționarilor de a crea dezordini și dificultăți diplomatice). Lenin trebui să afle amănunte și să dea dispoziții. Prima noastră întrevedere luă sfîrșit.

Pînă atunci am mai privit încă o dată chipul preocupat de gînduri și plin de o reținută energie. Acum eram sigur că nu-l voi mai lua niciodată drept eventualul său secretar.

Apoi am mai îmbrățișat cu privirea camera împărțită în două printr-un paravan: mobil — „birou" și „dormitor" — în care lucra și se odihnea Lenin la Smolnii în cele dintîi săptămîni ale Revoluției.

Era pentru de observație și de comandă al acelui comandant supreme de oști proletar, care a stat liniștit, dînd și primind în fruntea celei mai mari zguduiri revoluționare care a deschis în [illegible] zile și [illegible] o eră nouă.

★

După conversația cu Lenin am putut să-mi dau seama și de faptul că Rusia avea acum un guvern revoluționar care arunca la coș toate clișeele învechite și bătrîne lumea înainte.

Acum și noi, refugiații de la sud, puteam să ne mișcăm mai larg și să ne împlinim mai cu folos datoriile noastre către Revoluție și către lupta din țară.

Trebuia să ne pregătim pentru sfîrșitări și mai serioase și evenimente și mai mari. Centrul nostru putea acum, între altele, să procedeze la prefacerea secției militare în batalioane regulate, bine instruite și pregătite.

Toate cele necesare pentru împlinirea acestei misiuni fura comunicate telegrafic la Odesa.

★

La ședința istorică, prima și ultima, de la 5 sau 6 ianuarie 1918, a Adunării Constituante, am avut ocazia să-l văd din nou pe Lenin.

Ședința aceasta trebuia să fie, și a fost, o ciocnire și o răfuială completă și definitivă între blocul partidelor socialiste de dreapta, acum înlăturate de la cîrma Revoluției din cauza politicii lor de la dreptul primejdiosă Revoluției, deci contrarevoluționare — și bolșevici.

Adunarea Constituantă fusese aleasă cu vreo două luni și jumătate în urmă și avea o majoritate socialistă de dreapta. Dar în acea perioadă furtunoasă a Revoluției, cum am notat și mai sus, spiritele și curentele evoluau într-un ritm nemaivăzut de accelerat. Trecerea majorității marelui Sovet al Petrogradului, numai în cursă de 4-5 luni, de la dreapta la stînga, de la menșevici la bolșevici, datorită acestei evoluții extraordinar de rapidă, Lenin avea dreptate cînd afirma și dovedea că majoritatea Adunării aleasă cu două sau două luni și jumătate mai înainte nu mai corespundea majorității din țară, trecută după Octombrie de partea bolșevicilor. O contradicție între această majoritate depășită a Adunării — compusă din menșevici, socialiști-revoluționari, populiști, cadeți, octombriști — și între bolșevicii acum la putere, în frunte cu Lenin, era ceea ce trebuia exclusă.

Între cele două tabere ostile, prezidate la început de socialistul revoluționar Cernov, se ciocniseră unul dintre cele mai formidabile și mai aprinse dueluri oratorice. Criticile și acuzațiile se ciocneau între ele ca niște bombe incendiare. Toată lumea din imensa sală a palatului Taurida, deputați și spectatori, erau prada unei încordări extreme.

Lenin, însoțit de ceilalți membri ai guvernului, ședea în capul băncii ministeriale. El n-a luat parte direct la dezbateri. Se știa că el ar fi vrut să evite această ședință, pe care n-o crezuse necesară. Dar rolul lui dirigintor era evident. Toată lumea, printre care mă prenumăram și eu, își ațintea privirea spre el.

Noaptea tîrziu, Sverdlov ocupă tribuna și propuse Adunării să voteze declarația guvernamentală pe care o citi cu vocea lui sonoră. Declarația propunea deputaților să ratifice măsurile luate pînă atunci de guvern și să recunoască puterea sovietelor. Majoritatea din adunare, care nu-și da seama că se despărțea de majoritatea din țară și se apropia de întreaga reacțiune antisovietică, refuză recunoașterea puterii sovietelor, ceea ce determină dizolvarea ei.

Apoi, fu convocat de îndată Congresul al III-lea al Sovietelor pe întreaga Rusie. El, ca putere de reprezentare reală a țării, înlocuia cu succes raporta Adunare Constituantă formalistă și fără viață.

În această adevărată și vrednică Adunare a poporului, a domnit un entuziasm indescriptibil. Lenin, încălzit și entuziasmat el însuși, proclama solemn, în mijlocul urlelor și exclamațiilor, constituirea formei sovietice de Stat. În comentariile lui, el stăruia, jubilînd de bucurie, că noul stat proletar a intrecut cu 15 zile Comuna din Paris, primul stat proletar cunoscut de istorie. El voia prin aceasta să răspundă adversarilor care nu „acordaseră" statului sovietic o viabilitate mai mare de două săptămîni sau o lună. În privirea lui lăuntrică lucidă în prezent și viitor el vedea cele 15 zile prelungindu-se în 15 luni, 15 ani, în veacuri, în veșnicie.

În timpul congresului, am stat mai tot timpul în apropierea imediată a tribunei și am avut ocazia să-l ascult și să-l privesc vorbind. În zilele acelea înfrigurate de luptă, tribuna era pentru el ca o arenă și el ca un luptător. Era în permanentă agitație. Cînd se repezea înainte tribunei, se apuca de marginea ei exterioară cu mîinile și se pleca înainte, cînd se retrăgea, făcea cîțiva pași înapoi, se oprea aci cîteva clipe, apoi se repezea din nou înainte, asupra adversarului invizibil.

Și gesturile lui erau variate, dar sobre. Uneori, ca și Bebel, își vîra degetele unei mîini sau ale amîndurora, în găurile jilețului, alteori o mînă sau amîndouă în buzunarele pantalonilor, alteori își netezea ușor capul de la vîrf spre frunte, alteori și-mîndu-și sapca între degete își întindea amenințător sau acuzator brațul înainte.

Vorba lui, care grasea puțin, era sonoră, plăcută auzului, egală, curgătoare, rapidă, aproape fără pauze.

Priveam pe Lenin, la tribună, în diferitele lui atitudini, poziții și gesturi, urmăream efectul cuvîntului lui clar și logic asupra ascultătorilor și răspunsul vibrant al sălii prin aplauze, exclamații, aprobări sau urale.

Și pe cînd eu îl urmăream, entuziasmat de întreaga lui ființă, un desenator iscusit, care ședea la dreapta mea, creiona din fugă, pe foile unui bloc de desen, care se succedau rapid, chipul lui Lenin la tribună în diferitele lui ipostaze.

După ședință îl întîlneam uneori pe Lenin prin holul care ducea la ieșire. Venea agale, cam obosit, mai întotdeauna singur. De departe, fața lui gînditoare se lumina de un zîmbet, îmi strîngea mîna, îmi spunea două trei vorbe și se îndrepta spre ieșire, unde-l așteptau tovarășii și-l aștepta mașina.

★

Pe la mijlocul lui februarie 1918 m-am dus la Smolnii. Fuseseram chemați. A fost o ședință lung prelungită în noapte a Sovietului Comisarilor Poporului. S-a discutat, între altele, situația de la sud, unde ordinea revoluționară nu era încă peste tot stabilită și s-a hotărît să se înființeze un „Frontul Calegin pentru lupta hotărîtoare contrarevoluționarilor de la sud". Pe la 2 noaptea, Lenin a ieșit din sala de ședințe și a venit în camera unde îl așteptam și mi-a adus la cunoștință numirea ca membru în cadrul acestui Calegin. S-a interesat din nou de starea de lucruri din Romînia, a arătat perspectivele viitoarei activități de la sud. I-am mulțumit pentru această înaltă dovadă de încredere și prețuire și l-am asigurat că îmi voi face fără povățe datoria. Apoi ne-am strîns cîlduros mîinile și ne-am despărțit.

Era, fără să știu, o despărțire pentru veșnicie.

Am purtat asupra mea decretul lui Lenin ca pe o comoară. Deseori îl reciteam rîndurile, priveam iscălitura lui Lenin și toată figura și personalitatea marelui om se redeșteptau în mine.

În refugiul meu din stația balneară Balaclava, pe țărmul Mării Negre, aproape de Sevastopol, a trebuit însă să mă despart de el și să-l ascund în dosul căptușit al unei oglinzi ca să nu cadă în mîna dușmanului.

★

A doua sau a treia zi după această neuitată audiență nocturnă, cu prețiosul decret în servietă, am plecat spre sud. Duceam cu mine pachete mari, care umpleau un compartiment întreg, cu broșurile cu coperta roșie „Cum s-a prăpădit țara" tipărită în romînește la Petrograd, în tipografia ziarului Izvestia. Broșura era fructul cercetărilor noastre printre documentele diplomatice țariste aflate în arhiva Comisariatului afacerilor externe ale noului stat și era destinată propagandei printre ai noștri de la sud și din țară și demascării tîrgului secret făcut dus de oligarhie și de guvernele Antantei; pentru tîlcuirea poporului romîn în război.

Din cauza nesiguranței și luptelor ce se dădeau prin unele regiuni ale centrului și sudului Rusiei, călătoria s-a făcut pe ocolite și cu întreruperi. Prima etapă a constituit-o distanța Petrograd-Moscova-Harcov. De aci, după o așteptare de 3—4 zile, am străbătut, în condiții mai grele, etapa a doua: Harcov-Sevastopol. Aci a avut loc, între altele, predarea către Inaltul Calegin, din partea autorităților militare sovietice, a vasului romînești aflate sub jurisdicția lor. Apoi solemnitatea de pe vasul „Împăratul Traian" unde au fost adunate toate echipajele, în care vasul acesta și toate celelalte: regele Carol, împăratul Traian, Romînia, principesa Maria, Ștefan cel Mare, Duncster și altele au fost botezate cu denumiri noi: Ion Roată, 1907, Revoluția socială, Republica romînă, Ștefan Gheorghiu, Zubcu Codreanu.

După alte cîteva zile a venit la rînd și ultima etapă: Sevastopol-Odesa pe care am făcut-o pe un mic vas de război, pe marea extrem de agitată și cu perspectiva de a fi întîmpinați și atacați de cele două submarine germane, care blocau și supravegheau liniile și coastele sovietice ale Mării Negre.

Ion HOREA

Numai cu Lenin

Numai cu Lenin, omul poate lua de jos
Pămîntul, să-i dea chipul mai nou și mai frumos.

Numai cu Lenin, totul ia forma minții tale,
De-i marmură în munte, de-i arătură-n vale.

Numai cu Lenin, fierul din adîncimi o floare-i,
Ca o grădină, noaptea, sub cerul Hunedoarei.

Numai cu Lenin, fruntea rotundă ca o boltă
Simte svîcnind lumina gîndirilor, învoltă.

Numai cu Lenin, — Foamea, Rabia și Minciuna,
Alături de oameni nu poate sta niciuna.

Numai cu Lenin, cartea e carte, dalta, dalta,
Cu pîinea zilei date oricui și laolaltă.

Numai cu Lenin, iată, își spulberă vecia
Opacitatea, Lenea, Trufia, Trîndăvia.

Numai cu Lenin, mîna e mînă, gura, gură,
Și mîna nu lovește și gura nu injură.

Numai cu Lenin, visul trăit atîta vreme,
Azi poate să mă asculte și poate să mă cheme.

Sînt meșterul cel mare căzut în multe rînduri
Din zborul meu cu aripi de ceară și de scînduri.

Mi-e fruntea mîngîiată și-nchinsă de toți vecii
De-același vînt ce bate Ceahlăul și Bucegii.

Și cînd răsare soare, și cînd se-arată stele
Se cațără pe piscul înalt al frunții mele.

Această sămînță de la-nceputul vremii,-n
Adîncuri neștiute mi-o arătase Lenin.

Numai cu Lenin, și eu sînt om în lume, totuși,
Crescut aici pe Mureș, pe Argeș ori pe Trotuș.

Darie NOVĂCEANU

Lui Lenin

Eu sînt un rîu ce curge către mare
stringînd din toate părțile izvoare —
sînt arbore înalt și tînăr, și mereu
cu flori și roade-n rămurișul meu.

Eu sînt un drum ce duce către casă
cînd prăbușită noaptea pe cîmpii se lasă.
Sînt ușă nouă,-nchisă niciodată
fereastră sînt într-una luminată.

Sînt flacăra iubirii tuturora
din rouă, strop ce stringe aurora
fereastră sînt, și cîntec și nemărginire
și spre Comună vis și împlinire.

Și-așa cum pescărușii sînt ai mării
și depărtarea albă stîlpul zării,
aștept la mă știu și sînt
dragostea ta de viață pe pămînt.

Mihai NEGULESCU

Să-l întîlnesc

Cu Ilici, în Octombrie, prin Smolnii n-am umblat
Dar îl urmam oriunde, cu-un dor învățăiat:
Pe vechile portaluri, căzute în țărînă,
Aș fi trecut cu torța drapelelor în mînă;
Cu inima — comună, în primăvara lumii,
Aș fi tăiat, mănoasă, o brazdă a Comunei...
La poarta dintre ere eu n-am putut să fiu:
În noaptea țării mele eram legat de viu.
Dar înflorise-n inimi o sete a luminii:
Din lașul de ecouri îmi căutam vecinii.
Și-n Grivița speranței, sub viscolul sirenei,
Treceam hotar de gloanțe, să-l întîlnesc pe Lenin...
Iar cînd am frînt zăgazul, în Augustul fierbinte,
Ca un copil ce-i sare la piept unui părinte,
Cu vechea tînguire sortită împlinirii
I-am căutat cuvîntul și mările privirii.
Cu setea mea de viață creșteam sub raza lui
Neclătinat de gîndul pieziș al nimănui.
Simțeam că din bătrînul solemn mausoleu,
Cu fiecă izbîndă el va veni mereu —
Sorbindu-și nemurirea din tînărul șuvoi,
Din bucuria noastră, din începuturi noi...
Așa, firesc și simplu, din orizontul rus,
Se răstringea în mine ca stelele de sus;
Ca dragostea-i de oameni, cu bunătatea sa,
În fiece tovarăș al lui, mă-ntîmpina...

Gheorghe TOMOZEI

În luptă cu valurile

...Apa se isprăvise și pe buzele arse
inchipuirea desena fructe mari, de zăpadă,
guri de izvoare, din piscuri întoarse,
se furișau sub o frunților aspră arcadă.
Au spintecat cu cuțitul armonica scumpă
și cîntecele au țîșnit fierbinți
iar pîlpîitoarea lor umbră
au mestecat o odată cu burduful de piele, în dinți.
Apoi și-au mîncat cizmele, au glumit amar
și parcă nu mai erau singuri, erau mai mulți,
glasuri din depărtare se auzeau, arar...
Străbătea oceanul, patru oameni desculți...
Amăgitoare valuri se rostogoleau printre ei,
plescăiau, în jur, sonore săruturi de apă
și oamenii bărboși își vorbeau despre vise, despre lemei
și moartea nu știu cu care să-nceapă.
Ca să se stingă la vreme, peste pămînt,
se desprinseseră, din cer, stele de sînge
și lunecau prin vîrtejuri de vînt
în vreme ce ei se pregăteau, cămășile să-și mănînce.
Citeau din London, singura lor carte,
o carte cu aproape șterse foi
și fiecare, simțea cum de dincolo de moarte
se-apropie copacii țărmului, cu frunzele moi...
Citeau o singură filă pe zi
cum ar fi mușcat dintr-o pîine, în fiecare zi o fărîmă
și mai departe de foi, în seri tîrzii
vedeau zidurile apei cum se dărîmă...

...Cîndva, un om asculta, asemenea lor, aproape de noapte
o poveste de London, sub ale nînsorii risipe
și poate că domnișele șoapte
i-au prelungit viața cu cîteva clipe...
Poiana cu mesteceni, în jurul casei se rotea
și zăpezile lunecau lumina rotundă prin perdea
și-și strecurau lumina rotundă prin perdea
iar omul care asculta, se numea Lenin...

...Cei patru, au simțit pe spinările dogorînd,
pe care le biciuiau soarele și amiezile
cum se așează, alinătoare, din poiana de argint
zăpezile,
zăpezile,
zăpezile...
Nînsori nemaizărite,
isi striveau fulgii străvezii, de buzele lor crăpate
și fructele speranței, din rouă rodite
încălzeau palmele lor sîngerate...

...O navă, în zare... Salvatorii se-ntreabă:
„Ce caută vasul de lemn,
pe care oameni flămînzi îl hrănesc cu trupurile lor,
ce-l ține peste valuri, ce indemn,
ce-ncărcătura scumpă poartă cu el, în zbor?
Superrachetă rusă o țîșnit, de curînd, peste ape...
Oare oamenii-aceștia pe care valuri în cete-i
prefăcură-n statui de sare aproape,

nu-s inima vie-a rachetei,
sîngele viu, al rachetei,

ori, poate, continuarea rachetei?!"

Dacă MAIAKOVSKI n-ar fi fost

Cînd Vladimir Maiakovski a denumit Revoluția Socialistă „Revoluția mea", mai mult ca sigur că în această formulă, clamată posesiv, genialul poet includea sensul revelator al revoluției sale spirituale, al revoluționării modului său artistic.

Marea Revoluție din Octombrie era „Revoluția lui" fiindcă fenomenul social-istoric al acelor zile, al acelor ani, s-a reflectat cu dimensiile grandioase în tot ce poetul a cuprins în opera sa.

Opera lui Maiakovski rămîne o permanență. Ecoul ei va fi un ferment puternic în cultura umanității în perindarea timpului. Sunetul, culoarea versului maiakovskian vor da sunet și culoare nouă poeziei universale. Însă mimarea în chip iconografic a poeticei sale va constitui din ce în ce mai mult o eroare.

Pentru a-l înțelege pe Vladimir Maiakovski, pentru a-i pătrunde în adîncime și a-i urmări în desfășurare opera, trebuie nu doar să înțelegi capitala importanță a fenomenului Revoluției, pentru omenire, ci să înțelegi bine, să te confrunți, în ce măsură urmezi cu organică participare drumul ascendent al vieții noi... Altfel, tot sensul operei lui îți rămîne străin, toată strălucirea ei opacă.

În Maiakovski nu afli recuzita poetică familiară pînă în pragul Revoluției, nu descoperi tristeți metafizice, nici încîlcirea unor false probleme filozofice. Toată poezia lui este generată de dinamica fizică, de mișcarea centrifugă morală care se învîrtește pe axul mîndriei revoluționare, proletare, de acea putere de absorbție imensă, a tot ce alimentează viața revoluționară transformatoare a omului, a universului. Forța previziunii profetice a unor moduri de viață terestră viitoare și a iminentelor viitoare cuceriri cosmice, de sensuri și importanțe uriașe... „Din mîna noastră de-a ieșit / ce-am făurit ? / Ce ușă-n fața noastră nu se va deschide? / Noi, făurarii de pămînturi noi, / decoratorii de planete, / noi, făcătorii de minuni... / sau în unele considerații proprii, despre piesa Misterul-buf: „Astăzi, spre Comună se avîntă voința milioanelor de oameni, iar peste o jumătate de veac, poate că navele aeriene ale Comunei vor porni asaltul asupra planetelor depărtate".

Nici nu se putea altfel, nu se putea ca Maiakovski să nu intuiască, să nu presimtă marile gesturi viitoare ale omenirii, el care primul și atît de intens le-a simțit și le-a reflectat în opera sa pe acelea ale dezrobirii omului, și a pornirii pe lunga cale a creării unui nou mod de viață transformatoare.

Marii poeți ai lumii au fost vizionari, au avut darul de a proiecta în conștiințele prezentului imaginile fenomenelor viitorului. Maiakovski a văzut în viitor și a chemat cu o fervoare romantică, pentru atunci viitoarele, apropiatele înfăptuiri ale geniului omenesc, azi pe cale de desăvîrșire.

*

Dar nu în acest chip ar trebui să orientez rîndurile de față, nu astfel aș vrea să evoc statura poetului de geniu al Revoluției. De la afirmarea personalității sale poetice, pînă în

clipa de față s-a scris despre opera și semnificația ei în cultura universală. În orientarea lumii progresiste, a popoarelor, mii de pagini, noian de articole de critică, de exegeză a operei maiakovskiene.

Poeții, se cuvine, la date calendaristice, legate de numele și opera lui Maiakovski, să scrie astfel încît să nu repete, să aducă în întîmpinarea datei un mănunchi de cuvinte ca un mănunchi de flori culese din cele mai neumblate făgașe. Ar trebui culeasă din constelația cuvintelor strălucitoare steaua cuvîntului cea mai luminoasă, mai neatinsă, și lustruind-o cu grijă de catifeaua roșie a inimii, să o anini ca pe o decorație prețioasă de haina albastră a memoriei lui.

Maiakovski a fost un dascăl emerit — de poezie. El a lăsat un catehism laic, poetic, urmașilor, arătînd cum trebuiesc făurite versurile în climatul eticei realismului socialist.

Maiakovski a fost un miraculos, un neobosit și necruțător agent sanitar social. Cu bisturiul strălucitor ca un fulger de ironie metalică, a tăiat excrescențele psihologice, tumorile morale, coxalgiile estetice. Cu scalpelul inciziv al umorului, a extirpat blegeala morală, prostia organică și rusurile întîrziate sociale: birocratismul, prostia, incultura, prevaricările, filistinismul, invidia galbenă.

Cunoscînd bine climatul lumii literare și a curentelor artistice care ființau înaintea Revoluției și luptau să supraviețuiască: futurismul, acmeismul, naturalismul, tutirismul, tot ca agent profilactic le-a urmărit cu ascuțimea și vigoarea verbului său. Dar a pus în locul lor un larg capitol de creație, de mare poezie în slujba poeziei vieții, a luptei proletariatului pentru tiparele noi ale vieții socialiste.

Tot el a fost cel care l-a făcut pe Lenin să zîmbească, bucurîndu-se că versul maiakovskian le tăia ca o secure rădăcinile inerte ale „ședințagiilor".

Tot el este apărătorul nostru, al poeților, vorbind cu autoritatea-i genială despre munca poetului în orînduirea socialistă, despre sarcina de grea răspundere: „Extragere de radium / e poezia / un an trudești / la gramul de metal, / Pentr-un cuvînt / scoți tonele cu mia / de minereu verbal.

Apărător al poeților fără apărare împotriva rutinei contabile, ca acei inspectori financiari ai vremii maiakovskiene, înviați din duhori de cerneală și duhori de invidie, cînd, în fond și în medie poeții stau... „la rînd cu muncitorii și țăranii cei mai săraci".

El a portretizat întîiul și cel mai lapidar „poetul muncitor" — „Poetului / într-una / i se strigă: / „La strung să-ți văd folosul ! / Ce-s versurile? / Fleacuri... Mai nimica... / Iar cînd e vorba de muncit, / dai dosul..." / Poate că / nouă / munca / ne e mai scumpă ca orice. / Și eu sînt fabrică. / Iar dacă nu am coșuri, / poate că / fără coș / mai greu încă e..."

*

Răsfoiește albumul viu al omului și creatorului Maiakovski. Tînăr, cu ochii mari, adînci, negri, ca două puțuri de fiței care stau să țîșnească. În adîncul lor joacă cozile de păuni minerali ai poeziei. Părul e o coamă neagră de noapte caglară în care străfulgeră luceferii marei inspirații.

Iată-l drapat în nu știu ce costum, sau cu lavaliera neagră ca o orhidee exotică neagră, într-un rol în anii de actorie, de film.

Înalt și încordat, cu fața concentrată distilînd acidul ironiei, al satirei politice-sociale, plimbă penelul lung ca o baghetă peste placatele de hîrtie care vor fi afișe, desene umoristice de propagandă în vitrinele satirice Rosta.

Îl văd pe bordul unui vas, pornind încruntat, către sau din America, să culeagă, sau cu carnetul și sufletul plin de gravurile grele, ale condiției de viață ale oamenilor, între zgîrie nori, între clădirile oarbe ale băncilor din City, ale diavolului galben. Îl văd la marile întîlniri cu muncitorii, spunînd ca un uriaș Ilia Muromeț, cuvintele revelatoare ale poemelor neuitate de minunatorii Revoluției...

Îl văd soare, ca la Pușkino, pe dealul Akulov, cînd în paralelă cu soarele, scria în oda Rumeanțev, de pe drumul către Iaroslavl, despre măsura poetului care trebuie să lumineze asupra lumii: ca soarele.

Geniul lui Maiakovski ține la intimitatea și incandescența soarelui. Nu se sfiește să vorbească familiar cu Pușkin sau cu astrul de foc, organic și de drept fiind la înălțimea și registrul și incandescența lor.

Esenin a luminat ca o lampă aurie cu revărsarea buclelor sale în care se încurcau toate tristețile Rusiei vechi, ale existenței necernute de tulburenia unei epoci lipsită de pătrundere, de concepție și derutate anume. N-a fost însă mai puțin un mare poet, cum n-a fost nici un Alexandr Blok mai fără sunet în auzul poetic al vremii sale, dar marele oldîgan cu capul ras, strălucind de dîrzenie și geniu, ducea atletic o întreagă epocă pe mușchiurile brațelor încordate ca un neînvins campion al expresiei poetice a fenomenelor timpului său. Ce ar fi fost dacă Maiakovski nu s-ar fi născut, dacă n-ar fi existat? — să ne întrebăm.

Aceasta n-ar fi fost posibil, fiindcă Maiakovski este o apariție organică logică, un reflex al fenomenului Revoluției. El a crescut organic din acest fenomen și ar fi existat oricum s-ar fi numit. Marile epoci ale omenirii au avut cîntăreții lor. Ori Revoluția din Octombrie este momentul crucial al omenirii și punctul de plecare al istoriei noi. Trebuia deci să-și afle rapsodul. Și l-a aflat în geniul maiakovskian. El a pătruns, a descoperit și a consemnat noul. A bruscat chiar adesea spiritul contemporan.

Maiakovski a dat o rută pe harta lumii. Pe longitudini și latitudini a însemnat toate datele esențiale, toate scăderile și treptele pătrede, dar și urcușul sub apoteoză, spre care țînteau privirile artistului sovietic, cu o conștiință comunistă și o prețuire a valorilor și necalor umanității noi.

Radu Boureanu

Chipul luptătorului comunist în proza noastră

V.
Mihai Beniuc: *Pe muche de cuțit*

Despre romanul lui Mihai Beniuc s-a scris în presa noastră literară destul de mult. Cronicile lui Paul Georgescu (*Gazeta literară*) și Dumitru Micu (*Viața romînească*) precum și articolul lui Nestor Ignat apărut în *Scînteia* au scos în lumină — cu destulă competență — atît laturile pozitive ale romanului, cît și neajunsurile lui. Cu toate acestea, persistă impresia că există și pînă astăzi o anumită incertitudine în legătură cu aprecierea globală. Se pare că aceasta se datorește, printre altele, și faptului că din lucrare n-a apărut pînă acum decît primul volum, ceea ce îngreunează apreciabil formularea unei judecăți de valoare ferme. Noi am mai formulat o atare rezervă în legătură cu romanul lui Zaharia Stancu *Rădăcinile sînt amare*, ceea ce a părut unora nesusținut. Împotriva noastră s-a evocat — și pe drept cuvînt — exemplul romanului lui Solohov *Pămînt desțelenit* din care n-a existat timp de aproape 30 de ani decît primul volum, și despre care s-a scris totuși — în acest răstimp — o literatură întreagă. După părerea noastră, comparația nu e concludentă. *Pămînt desțelenit* a fost conceput, de la bun început, ca o lucrare epică în două volume distincte (după modelul lui Lev Tolstoi, evident), fiecare volum avînd, tocmai datorită concepției inițiale, o independență relativă. Spre sfîrșitul primului volum în destinul fiecărui personaj intervine un moment de răgaz (de echilibru relativ) bine motivat. Davidov e satisfăcut că a reușit să-și consolideze prestigiul de președinte de colhoz, fiind totodată atras într-o legătură de dragoste nedorită, dar copleșitoare; Nagulnov dimpotrivă, se simte liniștit într-un fel, „eliberat" și după lămurirea situației de la „raion", dar mai ales în urma despărțirii de soția necredincioasă; Ostrovnov se bucură că a scăpat de „musafirii" din cămăruța de lîngă intrare, care au început să-l devie o povară, etc. Impresia de „rezolvare", de un început de dezlegare a ițelor, de un fel de „deznodămînt provizoriu", este întărită compozițional prin plasarea spre sfîrșitul primului volum a episoadelor legate de ecourile variate pe care le-a stîrnit și în masa țăranilor cazaci și în rîndurile dușmanilor articolul lui Stalin „Amețeală de pe urma succeselor". Abia în ultimile pagini reîntoarcerea lui Polovțev și a lui Tișka Rvannîi anunță posibilitatea unor noi complicații ce urmează să ia amploare în volumul al II-lea.

De bună seamă despre vreo împărțire compozițională de acest gen nu poate fi vorba nici în cazul romanului *Rădăcinile sînt amare* și cu atît mai puțin în cazul romanului lui Beniuc. Romanul lui Stancu se întrerupe brusc și întîmplător la capătul ultimului foileton publicat de autor în *Gazeta literară* la sfîrșitul anului 1958. Primul volum din *Pe muche de cuțit* se încheie de asemenea, într-un moment cînd în viața eroului principal — și a altor personaje — apar complicații neprevăzute ce se cer lămurite, pentru ca integritatea epică a compoziției să nu sufere. Sandu Crai e arestat. Vasile Ozun, în dezacord cu unele aspecte tactice ale muncii, începe să-și manifeste nemulțumirile într-un mod anarhic, incompatibil cu disciplina de partid, iar apoi este și el arestat. În viața lui Atanase Mustea începe „pe neașteptate" o dragoste violentă, dar în același timp el este stăpînit din ce în ce mai puternic de „frămîntări" nesănătoase în legătură cu situația lui de partid, etc. Aproape de sfîrșitul primului volum asistăm la scena simbolică din parc — cu cei doi cintezoi și uliul, scenă care prevestește, parcă, o arestare (dintr-un fragment apărut în *Gazeta literară* am aflat chiar că Mili va fi arestată). Așa încît, ultimele capitole ale volumului I nu numai că nu aduc rezolvări parțiale sau provizorii, ci dimpotrivă, abia leagă mai încîlcit multe fire ale subiectului, ceea ce ne îndeamnă să presupunem că nu avem de-a face cu o compartimentare compozițional justificată a lucrării în două părți, ci de o împărțire mai mult sau mai puțin arbitrară a materialului care nu poate fi apreciat definitiv decît ca un tot. Iată de ce și în legătură cu *Pe muche de cuțit* ne vom mărgini să formulăm observații provizorii.

Acest roman se deosebește favorabil de celelalte apărute în cinstea celei de a XV-a aniversări a eliberării printr-o mare densitate a discuției politice. Eroii principali: Atanase Mustea, Sandu Crai, Mili Barcaru, Petre Gabor, Tana, Lili Rotbaum, Vasile Ozun, Avram Rotaru și alții sînt comuniști. Autorul descrie — cînd mai sumar, cînd mai amănunțit — viața lor de toate zilele, cu bucuriile, necazurile, nedumeririle, speranțele el. În centrul vieții fiecăruia se găsește însă activitatea ilegală de partid. Acestei activități i se subordonează toate celelalte coordonate ale vieții. În miezul frămîntărilor sînt, de asemenea, problemele muncii de partid cu variatele implicații ale acesteia. Preocupările acestea domină tabloul zugrăvit de autor, deși nu elimină alte aspecte; și Mustea și ceilalți eroi ai cărții trec prin cele mai felurite aventuri și întîmplări cu caracter personal. Dar toate aceste laturi ale existenței cotidiene, deși sînt prezente (ceea ce conferă tabloului de ansamblu „culoarea" necesară de inedit), sînt împinse totuși pe al doilea plan de interesul constant și atot cuprinzător pentru activitatea politică. Nu întîmplător prietenii intelectuali cînd se întîlnesc la „Academia", la „Bufnița" sau în casa lui Avram Rotaru discută problemele de comportare a comuniștilor, despre rolul intelectualilor în mișcare, despre felul cum trebuie să muncească un comunist ca să nu cadă în mîinile dușmanului, iar dacă a căzut totuși, ca să nu trădeze. Beniuc îi descrie pe comuniști, îi descrie așa cum i-a cunoscut și-i cunoaște, ca pe niște oameni pentru care lupta partidului e viața însăși, iar bucuria personală izvorăște mai ales din izbînzile partidului, ca pe niște oameni pentru care nu există interese majore în afara intereselor partidului. De bună seamă, tocmai această prezentare amplă și multilaterală a vieții comuniștilor, în ceea ce are ea esențial, definește și latura pozitivă cea mai importantă a romanului.

Despre *Pe muche de cuțit* s-a scris — și într-un mod îndreptățit — că este un roman de atmosferă, pe care în special Dumitru Micu a caracterizat-o destul de amănunțit, însă accentuînd latura ardelenească și țărănească a ei. Nouă ni se pare mult mai important să subliniem că prin toți porii cărții respiră atmosfera muncii ilegale, atmosfera devotamentului necondiționat al comuniștilor pentru cauza eliberării poporului. Dar mai este ceva: cartea lui Mihai Beniuc nu este despre comuniști în general, ci despre intelectualii comuniști, fapt care-i dă o amprentă cu totul aparte.

În cadrul acțiunii cunoaștem episodic mai mulți luptători comuniști care se comportă ca adevărați eroi. În primul rînd Petre Gabor și soția sa Sultana, caractere de fier cărora călăii nu le pot smulge nimic, apoi cei arestați la întreprinderea „Grupul electric", soții Rotbaum mai ales, mama Cătălina, această minunată femeie din popor, Radu Scorțeanu, tînărul comunist care se poartă atît de demn în timpul execuției încît pînă și ofițerii armatei regale sînt nevoiți să-l omagieze.. Dar toate aceste întîmplări de incontestabilă forță epică, nu se află totuși în roman pe primul plan, ele nu sînt înfățișate direct, ci povestite, despre toți acești tovarăși aflăm doar atît cît află eroul principal. Din punct de vedere compozițional, în centrul romanului se găsește figura asistentului universitar Atanase Mustea și a prietenilor săi, cu toții intelectuali din mediul universitar. M. Beniuc a redat cu multă precizie și cu simț de observație atmosfera acestui mediu. În aprecierea romanului nu se poate trece peste această împrejurare. De altfel, chiar în paginile romanului găsim o caracterizare foarte interesantă a intelectualului comunist făcută de Avram Rotaru despre care Mustea notează undeva că este „el însuși un intelectual, dar mult mai vechi în mișcare și mult mai ferm pe poziție". Respingînd pretențiile lui Sandu Crai și ale altora, că de ce, mă rog, ei intelectualii n-ar avea un rol „conducător" în mișcare, Avram Rotaru sesizează cu multă perspicacitate că „cei mai mulți și mai pricepuți comuniști sînt muncitorii" pentru că sînt *„legați trup și suflet de clasa lor"* (sublinierea noastră M. N.) în timp ce intelectualii sînt legați de mișcare mai ales „prin rațiune și inimă", și, fiind dependenți materialicește de burghezie, într-un mod explicabil sînt adesea șovăitori. Dar și atunci cînd au ales definitiv, oare se pricep *„prin definiție"*, la munca de partid?" „El (intelectualul, M. N.), — explică Rotaru, — știe biologie, filozofie, chimie, sociologie și alte savantlîcuri. Dar cu astea poți oare face treaba conspirativă, te descurci în probleme economice, în chestiuni de propagandă, în materialism dialectic și istoric? Mă, comunismul e o știință și ca atare se învață în teorie și în practică, mai cu seamă în practică".

Romanul *Pe muche de cuțit* vorbește despre acest fel de intelectuali comuniști, — care s-au atașat deja partidului, dar n-au învățat încă temeinic știința comunismului. Iată de ce ni se par exagerate unele reproșuri ce s-au făcut lui Beniuc în legătură cu comportarea eroilor săi. Oare poți să-l faci responsabil pe autor de greșelile eroilor, atunci cînd el, autorul, n-a făcut altceva decît să-i descrie pe eroi așa cum sînt, sau mai degrabă, în cazul nostru, așa cum au fost? O anumită îngăduință față de înclinația spre interminabile discuții sovente, inutile, și chiar spre pălăvrăgeală era proprie mediului intelectual și Beniuc ar fi greșit, după părerea noastră, dacă ar fi ignorat-o. Ideea în aparență paradoxală a lui Mustea că nu trebuie să taci pentru că abia dacă taci devii suspect (în mediul intelectual unde ești atît de bine cunoscut), ni se pare deci destul de ingenioasă și în orice caz pe deplin justificabilă în condițiuni date. Nu se poate spune că autorul nu ia atitudine față de asemenea greșeli ale eroilor săi. Și totuși, din acest punct de vedere romanul nu satisface pe deplin. I s-a reproșat lui Mihai Beniuc că el ca autor n-are o atitudine suficient de critică față de eroul preferat. Reproșul ne pare îndreptățit, în ciuda numeroaselor rezerve pe care autorul însuși le face și la care ne-am mai referit. De ce? Pentru a răspunde la întrebare ne vom permite o scurtă digresiune cu privire la formula epică a romanului.

Romanul e scris la persoana a treia. Totuși, la lectură îți dă senzația unui jurnal de zi ținut de Mustea, pe care autorul cel mult l-a transcris apoi. Din acest punct de vedere procedeul seamănă cu acela folosit de Furmanov în *Ceapaev*, cu deosebire doar că scriitorul sovietic recurge mai des la extrase din jurnalul intim al lui Klicikov. Pe de altă parte, Beniuc îl părăsește uneori pe Mustea, fie pentru a relata ceea ce Mustea a aflat, fie pentru a insera în modul „obiectiv" cîteva informații despre Sandu Crai sau despre un alt prieten al eroului principal (ceea ce nouă ni se pare că este totuși o inconsecvență în raport cu compoziția liniară a lucrării în ansamblu). Dar oricum ar fi, *Pe muche de cuțit* ni se înfățișează ca sinteza experienței *unui singur om*, care a participat la lupta ilegală a Partidului Comunist în *anumite* condițiuni, avînd *anumite* sarcini etc. Iată de ce ni se pare, iarăși, nedrept a-i reproșa lui Beniuc că n-a descris în roman ceea ce eroul său n-a avut cum să vadă. Dar astfel — ni se va răspunde — putem justifica orice lipsă în orice roman, pe orice temă. *Pe muche de cuțit* este totuși un roman al luptei comuniștilor care nu reușește să ne înfățișeze această luptă în întreaga ei amploare, care nu dă o imagine completă a legăturii partidului cu masa poporului, nu înregistrează decît parțial și fragmentar variatele ecouri stîrnite de acțiunile partidului în masele largi ale oamenilor muncii, nu redă decît foarte puțin din colosalul efort depus de partid pentru mobilizarea și organizarea maselor în vederea luptelor viitoare, decisive. Se pot oare justifica toate aceste lipsuri doar prin faptul că eroul principal Mustea, datorită unui complex de împrejurări, ajunge într-o situație care nu-i permite să intre în contact direct cu aspectele esențiale ale luptei? Nu susținem noi oare că dimensiunea temei nu depinde decît în mică măsură de faptele concrete, că amploarea epocii poate fi oglindită în orice episod, oricît de „mic" și „neînsemnat" ar părea? Dacă punem problema așa, sîntem nevoiți să acceptăm că Beniuc a greșit totuși undeva și ni se pare instructiv să încercăm a depista greșeala.

Grosso modo, lucrările epice care se bazează compozițional pe redarea experienței unui singur om pot fi împărțite în două categorii: cele în care povestitorul (sau eroul principal, ceea ce în fond este același lucru) face abstracție de propriile frămîntări, se obiectivizează la maximum. Dintre lucrările de acest gen am mai putea cita, în afară de *Ceapaev* al lui Furmanov, *Povestirile din Sevastopol* ale lui Lev Tolstoi, *Focul* lui Barbusse, *Zece zile care au cutremurat lumea* de John Reed etc. Cealaltă categorie o formează lucrările în care reacția sufletească a povestitorului la evenimentele descrise (și la care participă) constituie axul principal al subiectului. Aici trebuiesc încadrate toate „romanele" și „povestirile" autobiografice, de la trilogia lui Lev Tolstoi pînă la cea a lui Gladkov, de pildă. Fără a pronunța sentințe definitive, ne încumetăm, totuși, să observăm că în cazul lucrărilor din această a doua categorie, modalitatea aleasă se justifică mai întotdeauna prin alegerea eroului principal, a cărui biografie este de asemenea natură, încît permite înfățișarea unui fragment important al realității prin intermediul doar al experienței sale. La Lev Tolstoi biografia lui Nikolenka Irteniev este cît se poate de potrivită pentru înțelegerea împrejurărilor în care se formau intelectualii ruși din păturile suprapuse, chinuiți de „rostul vieții" și de pasiunea „pocăinței" (după o expresie a lui Vorovski).

Dacă ne întoarcem acum la romanul lui Mihai Beniuc, constatăm că în cazul lui nu sînt respectate condițiunile niciuneia din cele două modalități descrise; pe de o parte biografia lui Mustea nu permite autorului să înfățișeze lupta comuniștilor în întreaga ei amploare, pe de altă parte autorul nu-l lasă pe Mustea să fie doar un cronicar al evenimentelor, ci îl obligă să dezvăluie și propriile sale frămîntări. Acestea însă sînt prea complexe pentru a putea încăpea în paginile unui jurnal intim. Ar fi stupid evident să-i reproșăm lui Beniuc că eroul său pledează pro domo. Dar care om nu pledează pro domo atunci cînd suferă? Iar Mustea suferă crunt pentru că el crede sincer că e izolat, nedreptățit, depreciat tocmai de tovarășii săi, tocmai de acei oameni pe care-i prețuiește cel mai mult în viață, la aprecierea cărora ține — în mod firesc, comunist fiind — ca la ochii din cap. *Pe muche de cuțit* nu e un jurnal „obiectiv", nu e o înșiruire „rece" de notații făcute de un participant care știe să facă abstracție de propria persoană, ci o lucrare lirică, este romanul lui Mustea în primul rînd. Dar dacă avem dreptate, atunci — așa ni se pare cel puțin — pentru a putea da romanului lui Mustea, destinului său de viață, proporția reală, autorul era dator să confrunte pledoaria lui Mustea cu altele, în așa fel încît din confruntarea și încrucișarea unui număr mai mare de traiectorii să reiasă sintetic tabloul epocii, tabloul *întreg* al luptei partidului. Aici ni se pare că este izvorul greșelii: în nepotrivirea dintre materialul de viață folosit de scriitor (care este de roman, prin excelență de roman) și modalitatea epică aleasă care în ciuda relatării la persoana a treia este de jurnal intim, liric. Materialul de viață prea bogat nu încape în forma aleasă, o depășește, dar negăsind o altă albie, irupe haotic, se revarsă nestăpînit de autor.

Revenind la aprecierile inițiale, am putea conchide: nouă ni se pare că *Pe muche de cuțit* este cea mai autentică lucrare literară despre lupta comuniștilor din cîte au apărut pînă acum. Ea nu poate fi apreciată definitiv fără să cunoaștem volumul II. Dar — provizoriu, evident — și pe baza lecturii primului volum, sugerăm autorului să mediteze asupra unor insuccese și în primul rînd asupra întrebării dacă nu cumva tema aleasă și mai ales materialul concret de viață îi obliga la o tratare mai obiectivă după regulile — mereu tot atît de noi — ale romanului clasic?

Mihai Novicov

Prin vremuri...

Pe marginea unui fel de biografie a lui Arghezi începută în coloanele Luceafărului, s-ar mai adăuga poate vreo cîteva popasuri de-a lungul celor optzeci de ani ai lui. Prinse din zig-zagul amintirilor și unele trăite împreună, să ne fie permis de astă dată să vorbim despre ducerile lui prin lume.

După înfăleșul țărănesc „prin lume", ar fi să începem cu plecarea lui de la vatră. Hoinar și călător, Teo, cum îi spuneau colegii de școală și de joacă, a parcurs o bucată frumoasă de drum întins în iarba proaspăt cosită și aruncată în car pînă în munții Harghita. O călătorie pe vremuri la munte era o chestiune de zile, de preparative și de așteptare.

— Ce m-a impresionat adînc, povestește tata, mai mult poate și decît peisajele străine cutreierate mai tîrziu, a fost pădurea imensă care se chema Riga... Și pe urmă cîrdurile de păuni albi din Harghita. Cînd o să treci și tu pe-acolo, să cauți să-i vezi dacă mai sînt...

Intercalate între pauze și între decenii, aducerile aminte se ivesc amestecate din trecutul îndepărtat.

— Mergeam pe bicicletă distanța dintre București și Brașov într-o zi, mai mulți băieți. Șoseaua frumoasă de azi era șoseaua brașovenilor veniți cu mărfuri încoace, plină de bolovani... Opream pe la cîte un han și sorbeam în drum cîte o bere rece... Mai tîrziu am luat calea mînăstirii Cernica... Eu am apucat, pentru că văd că vrei să te legi de capitolul ăsta, caii de poștă și diligența, ca să nu mai vorbesc de tramvaiul cu cai...

O răspîntie importantă în viața lui Arghezi este plecarea în străinătatea mare. Din mînăstirea socotită ca un loc liniștit de refugiu pentru lucru, Arghezi a plecat cu un gust amar. Icoanele de lemn au zugrăvit ceva din acest crîmpei de viață.

Cu toate că Iosif Ghiorghian, mitropolitul care i-a dat numele lui la primirea în mînăstire, voia să transmită din finețea și delicatețea lui celorlalți din jur, cei care-l înconjurau erau parcă făcuți pe calapoade strîmbe. Arghezi n-avea răgazul necesar și nici tihna trebuitoare. Lucra noaptea la pîlpîirea lămpii și dimineața ieșind din chilie auzea șoaptele cuvioșilor vecini care-l pîrau mitropolitului că stă la miezul nopții de vorbă cu diavolul. Într-o bună zi ierodiaconul Iosif și-a lăsat sculia și-a pornit-o în lume oprindu-se tocmai la Fribourg în Elveția.

— În tren am cunoscut un domn cu tăcăile care s-a recomandat Teofil Buser, armurier... Din vorbă în vorbă am ajuns să-i spun că mergeam la Fribourg unde voiam să stau cîtăva vreme.. Mi-a dat adresa lui și m-a rugat să trec pe la el... Am tras la o mînăstire a cordilierilor unde aveam o recomandație din țară. Am fost primit bine și începusem să mă acomodez, să vorbesc mai desluşit franțuzește și mă pusesem pe citit...

— Ai stat mult la cordilieri?

— Da de unde.. Am fugit și de-acolo într-o împrejurare destul de comică dar și de stupidă în același timp.. Mîncam la o masă lungă, coate-n coate cu călugării, ascultînd cum era obiceiul, în liniște, explicațiile cîte unui fragment biblic. Un cuvios mai-mare al lor din capul mesei, vorbea frumos, da explicații interesante și era bine documentat. Totul a mers pînă într-o zi cînd s-a apucat să ne explice originea duhului sfînt... Tatăl, spunea el, era de-o frumusețe rară, iar fiul de o frumusețe nemaivăzută... Uitîndu-se tatăl la fiu și fiul la tată și admirîndu-și frumusețea reciprocă a chipului lor, au exclamat, tatăl „ah", iar fiul „oh"... „Ah plus oh, saint-esprit!" M-a pufnit, Barujule, un rîs ca niciodată. M-am ridicat de la masă rîzînd, am străbătut toată lungimea sălii rîzînd, în consternarea tuturor, mi-am luat geamantanul din chilie și tot rîzînd am ieșit pe poartă salutîndu-l cu mîna pe călugărul-portar, care credea, probabil, că înnebunisem... Unde să mă duc? Hai la Teofil Buser...

M-au emoționat mult ceasurile petrecute la Fribourg, anul trecut cu tata. Plecînd odată din clinica geneveză, la braț, la o depărtare în timp de o jumătate de veac, tata aducîndu-și aminte pe rînd de colțul vechi al unei case și de cîte o uliță, eu călcînd pe urmele pașilor vechi și noi, am încercat să colindăm împreună două Elveții. O Elveție o cunoșteam din povestirile frumoase spuse pe cînd eram mici și închipuită ca o grădină cu flori, cu munți de ciocolată și cu oameni frumoși ca păpușile cu care ne jucam — a doua Elveție o cunoșteam cu pasul, cu ochii și cu inima, foarte apropiată de prima impresie. Așteptam parcă să-l zăresc printr-un colț de grădină și pe Wilhelm Tell... Pentru tata cele două Elveții erau la capătul unui drum de cincizeci de ani.

Recunosc prea puțin din ce am lăsat. Orașele s-au mai întortochiat, străzile sînt altfel și aproape nici un loc nu mai seamănă cu altul... Singur Fribourgul parcă e mai puțin schimbat.

Am coborît în piața strîmtă a orașului care e și centrul lui. În mijloc o fîntînă cu patru brațe pline de porumbei. În jur clădiri mari, grele, zidurile cîtorva mînăstiri înghesuite una-într-alta și o stradă liniștită în urcuș.

— Uite Notre Dame... Uite protestanții... Uite și cordilierii!

Cupole mai ascuțite sau mai boante, pereți mai cenușii ori mai albi, porți masive și clopotele celor trei mînăstiri care s-au luptat secole de-a rîndul pentru o dominație absolută, stăpînesc orașul.

— Fribourgul era pe vremea mea un fel de sucursală a Vaticanului, din punct de vedere al catolicismului...

De la fîntînă, peste pietrișul fin al unei străduțe înfundate, cînd călcam cu aceiași pași oarecum osteniți de drum, trăgeam cu coada ochiului la tata... era și el emoționat.

Am văzut și copacul gros de alături sub care se făceau judecățile acum cîteva sute de ani și se dădea osînda de moarte. Păstrat într-un gard metalic, pe o răspîntie de străzi, „le Tilleul de Morat" cum se numește arborele, își legăna în asfințit ramurile din umbra cărora se mai descifrau parcă spînzurații...

— M-am stabilit apoi la Geneva, în Plaimpalais.

Nici piața vastă a Plaimpalais-ului colorată viu jur-împrejur de firme, de reclame, de afișe, de nenumăratele etaje crescute între timp, nu mai erau aceleași. Iată-ne și în strada vecină.

— Voici la maison! exclamă tata surprins.

Găsisem și strada și casa în care locuise. Aceeași intrare. Aceeași [illegible] Treptele la fel de roase de pașii [illegible] mii. Etajul întîi: fereastra spre curtea interioară neschimbată.

— În fine, găsesc ceva care nu s-a transformat...

Batem în ușă.

— Pe cine căutați?

Șovăiam. Ne-am uitat unul la altul: pe cine căutam?! Am aflat că acolo nu mai sta nimeni, dintre cei cunoscuți, de o grămadă de ani...

La Geneva, ca să poată trăi, Arghezi începuse pe vremuri diverse activități: ceasornicar, făcînd capace de aur la un strung mic; bijutier, făcînd bijuterii din metal ieftin pentru tarabele ambulante; cîteodată mai ducea și cu umărul geamantanele grele din gară pe cîteva centime.

— M-am menținut singur destul de greu, dar nu m-am dat bătut niciodată.

Un episod nou în viața lui Arghezi care l-ar putea interesa și pe criticii noștri sportivi: a fost unul dintre puținii romîni, poate că printre primii, care a suit Mont-Blanc-ul din stîncă în stîncă pînă sus.

— Englezii aveau în special obiceiul să se echipeze din magazinele de jos, cu frînghii, cu cîrlige, alpen-stock, binoclu și tot felul de zorzoane. Luau funicularul pînă în vîrf și acolo se fotografiau pe un peisaj prăpăstios.. Noi, eram un grup mic de nemți și de francezi în care era și un romîn, adică eu. Urcam cînd aveam timp liber și mai ales în vacanțele școlare, căutînd piscurile și edelweiss-ul stîncilor abrupte... Odată ne urcaserăm sus de tot. Mă lăsaseră în față pe o muche îngustă de piatră peste care trebuia să trec. Cînd m-am uitat în lături, în pereții prăpastiei, am văzut o grămadă de cruci sub care erau scrise numele și anul celor care căzuseră acolo, unii mai de mult, alții mai proaspeți... Cei din spate începuseră să rîdă de mine pentru că nu mai puteam face nici o mișcare. Ca să mă dau îndărăt a trebuit să fiu apucat zdravăn de păr de unul dintre ei și tras încet pe un loc mai larg... Mi-au spus că făcuseră o glumă... Cel care o pusese la cale a mîncat însă o bătaie romînească pe care cred că n-a uitat-o multă vreme, iar eu, m-am lăsat de ascensiuni.

Arghezi a stat în străinătate, între Paris și Geneva mai mulți ani. Făcînd diverse studii, adunîndu-și o bibliotecă de cîteva mii de volume și citind mult, umblînd prin marile muzee și expoziții, cunoscînd fel de fel de oameni și de împrejurări și distilînd totul prin firea lui, Arghezi a strîns în palmele lui un lut amestecat din care a dat, după cum se știe, tipare noi pe blid și amforă.

Ca extreme europene în apus, trei zile a stat la Londra: neștiind englezește, iar englezii fiind pe atunci într-un conservatorism excesiv, n-a putut mînca decît portocale, deoarece similarul „orange" era acceptat, puțin sciciat la limbă, de insulari. Londonezii refuzau să audă vorbindu-se franțuzește — altă extremă, sudică Messina, vizitînd ruinele cutremurului care a zguduit Sicilia...

*

În 1956 încep din nou drumurile cu pasul făcut de astă dată peste frunțariile răsăritene. Făcînd parte dintr-o delegație să preia de la Moscova „Cloșca cu pui", Arghezi pătrunde „într-un vast univers de miracole nebănuite".

— Auzisem bineînțeles de Moscova, știam despre ea și despre revoluția care se pregătea încă de pe cînd mă aflam la Geneva, dar n-o văzusem niciodată. M-a uimit... De la al cincisprezecelea etaj al hotelului unde am fost găzduiți te uitai peste oraș ca într-o hartă...

Cartichea apărută în urma voiajului prin Uniunea Sovietică, intitulată [illegible] a adunat în paginile ei impresii asupra oamenilor, asupra atmosferei și realizărilor, împletite pe un puternic sentiment de prietenie.

Stînd uneori seara de vorbă acasă, atît tata cît și Kiva, măicuța noastră, povestesc despre „Cloșca cu pui" ca despre comoara din poveștile noastre țărănești, unde adevărul se îmbină cu fantasticul. Intrată în legendă, comoara noastră alcătuită din nenumărate piese mici și mai mari de aur, a căpătat nuanțe și străluciri noi.

În nord, la Leningrad, Arghezi s-a întîlnit cu un aer franțuzit al clădirilor din timpul lui Petru cel Mare, impresionîndu-l puternic imensa bogăție de artă a Ermitajului.

— În Uniune am încercat un sentiment delicat pe care nu-l am decît la noi acasă... acela că nu sînt străin. Rușii sînt la fel de primitori ca și romînii... Și mi-a mai plăcut ceva, că n-am întîlnit nicăieri pe unde am fost în Moscova și Leningrad, nici în tren, nici la teatru, nici în troleibuz și nici pe stradă, figura clasică a pezevenghiului, a șarlatanului, a lichelii, prezenta peste tot în lume... Și încă ceva, care a început să fie și la noi: toată lumea citește, pe stradă, în stațiile de autobuze, în metrou, de dimineață pînă-n seară...

Într-o pauză de cîteva secunde, Arghezi leagă peste decenii amintiri și evenimente.

— La Geneva, acum cîteva zeci de ani, cunoscusem cîțiva ruși în răspăr cu nobilimea venită din Petrograd să-și cheltuiască banii la ruletă și pe cheluri. Erau cîțiva băieți și cîteva fete și ne obișnuisem să luăm cîte un ceai sau să bem cîte o bere la un fel de local mai ieftin... Stăteam de obicei la aceeași masă și cîteodată vedeam cîte un scaun gol... Unde-i Petrovna? întrebam. A plecat cu manifeste la Varșovia... După cîteva zile vedeam pe reverul hainei lor o panglică neagră. Întrebam nedumerit ce se întîmplase: au prins-o pe Petrovna și au spînzurat-o la Varșovia... După cîteva zile pleca altul și apoi altul... Tinerii ăștia ruși făceau parte dintr-o lume nouă care s-a ivit abia mai tîrziu... Mi-a plăcut bravura și încrederea cu care plecau să împartă manifeste revoluționare, știind că dacă vor fi prinși vor fi spînzurați sau împușcați... Cînd am văzut „Aurora" ancorată pe Neva am avut același sentiment de admirație...

*

O călătorie scurtă ca distanță dar parcursă între două lumi pe litoralul romînesc, între o Eforie lăsată în paragină și o Eforie renăscută înzecit în frumuseți și valori, i-a făcut pe Arghezi să-și confirme încă o dată încrederea pe care a avut-o întotdeauna în posibilitățile, gustul și imaginația poporului.

Căutîndu-l pe Ovidiu pe coasta nouă dobrogeană, Arghezi l-a regăsit în poezia unghiurilor, în armonia liniilor și în tristețea amintirilor.

— Mai e vreo călătorie prevăzută în 1960?

— Poate că da... Tot la Geneva ca să-mi dreg ochiul rămas teafăr... Dar înainte de asta cu siguranță un drum scurt pînă la mare. Litoralul nostru e azi mai frumos ca toate stațiunile străine... O să dăm o fugă cu toții pînă la Constanța sau pînă la Eforie și să mai vedem ce au realizat meșterii noștri... Vrem să vedem mozaicul din Tomis recent descoperit și zborul pescărușilor în azur...

*

Simt o întrebare discretă a cititorului căruia aș vrea să-i răspund în final: călătoriile lui Arghezi au fost călătorii de lucru. Ele au intrat în cerneala și condeiul scriitorului pe nesimțite și au ajuns pe masa de lectură a acelui care le-a citit, în versuri și în proză. Poate că vreodată, cînd vom mai sta de vorbă, stimate și amabile cetitor, o să fiu în stare să răspund și altor întrebări. Pînă atunci bun rămas.

Baruțu T. Arghezi

La Fribourg, anul trecut

„Masa oamenilor muncii este cu noi. În aceasta stă puterea noastră."

V. I. LENIN

Vom apăra cu pieptul nostru Puterea Sovietelor!

Din partea adunării muncitorilor de la căile ferate din raionul Borisoglebsk, orașul Borisoglebsk, c.f. Sud-Est, gubernia Tambov.

15 iulie 1918

Moscova, Sovietului Comisarilor Poporului.

Președintelui Sovietului Comisarilor Poporului, tovarășului Lenin.

Noi, funcționarii, meșterii și muncitorii din raionul Borisoglebsk, după ce am ascultat ordinul tov. Petrov*) pentru apărarea Puterii sovietice, linia Tarițin, trimitem un salut Sovietului Comisarilor Poporului și aducem la cunoștința Sovietului Comisarilor Poporului că noi vom apăra aici din răsputeri, cu piepturile noastre, puterea Sovietelor și această singură cale ferată, care ne leagă de regiunea de Sud, care dă Nordului înfometat pîine, petrol, gaz — într-un cuvînt produsele necesare muncitorilor și industriei.

Adunarea generală a peste două mii de muncitori.

Președintele adunării, Hlamov
Comisarul raionului Baku, Petrov

Mai bine murim decît să fim iarăși robi

Din partea Congresului reprezentanților țăranimii sărace, județul Rejițk, gubernia Vitebsk.

4 ianuarie 1919

Moscova, Kremlin, lui Lenin.

Congresul reprezentanților țăranimii sărace din Rejițk salută în persoana Dumneavoastră pe apărătorul săracilor și asupriților tuturor țărilor și națiunilor.

Noi, săracii satelor și ai orașelor, care am simțit și am suportat pe grumazul nostru jugul apărătorilor burgheziei mondiale, al gardiștilor albi, declarăm în fața proletarilor din lumea întreagă că vom lupta împotriva gărzilor albe pînă la ultima picătură de sînge și mai bine să murim decît să fim iarăși robii trîntorilor și lipitorilor.

Președintele Congresului, Gaevskii
Secretar, T. Kivkuțan.

lucire, n-a așteptat palate de granit, el n-a voit și omul sărac nu putea să-i dea aceasta, iar noi muncitorii și masele oamenilor muncii am dat și vom da în loc de strălucire inimile și sufletele noastre muncitorești, asuprite, înecate în sînge, noi toți vom muri pentru el...

Tovarășe conducător, rana Dumneavoastră este rana noastră. Noi credem cu toată tăria, că Dumneavoastră, care ați biruit o rană mult mai grea — imperialismul și burghezia — fără îndoială că veți învinge rana care v-a atins acum și din nou, noi toți, oamenii muncii, luminați de soare, sub conducerea Dumneavoastră, vom continua pînă la sfîrșit strîngerea rîndurilor clasei muncitoare a Rusiei și vom întări odată pentru totdeauna revoluția pe care am dorit-o!

Trăiască conducătorul poporului muncitor, tovarășul Lenin!

Înainte, pentru Soviete și adevăr!

Pentru bucuria noastră și în ciuda imperialiștilor

Din partea adunării generale a țăranilor din plasa Purkov, județul Novosilsk, gubernia Tula.

4 decembrie 1918

Moscova, Președintelui Comisarilor Poporului, lui Lenin.

Tovarășe Lenin! Noi țăranii din plasa Purkov, județul Novosilsk, îți trimitem salutul nostru frățesc. Să îți fost sănătos pentru bucuria noastră și în ciuda imperialiștilor. Noi știm care sînt sarcinile noastre în revoluția socială. Ca să nu piară revoluția de foame, i-am pus pe chiaburi să care pîine la gară și mîine vom trimite 6.000 de puduri de secară.

Președintele adunării generale, N. Kziuev

Secretar, Tișin

Cu profundă simpatie, cu respectuoase salutări

De la un funcționar sovietic fără de partid.

1 septembrie 1918

Orașul Moscova.

Președintelui Sovietului Comisarilor Poporului, lui Vladimir Ilici

Primiți, scumpe dascăl și prieten, de la un om mic, cum sînt atîția pe care Dumneavoastră nu-i cunoașteți, expresia profundei simpatii și a grijii pline de neliniște, în legătură cu atentatul la viața Dumneavoastră, atît de necesară și de prețioasă acum pentru toți oamenii muncii conștienți. Cu credință în grabnica însănătoșire a Dumneavoastră, pentru binele general al marii majorități a omenirii, și cu respectuoase salutări.

Un lucrător fără de partid dintr-o instituție sovietică.

hotărîți cu frigul, cu foamea, cu epidemia și cu alte greutăți, primite ca moștenire de la ocîrmuirea burgheză răsturnată, și sperăm cu toată puterea, că sub conducerea Dumneavoastră, clasa muncitoare va realiza idealurile proclamate de Marea Revoluție din Octombrie.

Din scrisoarea reprezentanților u-[illegible] din orașul Tașkent, 28 ianuarie 1920.

★

Aici, în spatele frontului, întărind bazele Puterii sovietice, noi ne-am situat hotărît pe teren sovietic: cetățenii noștri dau în mod conștient și cară singuri la punctele de colectare tot ce este trebuincios pentru front și pentru centrele muncitorești. Să țină minte căpeteniile cazacilor albi, cauza lor e pierdută pentru totdeauna și nici un fel de uneltiri burgheze de răsturnare, nu pot fi încununate de succes, pentru că soldatul republicii noastre libere prețuiește arma mai mult decît ochiul lui drept și țăranul muncitor stă hotărît pe pămînt sovietic și ține minte numai una că, în noua construcție sovietică, există o adevărată și sfîntă dreptate.

Din scrisoarea comuniștilor din plasa Mesvejensk, județul Livensk, gubernia Orlov, 15 iulie 1920.

★

Nu vom admite pe vechii stăpîni! Am învățat singuri să lucrăm, trăim ca o familie unită și vom înfige un pivot în ceafa burgheziei.

Din scrisoarea muncitorilor de la fabrica de [illegible] din Moscova, 7 noiembrie 1922.

★

Mai curînd vom pieri în luptă, decît să permitem dușmanilor revoluției sociale să răstoarne puterea sovietică în Turkestan și în toată Rusia.

Din scrisoarea popoarelor eliberate ale Turkestanului, 13 martie 1920.

★

Scrisoarea a fost scrisă de toți cei fără de partid, de toți cei ce știu puțină carte, și dacă nu e scrisă așa cum se cuvine, iertați-ne: deși sîntem fără de partid, inimile și duhul nostru sînt comuniste: am înțeles că în momentul de față, puterea este, în adevăr, a oamenilor muncii.

Din scrisoarea țăranilor din plasa Levolansk, gubernia Tambov, 20 aprilie 1920.

pregătit un schimb puternic și sănătos tovarășilor căzuți în luptă.

Din scrisoarea tineretului din orașul Gorlovka, 25 martie 1923.

★

Noi știm că sub conducerea strungarului calificat al gîndirii marxiste, — a lui Ilici, avînd în mînă instrumentele precise ale luptei de clasă și comunismului — „Capitalul" și „Manifestul comunist", — vom fi ajutoarele tale: maiștri și ajutori de maiștri ai societății socialiste, elaborînd metode de construire a comunismului.

Din scrisoarea muncitorilor de la arsenalul din Kiev, 23 aprilie 1923.

★

Noi, cetățenii din cătunul Losev, secția Caucaz, din îndepărtatul Kuban, trimițînd un reprezentant la expoziția agricolă a întregii Rusii, îl însărcinăm să transmită marelui și scumpului nostru conducător și învățător Vladimir Ilici Lenin un dar din inimă, doi pepeni zemoși, cultivați de noi pe ogoarele noastre, care să împrospăteze plămînii tăi ciuruiți de gloanțele contrarevoluționar și cu sucul lor să-ți redea sănătatea atît de prețioasă pentru noi.

Din scrisoarea țăranilor din cătunul Losev, 18 august 1923.

Podul Lenin, podul prieteniei între popoare

Gara Poili, calea ferată Transcaucazia

23 februarie 1921

Urgent.
Moscova, Kremlin, lui Lenin.

Scumpe Vladimir Ilici, noi constructorii podului din Poili, la hotarul dintre Georgia și Azerbaidjan, muncitori, țărani, foști prizonieri georgieni, unități ale Armatei roșii, muncitori de la căile ferate și din Baku, în total în număr de 1.280 de oameni, după ce-am terminat lucrul și am deschis trenurilor calea pe podul refăcut, trimitem un salut conducătorului frăției internaționale și al revoluției mondiale, tovarășului Lenin. Am hotărît să numim podul din Poili, refăcut cu mîinile muncitorilor georgieni numai în patru zile, podul lui Lenin, pentru că acest pod să fie primul monument al muncii unite a proletarilor georgieni și ruși și să unească aceste două popoare tot atît de puternic cum am unit noi cele două maluri ale rîului Kura.

Scumpe conducător al revoluției mondiale, tovarășe Lenin, să nu uitați că pe acest pod poporul georgian tinde spre Dumneavoastră, ca spre eliberatorul său, al muncitorilor și țăranilor din lumea întreagă.

Președintele adunării, Serebrovskii

Avem atîtea scrisori, pornite din adîncul inimii și trimise marelui conducător, învățător și prieten al oamenilor muncii, Vladimir Ilici Lenin! Metalurgiștii din Moscova, petroliștii din Baku, pescarii din Nord, pensionarii casei de copii din Siberia, țăranii săraci din Ucraina, ostașii din cetatea Sevastopol – dar parcă e posibil să-i amintim pe toți cei ce au năzuit cu gîndul și cu inima spre Ilici, care i-au cerut un sfat, care au vrut să-și exprime dragostea față de el, să-i spună că sînt gata să-și dea viața pentru cauza revoluției socialiste!

A. M. Gorki s-a exprimat bine cu privire la dragostea întregului popor față de V. I. Lenin:

„Avea într-însul un fel de magnetism care atrăgea inima și simpatiile oamenilor muncii". O dovadă vie este culegerea de Scrisori ale oamenilor muncii adresate lui V. I. Lenin, pregătită de colaboratorii „Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S." și ai „Arhivei centrale de stat a Revoluției din Octombrie și a construcției socialiste a U.R.S.S.", editată de „Editura politică de stat" cu prilejul aniversării a 90 de ani de la nașterea marelui conducător. Această culegere cuprinde o parte din scrisorile și telegramele trimise lui V. I. Lenin de diferite organizații și de persoane particulare.

Majoritatea documentelor, afară de răspunsurile lui V. I. Lenin, se publică pentru întîia oară.

Scrisorile, care au intrat în această culegere, cuprind perioada noiembrie 1917 – ianuarie 1924. Ele sînt străbătute de entuziasm revoluționar și reflectă ca o oglindă epoca marilor înfăptuiri, marșul biruitor al puterii sovietice, eroismul războiului civil, statornicirea și întărirea primului stat socialist din lume al muncitorilor și țăranilor. În scrisorile adresate lui V. I. Lenin, șeful guvernului, conducătorul maselor și al partidului, care a condus poporul la eliberare, muncitorii își exprimă mulțumirile față de puterea sovietică, hotărîrea de a o apăra împotriva oricărui dușman. Ei își manifestă credința că tînăra Republică a Sovietelor va rezista, va împrăștia norii negri ai contrarevoluției și va păși într-un viitor apropiat la construirea pașnică a socialismului.

În august 1918, cînd dușmanii au săvîrșit atentatul mîrșav împotriva lui V. I. Lenin, vestea aceasta a stîrnit o furtună de mînie în inimile oamenilor muncii. Aceștia cereau în scrisorile lor pedepsirea severă a teroriștilor, jurau să-și arate devotamentul față de conducător, prin fapte, prin noi victorii pe front și în muncă, să-l ajute să-și lecuiască rănile mai repede. Țara a urmărit cu respirația oprită sănătatea lui Ilici și a primit cu entuziasm întoarcerea lui la lucru.

Scrisorile arată cum a crescut țara noastră din lună în lună, din an în an și, odată cu ea, și omul sovietic, noul și adevăratul stăpîn al statului. În scrisorile adresate lui V. I. Lenin, oamenii muncii cer răspuns la multe probleme care-i frămîntă, se grăbesc să împartă cu el bucuria că a fost pusă în funcțiune prima stațiune electrică, că a început să lucreze o nouă întreprindere, că a fost arat un lot de pămînt suplimentar, că a fost inaugurat un nou club, că o nouă serie de oameni a absolvit cursurile...

Scrisorile oamenilor muncii îi produceau lui V. I. Lenin o deosebită bucurie. Spunea că sînt „adevărate documente omenești". Nu lăsa fără răspuns nici o scrisoare; deși bolnav, răspundea la scrisori. Culegerea cuprinde rezoluții, însemnări, răspunsuri ale lui Vladimir Ilici la multe scrisori. Și sînt foarte prețioase, fiindcă arată încă o dată legătura lui V. I. Lenin cu poporul. Și poporul îl răsplătea cu o nețărmurită dragoste.

Izvorul acestei iubiri a poporului față de V. I. Lenin, autoritatea lui de netăgăduit, a fost credința profundă a lui Ilici în masele oamenilor muncii. V. I. Lenin nu ascundea de popor adevărata situație a lucrurilor, a greutăților. Acest stil leninist, încrederea profundă în popor, străbat toată activitatea, multilaterală, a Partidului comunist, creat și educat de Lenin. Partidul se sprijină întotdeauna și în toate pe mase, se sfătuiește cu ele, cînd rezolvă cele mai importante probleme din viața țării. Cu cît poporul nostru pășește mai departe spre comunism, cu atît crește activitatea și conștiința oamenilor muncii, se dezvoltă tot mai larg democrația sovietică. Poporul sovietic sprijină în unanimitate politica înțeleaptă, leninistă, internă și externă, a Partidului comunist și a guvernului sovietic. Numărul mare de scrisori al oamenilor muncii, adresate organelor centrale de partid și sovietice, constituie o dovadă convingătoare despre toate acestea.

Publicăm mai jos o parte din documentele cuprinse în culegerea Scrisori ale oamenilor muncii adresate lui V. I. Lenin.

Cu gîndul și cu inima la Ilici!

O rezoluție a lui Lenin pe o telegramă

Moscova, Președintelui Sovietului Comisarilor Poporului, lui Lenin

Vă aducem la cunoștință, noi, țăranii din gubernia Iaroslav, județul Liubinsk, plasa Cernostansk, satul Budilov: Președintele comitetului săracilor a luat de la noi pîinea, noi nu avem pîine de prisos. Au stîrnit noaptea o mare panică, ne aflăm sub o mare asuprire a puterii locale, vă rugăm pe dumneavoastră să ne apărați ca șef al guvernului țărănesc.

REZOLUȚIA LUI V. I. LENIN PE TELEGRAMĂ:

18 decembrie 1918

Lui Petrovski.

Cer să numiți de îndată o anchetă foarte severă și să-mi raportați de numire și de rezultate.

Lenin.

În fruntea clasei muncitoare

De la muncitorii și funcționarii uzinelor de mașini agricole din Moscova.

Începutul lui septembrie 1918

Conducătorului revoluției muncitorilor, tovarășului Ulianov-Lenin, Comisar al Poporului.

Mult stimate tovarășe, conducător și părinte al oamenilor muncii!

Faptul trist, pentru noi în deosebi și în genere pentru toți oamenii muncii, săvîrșit vineri 30 august 1918, cu mîna dușmanului mîrșav al revoluției noastre muncitorești, asupra scumpului părinte al revoluției — Comisar al Poporului, tovarășul Ulianov-Lenin, — ne-a făcut să ne ducem cu gîndul către începuturile revoluției noastre muncitorești, Revoluția din Octombrie. Noi ținem minte ziua cînd a strălucit ca lumina vie a soarelui în fruntea revoluției muncitorești numele conducătorului nostru de nebiruit, tovarășul Lenin. El cel dintîi s-a ridicat pentru apărarea noastră, a maselor asuprite ale oamenilor muncii. El, primul, a întins mîna clasei oamenilor muncii săraci care se înecau între burghezi. El cel dintîi s-a ridicat cu pieptul puternic ca de granit la lupta cu imperialismul pentru apărarea drepturilor noastre muncitorești. În fruntea clasei muncitoare, el n-a așteptat de la ea stră-

Adevărate documente omenești

— EXTRASE DIN SCRISORI —

Adunarea constată că masele au deplină încredere în Sovietul Comisarilor Poporului și sînt pătrunse tot mai mult de ideile bolșevismului. Sovietul Comisarilor Poporului poate fi sigur de sprijinul deplin al soldaților și muncitorilor și nu trebuie să aibă în legătură cu aceasta nici un fel de îndoială.

Din scrisoarea reprezentanților celulelor comuniste din armata V.

8 decembrie 1917.

★

Noi vedem că Dumneavoastră sînteți în adevăr pentru eliberarea țăranilor săraci. În genere, luptător pentru socialism este partidul bolșevicilor. Nu știam înainte cine sînt bolșevicii. Dar cînd am aflat cine sînt bolșevicii, am văzut că noi, țăranii, — toți sîntem bolșevici.

Din scrisoarea țăranului D. Grehovdov din satul Melovo, plasa Bogatinse, județul Oboiansk, gubernia Kursk, 14 aprilie 1918.

★

Cu cît trece timpul, cu atît se vor dezvolta bazele Revoluției din Octombrie, în toată lumea. Nici gărzile albe, nici capitalul internațional și nici burghezia nu vor stinge idealul sfînt al socialismului în inimile clasei muncitoare, ale oamenilor muncii și ale asupriților din lumea întreagă.

Din scrisoarea celui de al IV-lea Congres al Sovietelor din Orientul îndepărtat, 18 aprilie 1918.

★

În locul lumii vechi, capitaliste vine o lume nouă, comunistă și în această lume nouă, noi, viitorii purtători ai culturii, vom ocupa locul gol și vom face din această cultură un bun al maselor largi de oameni ai muncii.

Din scrisoarea cadrelor didactice din județul Spask, gubernia Riazan 24 ianuarie 1920.

★

Noi, reprezentanții sindicatelor profesionale din orașul Tașkent, recunoaștem că este necesar să luptăm

★

În subotnicul de întîi mai, muncitorii uzinei constructoare de locomotive din Lugansk, muncind împreună, au amenajat și au deschis un club al muncitorilor, care-și poartă numele și care va fi o chezășie a culturii și învățămîntului pentru masele muncitoare.

Din scrisoarea muncitorilor de la uzina constructoare de locomotive din Lugansk 22 mai 1920.

★

Primul congres sovietic ostășesc al cazacilor roșii din armata de cazaci Semirecia, începînd munca de atragere a masei de cazaci în rîndurile Partidului comunist și în Soviete, vă trimite Dumneavoastră, marelui conducător al revoluției sociale ruse, un salut fierbinte, ca semn al dragostei și al devotamentului nostru ostășesc față de Dumneavoastră personal și față de Rusia Sovietică. Armata din Semirecia s-a trezit, a înțeles bolșevismul, puterea sovietică, necesitatea distrugerii aventurilor gărzilor albe în prezent și în viitor... Transmiteți salutări proletariatului din Moscova, soldaților roșii, întregii Moscove roșii.

Din scrisoarea trimisă de Primul congres al cazacilor trudițor din Semirecia, 20 septembrie 1919.

★

Tinerii mineri din Gorlovka, în ziua aniversării a trei ani de la înființarea organizației comsomoliste iți trimit ție, scumpului conducător al Partidului muncitorilor și țăranilor un salut fierbinte și declară că în zincile tale: a învăța, a învăța — tinerii mineri le vor îndeplini și vor

Minerii vor depune toate sforțările

De la minerii din minele Nesterov

6 noiembrie 1922.

Donbas.
Moscova, Sovietul Comisarilor Poporului, lui Lenin.

Scumpe Vladimir Ilici!

Noi, minerii din minele Nesterov, întreprinderea de stat Iuzov, vă trimitem din mine un salut fierbinte. Nu ne uita pe noi minerii din Donbas, iar noi vom depune toate sforțările pentru refacerea industriei renăscute a economiei sovietice.

Pentru ca pretutindeni să lumineze razele strălucitoare ale luminii electrice

Din partea adunării solemne a muncitorilor și funcționarilor, consacrată inaugurării stațiunii electrice.

1 ianuarie 1923.

Toropeț, gubernia Pskov.
Moscova, Kremlin, lui Lenin.

La ședința solemnă din 1 ianuarie ora 12 noaptea, consacrată inaugurării stațiunii electrice de 150 kilovați putere, a cărei construire a început la 27 decembrie 1921, îți trimitem un salut tovărășesc ție, ca inițiator al electrificării, cu urarea ca razele strălucitoare ale luminii electrice, odată cu începutul construcției economice a republicii, să lumineze toate colțurile marii Republici Sovietice Federative Socialiste Ruse.

Șeful secției gospodăriei comunale din Toropeț, Ivanov.

Puteți să veniți, cînd doriți...

De la maiștrii și muncitorii gării Gorkino, c.f. Nord.

4 ianuarie 1919

Moscova, Sovietul Comisarilor Poporului, lui Lenin.

Noi, funcționarii, maiștrii și muncitorii gării Gorkino c.f. Nord, am găsit necesar în adunare generală să ne adresăm Dumneavoastră cu rugămintea de a aproba să trimitem pe delegații noștri pentru a vă expune nevoile noastre urgente. Dacă sînteți de acord să ne primiți și cînd anume, vă rugăm să ne înștiințați.

Președintele adunării generale, Reabinin
Secretar, Nesterehin

RĂSPUNSUL LUI V. I. LENIN:

5 ianuarie 1919

Gorkino, c.f. Nord.

Lui Reabinin, președintelui adunării generale a maiștrilor și muncitorilor.

Delegații pot veni cînd doresc. Am să caut să-i primesc personal, iar dacă nu voi putea, vor fi primiți de secretar.

Președintele Sovietului Comisarilor Poporului, Lenin.

O recomandație a lui Ilici

De la K. N. Emilianov, ostaș roșu.

14 februarie 1921

Bună ziua, mult stimate tov. Vladimir Ilici și Nadejda Konstantinovna.

Vă scrie tov. Kondratii Emilianov, din Sestrorețk, dacă țineți minte vila de vară, în poiana din pădure (coliba) unde ați stat în iulie 1917. Pe atunci aveam rolul de luntraș, îi treceam prin Razliv pe tovarășii care veneau.

Scopul scrisorii mele este de a vă ruga să mă chemе de la unitate. Vreau să ies din unitate și să intru la Academia de ingineri militari, în orașul Petrograd, Sadovaia 4. Dacă se poate, binevoiți a-mi îndeplini rugămintea. În 1920, martie 22, am terminat tehnicumul de ingineri militari și am fost numit pe frontul apusean, unde mă aflu. În momentul de față, în prezent, cînd pe front este liniște, aș vrea să-mi continui studiile începute. Vladimir Ilici, vă rog să nu-mi refuzați cererea. Rămîn cu salutări tovărășești.

Adresa mea: Armata a 16-a, compania 1-a separată, de pionieri, divizia a 5-a de pușcași.

K. Emilianov

★

SCRISOAREA LUI V. I. LENIN

către vicepreședintele Consiliului militar revoluționar, al Republicii, E. M. Skleanskii.

3. III. 1921

Tov. Skleanskii!

Tov. Kondratii Emilianov, soldat din Armata Roșie (adresa: Armata 16-a, compania 1-a separată, de pionieri, divizia a 5-a de pușcași), mă roagă să-l chemăm de la unitate și să-l aprobăm să intre la Academia de ingineri militari din Petrograd (Sadovaia, 4).

El a absolvit la 22. III. 1920 Tehnicumul de ingineri militari, apoi a fost numit pe Frontul apusean.

Ar vrea ca acum, cînd pe front ste liniște [redacted]

Il cunosc personal pe tov. Kondratii Emilianov [illegible] lori bolșevici din „vechea gardă") și de aceea vă rog pe Dumneavoastră (dacă nu aveți vreo obiecțiune deosebită) să îndepliniți rugămintea tov. Kondratii Emilianov și să dați dispoziția respectivă!

Nu refuzați să-mi scrieți două cuvinte de răspuns.

Cu salutări comuniste, Lenin.

Se poate scrie direct la Moscova, la Kremlin

De la țăranul E. Nikitin, satul Alecseevo, județul Belsk, gubernia Smolensk.

17 martie 1919

Vă rog pe Dumneavoastră respectuos să nu lăsați cererea mea fără răspuns, deoarece în Sovietul nostru sătesc țărănesc s-a organizat partidul comuniștilor-bolșevici și din rîndul lor fac parte și eu.

Noi dorim din partea cercului nostru să avem legătură cu Dumneavoastră și vă rugăm să ne trimiteți decretele Dumneavoastră și programele Dumneavoastră cu iscălitura Dumneavoastră. Dorim să vă sprijinim; în legătură cu aceasta, vă rog să trimiteți decretele, fiindcă ceea ce decretați Dumneavoastră nu ajunge pînă la noi, pînă la dumnezeu e prea sus, iar pînă la Dumneavoastră e departe.

Iertați-mă pentru că vă deranjez cu scrisoarea mea.

Adresa mea: Stația Andriapol. Va primi I. A. Bogdanov și va transmite în satul Alexeevo, lui Egor Nikitin.

1919, martie 17. Vă rog respectuos să dați răspuns cererii mele.

★

BILEȚELUL LUI V. I. LENIN CĂTRE L. A. FOTIEVA

martie 1919

Lid. Al.!

Răspundeți-i că am transmis adresa pentru decretele Biroului Comitetului Central (și trimiteți acolo) și că poate să-mi scrie direct la Moscova, Kremlin.

Copiii îl invită la ei

De la pensionarii casei de copii „Lenin", stanița Podsolnecinala, calea ferată Octombrie.

(Mai 1922)

Dragă Vladimir Ilici!

Noi, pensionarii casei de copii „Lenin", vă trimitem salutul nostru și dorim ca Dumneavoastră să fiți sănătos. Dorim foarte mult să vă vedem. Veniți la noi. Casa noastră de copii se află pe malul lacului Senej. E un loc foarte frumos. Se poate prinde pește și se poate vîna. Aerul este proaspăt, curat. O să vă odihniți și o să vă faceți bine. Noi avem lapte proaspăt de la vacile noastre și o să vă cinstim, o să vă fie foarte folositor. Vara cresc la noi multe lucruri gustoase și noi o să vă cinstim cu de toate. O să vă așteptăm. Vă dorim numai bine, dar, mai ales, multă, multă sănătate.

Pensionarii casei de copii „Lenin" de lîngă stanița Podsolnecinala

Titlurile scrisorilor publicate în această pagină sînt ale redacției. Unele scrisori se publică cu anumite prescurtări.

Din PRAVDA nr. 13 (15.187), 13 ian. 1960.

*) G. K. Petrov, unul din cei 26 comisari din Baku, împușcați la 20 septembrie 1918 din ordinul intervenționiștilor englezi în nisipuri la 207 kilometri de Krasnovodsk. În iulie 1918, potrivit dispoziției guvernului sovietic, G. K. Petrov a fost trimis în fruntea unui detașament la Baku și în trecere, se afla la Borisoglebsk.

Limba și literatura romînă în școală

LENIN

ne cheamă să legăm școala de viața și munca productivă

Sînt cunoscute cuvintele prin care Lenin își exprimă punctul său de vedere, cu privire la legarea școlii de viață, de producție. „Nu-ți poți închipui un ideal de societate viitoare fără îmbinarea învățămîntului cu munca productivă a tinerei generații: nici învățămîntul și studiile fără muncă productivă, nici munca productivă, fără învățămînt și studii făcute paralel, n-ar putea fi ridicate la înălțimea cerută de nivelul actual al tehnicii și al științelor"[1]. *Aceste cuvinte, care definesc structura școlii viitorului, au fost scrise de Lenin în 1897, cînd el n-avea decît douăzeci și șapte de ani. Prin ele, marele învățător ne cheamă — ne cheamă stăruitor și necontenit spre una din cele mai importante laturi ale muncii de educație comunistă.*

Chemarea lui Lenin a răsunat stăruitor chiar în timpul vieții lui, el însuși revenind de mai multe ori asupra ei. „Pasiunea pentru considerații generale și lozinci abstracte", *pentru care critică el comisariatul poporului pentru instrucție, a fost prea puternic cultivata de școala veche, ca să dispară așa de ușor. Or, principiul legării școlii de viață, de munca productivă, tocmai acest lucru cere: lichidarea acestei „pasiuni".*

Două probleme se desprind mai ales cu claritate din acest principiu leninist și se cer rezolvate pentru justa lui aplicare: cum să facem educația în și prin munca a tinerelor generații? Cum să legăm școala de producție?

Cum să facem educația în și prin munca a tinerelor generații? În această privință, Lenin ne-a avertizat mai întîi că acest lucru nici nu este posibil de realizat, în adevăratul sens al cuvîntului, în orice societate. Narodnicul Iujakov, pe care-l critică Lenin, socotea că poate să realizeze o școală medie, care să fie în același timp o gospodărie, susținută cu munca elevilor. El propunea în realitate o școală potrivită unei societăți iobăgiste. În școala preconizată de el, elevii care puteau plăti ar fi plătit pentru întreținerea lor în liceu, iar cei săraci ar fi muncit. Așa se petreceau de fapt lucrurile atunci și în societate, în societatea țaristă feudalo-burgheză. În fond situația s-ar fi prezentat așa: părinții săraci ar fi continuat să muncească, precum o făceau deja, pentru copiii bogătașilor; pentru copiii săraci urmau să fie puși la muncă grea copiii săraci înșiși, ruptndu-i prin aceasta de la munca laolaltă cu părinții lor, îngreunîndu-le acestora munca și viața.

Care putea fi valoarea educativă a muncii într-o școală, în care elevii antrenați în munca gospodăriei liceale ar fi avut mereu în fața lor exemplul „colegilor" lor care nu ar fi muncit? Din punct de vedere moral nici una. „Munca productivă obligatorie nu este la narodnicul nostru — *spunea Lenin* — o condiție a dezvoltării generale și multilaterale a omului, ci o simplă taxă școlară", *o obligație „nicidecum pentru toți, ci numai pentru cei săraci"... Or* „pentru a îmbina munca productivă generală cu învățămîntul general, este necesar, evident, să se impună tuturor obligația de a lua parte la munca productivă"[2]. *În acest sens, educația în și prin munca, educația în spiritul unui umanism al muncii nu poate fi deci concepută în orice orînduire, ci numai în aceea în care școala poate să oglindească interesele unei societăți pătrunsă de acest spirit. O astfel de orînduire este numai orînduirea socialistă.*

Orînduirea socialistă este condiția sine qua non pentru o adevărată școală a muncii, dar o astfel de școală nu poate fi realizată ușor și dintr-odată. Școala sovietică a înfăptuit în această privință adevărate minuni, care o deosebesc categoric, calitativ, prin rezultatele ei, de școala din trecut. Cu toate acestea, după cum știm, tov. Hrușciov atrăgea atenția pedagogilor sovietici asupra faptului că vechea atitudine față de munca fizică n-a fost lichidată complet, că mai există un rest de „atitudine boerească" față de munca fizică, manifestată între altele prin preferințele unora dintre elevi și părinții lor, pentru învățămîntul și profesiile teoretice. Omul sovietic a fost transformat mult — ca și, în mare măsură, omul format de regimul nostru democrat popular; dar procesul educativ nu s-a terminat. A fost lichidată exploatarea muncii (elementul obiectiv), rămîne de lichidat încă un rest din atitudinea veche față de muncă (elementul subiectiv). Lenin ne-a arătat limpede acest lucru și școala are datoria să-i urmeze cu sfințenie învățătura.

A doua problemă, privind legarea școlii de viață, este — cum am mai spus — aceasta: cum să legăm școala de producție? Și aci avem de precizat mai întîi un lucru — fundamental din punct de vedere principial: ce trebuie să înțelegem prin producție? Sau mai exact: despre ce fel de producție este vorba? Este clar că nu despre producția capitalistă. Noi nu putem avea în vedere de cît modul de producție socialist. Elevul și studentul instituțiilor noastre de învățămînt trebuie să devină buni și pricepuți constructori ai socialismului și comunismului.

Una din trăsăturile indispensabile ale constructorului socialismului și comunismului, după Lenin, este formarea lui politehnică. Educația sau instrucția politehnică este, o parte componentă indispensabilă a educației comuniste; este elementul nou, nu numai din punct de vedere al conținutului său, ci ca element nou propriuzis în ansamblul celorlalte părți componente ale educației comuniste. De aceea Lenin, împotriva celor ce socoteau introducerea învățămîntului politehnic total prematură, recomandă introducerea acestuia în școala sovietică, încă din primii ei ani de existență. În „Insemnări pe marginea tezelor Nadejdei Konstantinovna", el spune: „Trebuie spus limpede că noi nu putem renunța nicidecum tocmai la principiul învățămîntului politehnic și la înfăptuirea lui imediată, în măsura posibilului"[3].

Această indicație a lui Lenin este de o mare însemnătate pentru practica pedagogică. Ea ne vorbește și despre necesitatea imediată a aplicării în școala a acestui principiu și despre prudența tot așa de necesară de care trebuie să dăm dovadă în această muncă de mare răspundere. Principiul trebuie să fie respectat și aplicat, dar numai „în măsura posibilului", ținînd seama de condiții concrete.

Revenind la citatul dat în fruntea acestui articol, din Lenin, putem desprinde din el, trei idei foarte importante pentru teoria și practica pedagogică. O primă idee este în legătură cu „îmbinarea învățămîntului cu munca productivă", — obligatorie pentru „societatea viitoare", adică pentru societatea noastră socialistă. Despre acest lucru am vorbit și nu mai revenim. O a doua idee se referă la necesitatea ca învățămîntul și studiile să se facă paralel cu munca productivă; iar a treia — că una fără alta, nici prima nici a doua, nu pot fi realizate la nivelul cerut de nivelul actual al tehnicei și științei.

În ce privește cea de a doua idee — necesitatea ca studiul teoretic să se facă paralel cu munca în producție — aceasta este o indicație extrem de prețioasă. Ea pledează atît împotriva acelora care vor să dizolve școala în procesul de producție, cît și a acelora care izolează sau chiar lipsesc școala de orice legătură cu producția. Ea pledează de asemenea, după părerea noastră, și pentru respectarea în practică atît a învățămîntului sistematic pe obiecte de învățămînt, cît și a unui plan de instruire în producție, cu logica lui specifică. Pedagogii — învățători și profesori — știu că între firul logic al procesului de învățămînt (teoria) și „logica" procesului de producție, în care elevii sînt chemați să lucreze, apar adesea nepotriviri și contradicții. Dar contradicțiile sînt firești în viață, iar pedagogia de aceea există, — ca să găsească mijloacele de a le rezolva. Metoda cu ajutorul căreia putem găsi acest mijloc este experimentul. El ne poate arăta cînd practica poate premerge teoria generalizatoare și cînd teoria (practică generalizată, condensată, obiectele de învățămînt) poate din contră să premeargă.

În ce privește cea de a treia idee, pe care am văzut că o putem desprinde din citatul lui Lenin, ea ne pune în gardă împotriva atunci cînd ne ferim de un învățămînt formal din abstracțiuni sterpe, fie împotriva practicismului îngust. „Se va da o mai mare amploare în TOATE școlile tehnice-profesionale disciplinelor de cultură generală", *zice el în însemnările despre tezele Nadejdei Konstantinovna; iar imediat mai sus:* „se va evita specializarea timpurie"[4]. *În repetate rînduri vorbește apoi Lenin despre necesitatea ca școala să se țină în pas cu vremea, să fie întotdeauna la nivelul cel mai înalt al științei și al tehnicei, înlăturînd complet din preocupările ei concepțiile învechite, orice urmă de idealism, fideism sau misticism.*

Școala sovietică a mers patru decenii și mai bine pe calea trasată de Lenin și roadele culese de ea se văd. Economia sovietică, știința și tehnica sovietică, pășind din succes în succes, sînt dovezi strălucite de justețea învățăturii leniniste, privind legarea școlii de viață și producție, — de viața și producția regimului socialist, la a cărui construire contribuie pe această cale.

Școala din Republica Populară Romînă urmează exemplul școlii sovietice. Începînd cu reforma școlară din 1948 și continuînd cu hotărîrile partidului și guvernului din 18 august 1951, privind îmbunătățirea condițiilor de trai și de muncă a cadrelor didactice; cea din 13 iulie 1955, privind învățămîntul profesional și tehnic, cea din 13 iulie 1956, privind îmbunătățirea învățămîntului de cultură generală, cea din 10 iulie 1957, privind învățămîntul superior și cea din 11 martie 1959, despre învățămîntul serat și fără frecvență, de cultură generală și superior, — toate aceste măsuri au fost luate în lumina învățăturii leniniste despre învățămînt și educație, despre legarea cît mai mult a școlii de viață, de producție. În acest spirit, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, adresîndu-se învățătorilor la Congresul din 11 aprilie 1952, spunea: „Școala este izvorul principal de cadre pentru construirea socialismului. De aceea este necesar ca școala noastră să predea elevilor cunoștințe științifice în legătură indisolubilă cu practica, cu activitatea în producție"[5].

Școala noastră, sub îndrumarea partidului și guvernului, pășește cu hotărîre, dar și cu prudența necesară, spre realizarea scopului propus: educarea elevilor în și pentru muncă (munca în spirit socialist), apropierea școlii de producție (producția socialistă). Fiecare din hotărîrile arătate au însemnat prilej de analiză a succeselor obținute, cu arătarea lipsurilor inerente muncii, dar și momente de generalizare a experienței obținute, cu precizarea liniei de urmat în viitor.

Aceasta este de fapt și metoda cea bună, materialist dialectică și materialist istorică, — metoda pe care Lenin ne cheamă să o aplicăm fără încetare și pe care trebuie să o aplicăm neapărat.

Prof. univ. Stanciu Stoian

[1] Lenin despre învățămîntul public, p. 29.
[2] Ibidem, p. 30.
[3] Ibidem, p. 445.
[4] Ibidem, p. 445
[5] Gheorghe Gheorghiu-Dej. Articole și cuvîntări, 1955, p. 459.

PROGRAMA PRIVITOARE

LA PREDAREA LITERATURII ROMÎNE ÎN CLASA a X-a (CONTINUARE)

I. Creangă — 5 ore.
(1839—1889).
Opera.
Poveștile. Prelucrarea plină de măiestrie a lexicului folcloric. Originalitatea poveștilor și basmelor lui Creangă. Caracterul lor realist. Împletirea fantasticului popular cu realitățile sociale.
Povestea lui Harap-Alb (analiză literară).
Îmbinarea cu iscusință a elementelor realiste cu cele fantastice. Personajele basmului.
Mijloacele artistice folosite în redarea conținutului.
Amintiri din copilărie — fragmente (analiză literară). Conținutul operei.
Zugrăvirea realistă a vieții satului din prima jumătate a sec. al XIX-lea. Puternica dragoste față de țărănimea muncitoare. Zugrăvirea mizeriei satelor. Critica educației și a metodelor pedagogice înapoiate din învățămîntul vremii, a sistemului de recrutare în armată, a clerului. Oglindirea realistă a tradițiilor poporului.
Umorul și forța satirică a scriitorului. Arta povestirii, a descrierilor de natură și a portretelor, plasticitatea imaginilor. Reproducerea cu mare artă a graiului vorbit de popor. Îmbogățirea limbii literare.
Meșteșugul artistic al scriitorului. Limba și stilul. Caracterul popular al operei.
Însemnătatea operei lui I. Creangă.
Contribuția scriitorului la dezvoltarea literaturii și a limbii literare.

I. L. Caragiale — 9 ore.
(1852—1912).
Viața și activitatea creatoare a lui I. L. Caragiale.
Opera.
O scrisoare pierdută. 1884 (analiză literară).
Conținutul. Demascarea strîmbei împletiri de interese dintre burghezie și moșierime, a parodiei sistemului electoral burghez. Trăsăturile comune ale personajelor: demagogia, imoralitatea, incultura, ipocrizia.
Caracterul tipic al personajelor.
Măiestria dramaturgului în caracterizarea personajelor prin limbaj, gesturi etc. Caracterul popular al comediei „O scrisoare pierdută".
Realismul comediei. Mijloacele folosite de Caragiale pentru realizarea comicului și caracterizarea personajelor.
Comedia „O scrisoare pierdută", cea mai de seamă creație a realismului nostru critic.
Arendașul romîn (analiză literară)
Zugrăvirea raporturilor dintre exploatați și exploatatori și uneltele lor, și simpatia autorului față de cei dinți. Ura și disprețul față de exploatatori.
Două loturi (analiză literară).
Conținutul. Reliefarea mentalității micului burghez, cu visurile lui mărunte de îmbogățire.
Figura lui Leflter Popescu. Caracterul realist al nuvelei.
1907, din primăvară pînă în toamnă (analiză literară).
Însemnătatea lui I. L. Caragiale pentru dezvoltarea literaturii noastre. Opera lui I. L. Caragiale, culme a realismului critic în literatura romînă. Valoarea patriotică și democratică a operei lui Caragiale. Caracterul ei popular.
Opera lui Caragiale, model de măiestrie artistică. Influența lui Caragiale asupra contemporanilor și urmașilor. Actualitatea operei lui Caragiale.

I. Slavici — 3 ore.
(1848—1825).
Note biografice.
Moara cu noroc (analiză literară).
Imoralitatea și lăcomia celor două personaje principale, cauze ale destrămării familiilor lor și a descompunerii morale.
Realismul scriitorului în prezentarea critică a familiei burgheze.
Particularitățile artistice ale operei. Caracterul popular al operei lui Slavici. Realismul operei, oglindit în critica și demascarea moralei burgheze.
Locul lui I. Slavici în dezvoltarea literaturii noastre.
Contemporanul — 5 ore.
Însemnătatea apariției Contemporanului, ca primă tribuna de lupta politico-culturală a clasei muncitoare (1881). Lupta desfășurata de Contemporanul pe linia concepțiilor estetice ale democraților revoluționari ruși, împotriva teoriei „artă pentru artă". Contribuția lui Dobrogeanu-Gherea la revista Contemporanul. Activitatea de critic literar a lui C. Dobrogeanu Gherea. Lupta lui împotriva Junimii și a lui Titu Maiorescu. Afirmarea rolului militant al artistului (Artiștii cetățeni) și a caracterului tendențios pe care îl are opera de artă (C. Dobrogeanu-Gherea despre scriitorii noștri clasici și despre marii scriitori ruși și ucrainieni).
Inconsecvențele ideologice ale lui C. Dobrogeanu Gherea.
Contemporanul, creator al unui larg curent literar. Tematica literaturii promovate de Contemporanul. Caracterul militant și combativ al acestei literaturi.
Poeții:
I. Păun-Pincio. Lirica sa, expresie a durerii și suferinții vieții poporului în societatea burgheză.
Pe stradă (analiză literară). Zugrăvirea prăpastiei dintre viața de mizerie a poporului și huzurul claselor exploatatoare.
Traian Demetrescu. Critica ascuțită a moravurilor societății burgheze (Nunta de argint). Dragostea poetului pentru lupta clasei muncitoare (Muncitorilor).
N. Beldiceanu. Împletirea elementelor romantice cu cele realiste în poezia lui N. Beldiceanu (Dezmoștenirii).
Prozatori:
Constantin Mille și Anton Bacalbașa. Caracterul combativ al scrierilor lor. Critica instituțiilor și moravurilor societății burgheze. Demascarea imoralității din familia burgheză și a sistemelor barbare din școala burgheză în romanul Dinu Millian de C. Mille.
Însemnătatea Contemporanului în istoria culturii noastre.
Prima traducere a „Capitalului" lui K. Marx, în limba romînă, făcuta de Anton Bacalbașa (Balony).
Contribuția scriitorilor de la Contemporanul la dezvoltarea realismului critic în literatura romînă. Școala critică a Contemporanului. A. Bacalbașa, Raicu Ionescu-Rion, G. Ibrăileanu.

LITERATURA ROMÎNĂ LA SFÎRȘITUL SEC. AL XIX-LEA — 3 ore

Dezvoltarea literaturii în această epocă în condițiile adîncirii antagonismelor de clasă, ale revoltelor tot mai puternice și mai numeroase ale țăranilor. Continua dezvoltare a mișcării muncitorești din țara noastră. Gazete muncitorești (Munca) 1890.
Ecoul puternic al ideilor înaintate ale Contemporanului în rîndurile scriitorilor progresiști. Continuarea luptei Contemporanului de către alte publicații muncitorești (Evenimentul literar, Literatură și știință 1893, Munca nouă literară și științifică 1894).
Manifestări ale decadentismului burghez. Revista Literatorul (1880).
Marii scriitori ai epocii alături de lupta maselor populare.
Prezența puternică a vieții maselor țărănești în tematica literaturii epocii. Obiective de luptă ale mișcării muncitorești oglindite în literatura înaintata a epocii. Alte teme de critica socială în literatura epocii.
Dezvoltarea realismului critic: influența marii literaturi clasice ruse.

Al. Vlahuță — 2 ore.
(1858—1919).
Opera.
Bogata activitate literară și publicistică a scriitorului. (Din goana vieții, Dan, File rupte, Romînia pitorească, Pictorul Grigorescu).
Unde ni sînt visătorii (analiză literară). Condamnarea literaturii decepționiste. Chemarea entuziastă adresată poeților de a crea o artă militantă, menită să contribuie la înlăturarea nedreptății sociale.
1907 (analiza literară). Necruțătorul atac la adresa monarhiei și a minciunii care stătea la baza orînduirii burghezo-moșierești. Folosirea antitezei.
Critica aspră a societății burghezo-moșierești în opera lui Al. Vlahuță. Optimismul poetului: sublimarea rolului social al literaturii. Dragostea pentru popor, pentru natura patriei.
Locul lui Al. Vlahuță în literatura noastră.

B. Șt. Delavrancea — 4 ore.
(1858—1918).
Nota biografică.
Creator de tipuri sociale în nuvele, povestiri, piese de teatru. Ascuțit critic social, mare iubitor al poeziei populare.
Opera.
Hagi Tudose — fragmente (analiză literară).
Conținutul: demascarea unuia din aspectele caracteristice lumii capitaliste, dezumanizarea individului sub puterea banului. Prezentarea realistă a personajelor.
Limba și stilul nuvelei.
Apus de soare (analiza literară).
Evocarea trecutului istoric al poporului și a figurii glorioase a lui Ștefan. Tablourile de natură folosite ca mijloc de reliefare a stărilor sufletești prin care trec eroii; arta portretelor și a descrierii atmosferii epocii. Varietatea stilului.
Contribuția lui Delavrancea la dezvoltarea literaturii noastre. Arta sa realistă.

D. Zamfirescu — 2 ore.
(1858—1922).
Opera.
Ciclul — Neamul Comănăștenilor; Viața la țară, Tănase Scatiu, În război, Îndreptări și Ana, frescă socială a epocii de la sfîrșitul sec. al XIX-lea. Elemente realiste în operă.

Gh. Coșbuc — 6 ore.
(1866—1918).
Viața și activitatea creatoare a lui G. Coșbuc.
Opera.
Nunta Zamfirei (analiză literară). Conținutul. Gradarea momentelor. Realismul descrierilor. Puternica afirmare a dragostei de viață a poporului. Plasticitatea și bogăția imaginilor. Expresivitatea limbii. Influența poeziei populare.
G. Coșbuc, cîntăreț al iubirii. Redarea gamei variate a sentimentului dragostei din sufletul omului din popor (Dușmancele, La oglindă, Scara, Spinul etc.).
Dușmancele (analiză literară).
Natura în poezia lui Coșbuc. Sublinierea permanenței legăturii dintre omul din popor și cadrul natural în care trăiește. Varietatea aspectelor naturii în pasteluri. Natura privită ca un izvor nesecat de energie (Vara, În miezul verii, Iarna pe uliță etc.).
Noapte de vară (analiză literară). Realismul prezentării tablourilor. Gradarea momentelor pastelului.
Oglindirea trecutului de luptă pentru libertate în poezia lui G. Coșbuc. Istoria văzută de Coșbuc ca o luptă pentru libertate. Realismul interpretării trecutului istoric. (Pașa Hassan, Dorobanțul, Rugămintea din urmă).
Coșbuc, poet al revoltei populare împotriva exploatării. Condamnarea asupririi burghezo-moșierești, a statului și a instituțiilor regimului, zugrăvirea realistă a sentimentului de ură a poporului împotriva asupritorilor săi (Hora, Doina).
Doina (analiză literară). Imaginea legăturii indestructibile între popor și creația sa poetică; doina, expresie vie a sentimentelor poporului și aprijin în viața lui grea sub apăsarea exploatatorilor. Personificarea doinei Realismul imaginilor. Procedee stilistice.
Dragostea pentru popor și libertate, elemente de bază ale creației artistice în opera poetului.
G. Coșbuc, traducător al unor opere de seamă din literatura universală.
Locul lui G. Coșbuc în literatura noastră.

LITERATURA ROMÎNĂ ÎN SEC. XX

Literatura romînă în primele două decenii ale sec. al XX-lea — 2 ore.

Cadrul economic-social al epocii.
Lupta pentru organizarea mișcării muncitorești. Influența revoluției ruse din 1905 și a răscoalelor țărănești din 1907 asupra mișcării muncitorești.
Continuarea tradițiilor realiste din secolul precedent.
Apariția unor reviste influențate de mișcarea muncitorească: Viitorul social, Viața Socială, Facla (caracterul militant și combativ al revistelor). Dezvoltarea pamfletului politic.
Revista Viața romînească (1906).
Lupta dintre realism și antirealism.
Reviste și curente literare diversioniste: simbolismul, poporanismul, simbolismul.

D. Th. Neculuță — 1 oră.
(1859—1904).
Primul poet muncitor în literatura romînă.
Conținutul realist și revoluționar al operei lui D. Th. Neculuță. Caracterul militant al poeziilor sale, izvorît din strînsa legătură a poetului cu masele asuprite.
Opera.
Denunțarea exploatării și nedreptății sociale (Cor de robi, Moment de revoltă, Martiri și călăi).
Glorificarea eroismului luptei revoluționare, îndemn la acțiune (Sculați, Spre țărmul dreptății, Înainte).
Locul lui D. Th. Neculuță în literatura noastră.

Al. Macedonski — 2 ore.
(1854—1920).
Începuturile valoroase ale creației sale. Elemente de critică socială la adresa societății burgheze de la începutul sec. al XX-lea în ciclul de poeme Nopțile (Noaptea de ianuarie, Noaptea de noiembrie).
Opera.
Noaptea de mai (analiză literară).
Poezile antidinastice.
Al. Macedonski, reprezentant al simbolismului în literatura romînă. Întemeietorul revistei Literatorul (1880). Caracterul decadent al unor poezii.

G. Ibrăileanu — 2 ore.
(1871—1936).
Legăturile criticului la începuturile activității lui, cu mișcarea muncitorească. Latura valoroasă a creației sale.
Întemeietorul și conducătorul revistei Viața romînească (1906).
Caracterul democratic al revistei. Continuatorul ideilor revistei Contemporanul în realizarea unei arte realiste, legate de popor.
Limitele sale ideologice sub influența ideologiei poporaniste.

St. O. Iosif — 1 oră
(1875—1913).
Înfățișarea vieții poporului și a frumuseții naturii patriei în ciclul de poezii (Icoane din Carpați).
Puternica influență a poeziei populare.
Doina (analiză literară).
Întruchiparea bucuriei vieții libere în figurile celor haiduci.
Folosirea creatoare a artei populare.
Șt. O. Iosif, traducător din literatura progresistă a altor popoare.

P. Cerna — 2 ore.
(1881—1913).
Contactul cu mișcarea socialistă. Orientarea către marile probleme sociale (1907).
Zugrăvirea mizeriei și suferințelor poporului muncitor în poezia lui P. Cerna (Poporul, Zile de durere, Către pace).
Zile de durere (analiză literară).
Concepția optimistă a poeziilor lui P. Cerna.

O. Goga — 2 ore.
(1887—1938).
Monografia satului ardelean (Noi, Plugarii, Dascălul, Dăscălița).
Clăcașii (analiză literară).
Zugrăvirea prin antiteză a vieții clăcașilor care muncesc în arșița verii și imaginea luminoasă a copilului care va răzbuna exploatarea străbunilor.
Dragostea poetului față de clăcași. Încrederea în viitorul luminos al poporului.

C. Hogaș — 2 ore.
(1847—1917).
Zugrăvirea frumuseților naturii în descrierile sale (Amintiri dintr-o călătorie și În Munții Neamțului).
Influența folclorului în opera lui C. Hogaș. Humorul scriitorului. Originalitatea stilului.
Singur (analiză literară)

Lucrări de control și discutarea lor	6 ore
Compuneri	6 „
Recapitulare	6 „
Recapitularea principalelor noțiuni gramaticale, prin exerciții și aplicații practice	9 „
Controlul lecturii suplimentare recomandate în programă	3 „

LECTURA ÎN AFARA DE CLASA

Literatura romînă în secolul al XX-lea — 36 ore.

— T. Arghezi	— Stihuri pestrițe
— M. Banuș	— Despre pămînt
— I. Istrati	— Din neagra țărănie
— Z. Stancu	— Descult
	— Florile pămîntului
— V. Em. Galan	— Bărăgan
— M. Beniuc	— În Valea Cucului
— E. Barbu	— Șoseaua Nordului
— C. Chiriță	— Întîlnirea

„IUBIȚI CARTEA"

VICTOR TULBURE:

POET ȘI OSTAȘ

Poet și ostaș este al zecelea volum de versuri al lui Victor Tulbure. Al unsprezecelea (Eu nu cînt că știu să cînt) a apărut între timp și tuturor acestor cărți li se adaugă șapte volume de traduceri. E o activitate laborioasă, a unuia dintre cei mai buni poeți ai noștri.

Tema preferată de poet, dragostea de patrie, este dominanta tuturor cărților apărute pînă acum. Încă din prima sa mare lucrare, impresionantul poem Balada tovarășului care a căzut împărțind „Scînteia" în ilegalitate, Victor Tulbure cîntă frumusețea țării jefuită ani de-a rîndul de burghezie și de monarhie, laudă lupta comuniștilor pentru libertate și pentru recucerirea frumuseții. Versul este expresiv, încărcat de un aer solemn, cuvintele sînt scurte, sacadate, strigate parcă ironic, subtil (ca în Vinătoarea de Iderii) impetuos (Porunca sau Țării mele), dens, dînd viață unor imagini vaporoase (Vecanță), conversativ, stăpînind procedee folclorice (Cîntec) ori pătimaș și imperativ ca în villoniana Baladă împotriva vrăjmașilor țării. Tulbure a dovedit capacitatea sa de a cînta cu emoție patria și oamenii ei. Nu se poate să nu lauzi strădania cu care Tulbure ne face să simțim în poemele sale prezența poporului eliberat, felul cum întreg eroismul creației noastre cotidiene este pus sub steaua înțelepciunii poporului condus de comuniști. În fiecare poezie a sa e o lărimă din universul poeziei populare. În totalitate, aceste sclinteleri folclorice înnobilează, înzestrează creația sa cu lumini și culori sigure, sobre. Poet al realismului socialist, Tulbure nu cîntă numai patria în zilele ei de sărbătoare. El evocă momentele războiului trecut, eroismul armatei sovietice.

Autorul se consideră un simplu „ucenic la tata Sadoveanu", paznic, afară, în frig, apărînd liniștea oamenilor care în casă se bucură de pace. E o postură sublimă: cînd, în zori, poetul paznic va intra în casă, va fi încălzit de sentimentul că a fost util, că a prilejuit fericire.

Volumul Poet și ostaș, care prezintă antologic drumul creației lui Tulbure, înfățișează cititorului imaginea unui poet care-și cîntă patria cu mîna pe armă, gata s-o apere, care se confundă cu visurile sociale ale poporului. Poezii ca Versuri în coloană, Poetul, Luminile nopții, apărute în volumul Lauda patriei; Mîndrie, Răspunderi și Versuri cu lozinci din Cornul Pădurarului, ori Pragul de aur din Eu nu cînt că știu să cînt, se înmumără printre reușitele de prim ordin ale poetului.

Vorbeam la început despre capacitatea lui Tulbure de a se sustrage unei etichetări pripite, de a se manifesta în multiple feluri. Credem că după unsprezece volume de versuri, este de așteptat o carte în care să vibreze strune noi, socotind aproape încheiate unele cicluri ca rememorarea tablourilor de front, incursiunile în copilărie și altele. Nu știm de ce, în ultima vreme, Victor Tulbure a pus surdină vioriei sale, vioara roșie cristală în cartea de debut. Versul se desfășoară corect, egal, cu o redusă capacitate emotivă pe o traiectorie veche. Sînt folosite vechi rezolvări, finaluri cu multe semne de exclamări dar cu o tonalitate scăzută. I-am mai reproșa poetului o oarecare înclinare spre livresc, care face ca unele poezii să sufere de uscăciune, deși inițial sînt concepute pe interesante pretexte poetice.

În spațiul restrîns al acestei note, e greu să vorbim despre multiplele daruri poetice cu care este înzestrat Victor Tulbure, dar, în încheiere, voi pomeni numai unul: simplitatea. Versul său simplu, nu are nimic de prisos, exhibițiile de formă, neînd încercate nici măcar ca experiență.

T. Gheorghe

„MARELE ELAN CĂTRE LUMINĂ"

Din noiembrie 1917, deci încă din primele zile ale Marei Revoluții Socialiste, datează un text leninist, de o excepțională însemnătate pentru definirea rostului culturii în opera de construire a noii societăți. Textul reprezintă o indicație privind modul de organizare a bibliotecii publice din Petrograd și începe prin afirmarea unui adevăr care ne explică de ce cultura a fost ridicată la adevărata ei valoare, numai de partidele leniniste: „Pentru a participa în mod rațional, conștient și cu succes la revoluție, trebuie să învățăm".

În aceste cîteva cuvinte, Vladimir Ilici Lenin, care în 1905 conferise literaturii marea datorie de a deveni „o parte integrantă a cauzei generale a proletariatului", stabilea cu concizunea ce-i era proprie, rolul hotărîtor al însușirii culturii în lupta pentru triumful revoluției. Deci învățămîntul și cultura nu mai aveau un rol subsidiar, nu mai prezentau un caracter accesoriu, nu mai constituiau un lux și o preocupare măruntă, ci deveneau una din armele socialismului în ofensivă. Participarea conștientă la revoluție era condiționată, în sistemul de gîndire leninist, de modul în care oamenii vor reuși să-și apropie tezaurul de cunoștințe și învățături creat pînă atunci. Însușirea „cunoștințelor" nu mai reprezintă o acțiune cu finalitate restrînsă, cu implicații strict individuale. Nu numai destinația elementelor culturii era alta, dar și funcția lor. Lenin stărîma în același timp și teoriile celor care susțineau că oamenii simpli ar manifesta o așa zisă „rezistență" față de cultură. În această direcție el spunea încă din august 1918 că: „Oamenii muncii sînt dornici să dobîndească cunoștințe, deoarece acestea le sînt necesare pentru obținerea victoriei. Nouă zeciми din masele muncitoare au înțeles că instrucțiunea este o armă în lupta lor pentru eliberare, că insuccesele lor se explică prin faptul că nu sînt destul de instruiți, și că acum deținînd de ei înșiși ca instrucțiunea să devină accesibilă tuturor". (28 august 1918).

Instrucțiunea privită din acest punct de vedere capătă o altă perspectivă. Ea încetează de a mai fi chiar o simplă problemă de stat și devine unul din factorii absolut necesari triumfului revoluției. „O altă condiție a sporirii productivității muncii — spunea Vladimir Ilici Lenin în lucrarea „Sarcinile imediate ale puterii sovietice" (1918) — este, în primul rînd, avîntul cultural și pe tărîmul învățămîntului al maselor populare. Acest avînt crește acum cu o iuțeală extraordinară, lucru pe care nu-l văd oamenii orbiți de rutina burgheză, incapabili să înțeleagă marele elan către lumină și către inițiativă care se desfășoară acum, datorită organizării sovietice, în straturile «de jos» ale poporului".

Deci nu este vorba de o simplă folosire a culturii pentru propagarea unor idei, ci faptul că masele înseși simt aceleași care doresc să devină stăpîne ale tuturor bunurilor spirituale. Și alte clase în plina ascensiune, burghezia de pildă, au folosit elementele culturii drept instrumente pentru afirmarea și propagarea ideilor. Dar în condițiile inculturii și lipsei de instrucție a maselor, toate acestea se adresau unui cerc destul de restrîns de oameni. Lenin revoluționează și de data aceasta concepția despre menirea culturii, pe care o socotește o armă efectivă de luptă dar numai atunci cînd datele ei sînt pe deplin însușite de masele largi. Și nu numai atît. Pentru prima dată în istorie, Lenin proclamă următorul adevăr: poporul este acela care vine în întîmpinarea culturii, care dorește cu ardoare ori-și-unde-și-cînd numai „minunile" geniului uman, pentru a deveni de neînfrînt în revoluție. Într-o exprimare sintetică, de mare și nemuritor adevăr, Vladimir Ilici Lenin subliniase această condiție a victoriei proletariatului:

„În fața alianței dintre oamenii de știință, proletariat și tehnicieni nu va rezista nici o forță a influenței".

Dar pentru ca toate aceste cerințe să poată deveni reale, puterea sovietică trebuia să revoluționeze întreg sistemul de difuzare a culturii în masă. Adică, mai precis, să organizeze, tărîși pentru prima dată în istorie, un uriaș sistem de lichidare a analfabetismului, de destrămare a negurii ce domnea pe întinsul Rusiei, de folosire la maximum a tuturor mijloacelor posibile de culturalizare a maselor. Impresionant este astăzi modul în care chiar din primii ani ai revoluției, în focul luptei împotriva dușmanului dinăuntru și din afară, în condițiile „sărăciei" și blocadei economice, a lipsei de mijloace materiale, Vladimir Ilici Lenin a elaborat acest uriaș plan, fără precedent în trecut.

De la faptul că încă din noiembrie 1917 Vladimir Ilici Lenin cerea ca sala bibliotecii publice din Petrograd să fie deschisă în permanență de la ora opt dimineața la unsprezece seara, și pînă la indicarea detaliată a modalităților de propagare eficientă a culturii în masă, genialul învățător al proletariatului a stabilit în ansamblu acest sistem care să permită realizarea „marelui elan către lumină" al maselor.

În februarie 1918, Vladimir Ilici Lenin arată că: „Pentru binele muncitorilor și activității bibliotecilor, cinelor, teatrelor, „cazele de cărți", cazele de lectură de tot felul etc., e nevoie în primul rînd de o chemare la INTRECERE între bibliotecile guvernului, grupe, case de lectură etc., etc." Obiectivele și sarcinile acestei întreceri, detaliate de Lenin cu o minuțiozitate uluitoare, sînt de luptă obiectivele operei grandioase de culturalizare a maselor. Iar sarcinile trasate pentru înfăptuirea acestei nemaiîntîlnite întreceri și „pentru informarea puterii sovietice asupra rezultatelor ei devenise din îndemînă „trebuie să învățăm" devenise o realitate evidentă. Tot în 1919, în lucrarea sa „Proiect de program al P.C. (b) din Rusia", Lenin considera, drept sarcini imediate în domeniul instrucțiunii și culturii alții introducerea învățămîntului general și politehnic, atît și „legislația socializată de către Puterea sovietică a studiului individual și a vieții sociale și culturale ale muncitorilor și al țăranilor muncitori (rețeaua de biblioteci, de școli pentru adulți, de universități populare, cinemas, teatre, cinematografe, studiouri etc.)".

Cele opt puncte enunțate în acest proiect indică de îndată care sînt căile reale pentru ca idealul leninist privind revoluția culturală să poată căpăta o amploare și eficiență colosală în practică. Lenin inventase o întreagă modalitate care mai prețioasă și este mai ușoară pentru ca cultura și mijloacele ei-și-alte răspunsuri cuvenit. La primul congres pe întreaga Rusie al învățămîntului extrașcolar, din 6-10 mai 1919, Lenin întărea îndeplinirea căile de pînă atunci, stabilind cu precizie care anume trebuia să fie sarcinile principale pentru a destrama ignoranța și infuncrica intelectual, lăsat moștenire de țarism: „Trebuie să pășim la îndeplinirea unui lucru simplu, vital: mobilizarea celor știutori de carte și lupta împotriva analfabetismului. Trebuie să folosim cărțile pe care le avem și să pornim la crearea unei rețele organizate de biblioteci, care să ajute poporul să folosească fiecare carte pe care o [illegible]

Planul leninist de culturalizare a maselor devenea deci o realitate concretă, palpabilă, locnul datorită atenției pe care genialul său făuritor o dădea aflării tuturor mijloacelor posibile de răspîndire cu consecvență a bunurilor spirituale. Vorbind despre situația difuzării presei și a repartizării ziarelor în întrega Rusie, și această pe baza unei documentații ample, Lenin spunea în februarie 1921: „...cu toată sărăcia noastră, am putea să scoatem încă DOUĂ ziare cotidiene de cîte 125.000 de exemplare fiecare. Și în fiecare din aceste două ziare am putea da poporului în fiecare zi un material publicistic serios și prețios, cea mai bună literatură beletristică și literatură clasică, manuale de cultură generală, manuale de domeniul agriculturii, al industriei".

Majoritatea sistemelor soluțiilor pe care intelectualii burghezi le propuseseră înainte, în vederea apropierii de cultură a poporului, se dovedeau a nu fi decît jocuri sterile ale imaginației, trecute la bilanțul pasiv al istoriei. Lenin conferea cuvîntului „cultură" un înțeles pe care nu-l avusese pînă atunci. Unii îl visaseră, dar nu-l credeau de domeniul realului. Lenin îl transforma în carte pentru fiecare om, în ziare pentru fiecare om, în cinematograf pentru toți, în literatură la îndemîna tuturor. Și toate acestea ca una din condițiile participării conștiente la revoluție și una din condițiile victoriei ei.

Cultura căpătă în acești ani de „sărăcie", cum îi numea Lenin, înțelesul ei cel mai nobil și cel mai înaintat. „Trebuie ca omul să folosească în practică priceperea de a citi și a scrie, ca el să aibă ce citi, să aibă ziare și broșuri de propaganda, ca ele să fie repartizate în mod rațional și să ajungă în mîinile poporului..." (Noua politică economică și sarcinile comitetelor pentru educație politică).

Acest uriaș plan leninist de răspîndire a culturii a devenit un exemplu pentru toate partidele de tip nou din țările care construiesc socialismul. Sînt prea bine cunoscute, ca să le mai amintim aici, analfabetismul, starea de incultură și bezna morală care plutea deasupra satelor noastre pînă la eliberarea țării. Interesant și poate mai puțin știut este faptul că ideologii burghezi din trecut au încercat să teoretizeze, să explice și să susțină permanentizarea acestei rușinoase stări de lucruri. De la tribuna senatului, Titu Maiorescu spunea în februarie 1891 că nu putem avea un „interes ideal" în rîndurile țăranului „ca care să-l putem atrage spre școală". Singura soluție propusă de mentorul junimist era ca „unde e un turn cu clopotul bisericii să fie și un turnuleț cu clopotelul școlii", susținînd la sfîrșitul secolului trecut o adevărată reîntoarcere la vremurile medievale. În amintitul discurs, Titu Maiorescu teoretiza destul de deschis transformarea școlii primare într-o sclavă a bisericii, nu numai pe plan ideologic, dar și în detaliile organizatorice! De la teoria sa pînă la ceea ce susținea, în 1934, Rădulescu-Motru, nu este o mare distanță. Autorul „Romînismului" pleda, de pe pozițiile aceluiași fals interes pentru o așa zisă culturalizare a maselor, pentru definitiva rupere a poporului de carte, pentru coborîrea satului în negura unei vieți primitive. Vorbind despre carte ca instrument de educație, C. Rădulescu-Motru spunea: „Ea este de neînlocuit la pregătirea viitorului burghez care în cariera lui are nevoie de raționamente abstracte care duc la convingeri individuale; este însă de o utilitate foarte relativă la pregătirea viitorului sătean gospodar care în viața lui nu are nevoie de atîtea raționamente abstracte și de atîtea convingeri individuale. Copilul de burghez poate să-și ocupe primii ani ai copilăriei sale cu cărți... dar copilul de sătean ce zor are să imite pe burghez?" (Școala satului, Revista Fundațiilor, 1 august, p. 306).

Analfabetismul și incultura și-au aflat deci la noi teoreticieni fățiși. Rîndurile citate de noi credem că sînt grăitoare pentru acest catehism al ignoranței atît de consecvent pus în practică de clasele stăpînitoare din țara noastră. Și într-adevăr, atît de consecvent, încît o statistică din acele vremi, publicată de un pedagog cu funcții oficiale în ierarhia școlii burgheze, arăta că din 1921, pînă în 1927 inclusiv, au fost înscriși în școlile primare 7.585.914 elevi, din care au absolvit 637.868 deci 8,4%. Procentul acesta înfim scade vertiginos între 1927 și 1931.

Partidul Comunist din România a demascat cu consecvență și hotărîre starea de incultură a maselor, ca rezultat al politicii criminale dusă de guvernele burghezo-moșierimii. Într-un manifest adresat în 1924 către studenții din toată țara se spunea: „Burghezia stăpînitoare nu îngăduie apropierea culturii decît numai numărului de intelectuali necesar pentru conducerea întreprinderilor și băncilor sale și pentru funcționarea aparatului de stat. Ea se teme însă de TINERETUL STUDIOS IEȘIT DIN RÎNDURILE PĂTURILOR SĂRACE pentru că acesta, ridicîndu-se și luminîndu-se în număr mare, ar putea contribui în măsură considerabilă la trezirea și organizarea poporului sfîrș și înjilat".

Și alte documente ale Partidului Comunist din România, aflat în ilegalitate, informează această stare de lucruri. În rezoluțiile și hotărîrile plenarei a V-a lărgită a C.C. al P.C. din România — august 1931 — se arată că „Școlile și universitățile se închid. Analfabetismul se întinde, nivelul cultural al poporului scade".

După eliberarea țării, Partidul Comunist din România, urmărind cu consecvență ideile și învățăturile leniniste, a înscris printre sarcinile sale de seamă, lichidarea tristului trecut în domeniul învățămîntului și culturii. Astfel, în Raportul politic al Comitetului Central la Conferința Națională a P.C.R., din octombrie 1945, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a spus:

„Partidul nostru se preocupă și trebuie să se preocupe de învățămînt. Problemele de bază ale învățămîntului nostru sînt:

a) lichidarea analfabetismului;

b) reorganizarea întregului învățămînt, de la cel primar pînă la universitate, pe baze democratice, ca să asigure un minimum de cunoștințe generale pentru întregul tineret".

În cei cincisprezece ani care au trecut de la eliberare, Partidul Muncitoresc Romîn a reușit să lichideze cea mai rușinoasă pecete de pe fruntea acestei țări: analfabetismul. Datorită politicii sale consecvente leniniste s-a dovedit că țăranul nostru are un „interes ideal" pentru școală, că lumina cărții este în primul rînd necesară maselor largi.

„Regimul de democrație populară — spunea tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej în cuvîntarea rostită la Congresul învățătorilor din R.P.R. — arată, de la instaurarea lui, cel mai mare interes pentru dezvoltarea învățămîntului public și culturalizarea maselor, pentru pregătirea viitorilor cetățeni, constructori conștienți ai socialismului".

Și roadele acestei politice consecvent leniniste se văd în faptul că în cele peste 18.000 biblioteci publice din țară s-au citit într-un singur an (1938) 22.934.000 cărți, că de la un an la altul numărul spectatorilor de cinematograf a crescut cu mai mult de opt milioane, numărînd 126.725.000 în 1958, că în cele zece luni ale unei stagiuni, 20.000 de oameni pe seară văd teatru sau ascultă muzică în sălile de concerte.

„Marele elan către lumină" al maselor populare, despre care vorbea Vladimir Ilici Lenin în 1918, a devenit deci și în țara noastră o realitate.

Valeriu Ripeanu

Semețul monument de cultură al Casei Științei ● Aici, în clasă, se însușesc cunoștințele de bază ● Minerului Haidu Iuliu nu-i scapă nimic din ceea ce apare în literatură ● În clubul cel nou, reșițenii își petrec mare parte din timpul lor liber ● Biblioteca Centrală din Iași ● Corul Căminului cultural din com. Vaideeni, raionul Horezu.

SCRIITORI PENTRU COPII

Mircea Sîntimbreanu

Mircea Sîntimbreanu este un scriitor tînăr, original și talentat, care numai în urmă cu cîțiva ani și-a făcut debutul în literatura prin lucrări dedicate copiilor.

Fiind și profesor, mediul cel mai intim scriitorului este școala, iar eroii preferați firești, școlarii și pionierii, a căror psihologie o cunoaște foarte bine.

Interesul manifestat, prin creația sa, față de evoluția copilului la școală merită o ii cu atît mai subliniat, cu cît scriitorii noștri pentru copii s-au inspirat prea puțin din acest sector de viață, hotărîtor în zilele noastre în formarea caracterelor copiilor.

Verificînd zilnic, la școală, preferința copiilor de a citi prin rîs, scriitorul creează schițe și foiletoane satirice, un gen de caricaturi animate capabile să stîrnească hazul și dezaprobarea față de unele manifestări negative de-ale școlarilor.

În majoritatea lucrărilor sale, simulînd naivitatea, autorul lasă să se înțeleagă că acordă întregul credit aparențelor și cheamă pe micul cititor ca spectator și arbitru prezentîndu-i o comedie în miniatură. Prin rîzul sub lupă pe cei cu năravuri, își lasă personajele singure să acționeze și să se autocaracterizeze. Întîmplările respective îngroșă pînă la caricatură tipul unor „campioni" în practica sufletului, copiatului, memoriei mecanice neatenției, nerespectării programului, condamnînd astfel apariția în germene a unor trăsături de caracter ca lenea, mincinuna, lașitatea, cameleonismul, orizontul limitat.

Atitudinea critică a scriitorului îmbracă tonalități cu totul deosebite de la o lucrare la alta și după gravitatea greșelii pe care o dezvăluie dar și după vîrsta, deci răspunderea personajului. Cu dispreț și cruzime îl demască pe „smecherul" care vrea să-și înșele profesorul; lipsa de orizont, de preocupări a unor elevi o comentează ironic; pe un ton dulcos, de părere de rău îi cearță pe piticii dintr-un cămin, care-și manifestă prea ostentativ veleitățile artistice șmingălind pereții.

Scriitorul nu umilește copiii nici pe cei care greșesc. El nu rîde de nepriceperea unui elev, de neputința lui de a învăța. Mircea Sîntimbreanu iubește copilul fără a fi un sentimental. El își tratează eroii ca și pe micii cititori, bărbătește, de la egal la egal, evitînd dulcegăria, fără a-i menaja și fără a-i moraliza, — știe că nu le place.

În cazul tipurilor criticate de Mircea Sîntimbreanu nu poate fi vorba de combaterea unor tendințe (caracterele în cazul de față nefiind cristalizate) ci de dezvăluirea unor tendințe negative, periculoase mai ales prin dezvoltare, dar în majoritate izvorîte din dezvoltarea unor trăsături pozitive, caracteristice copiilor, cum ar fi inventivitatea. Majoritatea eroilor lui Mircea Sîntimbreanu sînt copii dotați și îndeosebi inventivi care, dornici cu orice preț să se afirme ca originali sau să găsească soluții inedite pentru rezolvarea unor situații aparent fără ieșire, își construiesc planuri din ce în ce mai năstrușnice.

Autorul afirmă multă inventivitate creînd situații cu efecte comice. Un tînăr, vrînd să-și asimileze întreaga materie în ajunul examenelor, alcătuiește un „tabel al secundelor", pierzîndu-și vremea cu tot felul de calcule în legătură cu timpul economisit dacă nu s-ar mai spăla nici seara nici dimineața. Un alt elev, pasionat de lectura cărților de aventuri, citește cu lăcomie, sub privirile admirative ale bunicii, cărțile prăfuite, travestite în cărți de zoologie, matematică și geografie.

Comparînd lucrările strînse în prima sa carte („Cu și fără ghiozdan") cu cele publicate în volumul „Sub lupă" sau, mai tîrziu, în presa pentru copii, progresul săvîrșit în creația lui Mircea Sîntimbreanu este evident, profilul său scriitoricesc conturîndu-se din ce în ce mai distinct.

În timp ce în prima carte, prins de pitorescul unor situații sau al unui jargon comenta fapte adeseori minore, prelungind artificial peripețiile de un umor gratuit, în ultimele lucrări, scriitorul își îndreaptă atenția spre probleme mai semnificative privind educația copiilor în școală. Schițele strînse în volumul „Sub lupă" se preocupă mai puțin de combaterea unor metode greșite, acordînd o atenție deosebită problemelor formării caracterului, ajutînd la clarificarea unor noțiuni etice importante cum sînt prietenia, lașitatea, cavalerismul, cinstea sau necinstea. Concentrarea scriitorului spre oglindirea unor probleme majore explică și atenția pe care el o acordă în cel de-al doilea volum problemelor vieții pionierești. Cunoscînd rolul organizației de pionieri în formarea conștiinței politice și cetățenești a copiilor, judecă și își apreciază eroii, în special din punctul de vedere al membrilor colectivului organizației; critică lipsa de intransigență în aprecierea tovarășilor, cunoașterea superficială a membrilor colectivului, formalismul în îndeplinirea sarcinilor, demagogia, — adică condamnă acele trăsături negative foarte dăunătoare pentru viitorul cetățean de mîine.

Trebuie să observăm, de asemenea, comparînd ultimele sale lucrări cu primele publicate, reușitele scriitorului în ceea ce privește stăpînirea mijloacelor artistice, concizia, debarasarea, într-o mare măsură, de elementele gratuite, economia de mijloace pentru caracterizarea unei situații sau unui personaj. Astfel, în timp ce multe din schițele strînse în primul volum antrenează numeroși eroi în peripeții complicate, desfășurate pe multe pagini pentru a combate greșeli cu totul minore, în schița „Insemnări de lector", transcrîind simple adnotări de cîteva cuvinte de pe o carte a bibliotecii, scriitorul reușește să dețineasă cîteva tipuri de neglijenți care nu respectă cartea: îi desemnează pe orgolios prin „cîtită de mine, azi", ironizează eleva afectată care semnează „Puyică", cu igrec, sau îl demască pe moralistul care notează: „O minte fără cărți e ca o pasăre fără aripi. Nu înțeleg de ce amîndouă cărțile, care sînt un prieten ce trebuie să circule din mînă în mînă. Dau o cărțile de strînă pe un porumbel, Nicu". Exprimarea mai concentrată la îndemînă pe Mircea Sîntimbreanu să-și investească cuvintele în ultimele lucrări cu o mai mare putere de sugestie. Valoarea pe care ai o dă unei replici, o putem aprecia analizînd una dintre cele mai reușite schițe ale sale: „Pronume personal". Modificările ce se petrec în conștiința unui elev de clasa I-a, în prima zi de școală sînt exprimate doar prin formele gratuit modificate ale unui pronume personal. Elevul cel mic, pornind de acasă ca un fost tovarăș al său de joacă, cărții era deprins să i se adreseze ca un „măă" prelungit, pe măsură ce se apropie de școală și află despre „bogăția" cunoștințelor tovarășului său, începe să i se adreseze trepiat ca mata și chiar cu dumneavoastră avînd certitudinea că din totdeauna i-a purtat un respect deosebit.

Dacă în lucrările publicate în ultima vreme scriitorul dovedește efort, fantezie în crearea unor situații diverse, comice în stare să comunice în mod concentrat idei prețioase pentru educația copiilor, adesori i se întîmplă să mai cadă în plasa unor calambururi, prins de hazul unor situații sau, cîteodată, de pitorescul unui jargon școlăresc caraghios, să relateze întîmplări de un umor ieftin și gratuit, așa cum se întîmplă cu schițele „Negustorie" „Politețe și timiditate", Între prietene" și altele.

Se știe că în anii școlarității psihologia copilului suferă transformări decisive; acum începe procesul cristalizării caracterului, începe să se profileze idealul de viață; copiii doresc să se afirme, să săvîrșească pentru patrie acte neobișnuite. Profesorul și scriitorul Mircea Sîntimbreanu are capacitatea și datoria de a-și ajuta mai mult decît pînă acum pe micii cititori în rezolvarea acestor probleme majore.

Lucia Olteanu

POEȚII NOȘTRI IL CINTA PE LENIN

Socul statuii lui Lenin din Piața gării Finlandeze, povestea acum. Tudor Arghezi, a zilnic împrospătat cu nenumărate buchete de flori așezate acolo nu prin grija municipalității, ci culese și aduse de mîinile anonime ale poporului care-și iubește și azi învățătorul. „O logodnă cotidiană a mareiui revoluționar, cu mireasa lui, cu țara lui!" (T. Arghezi, Din drum).

Amintirea lui Lenin nu are nevoie să fie întreținută oficial. El e „și azi, mai viu decît cei vii" după aproape patru decenii de cînd Maiakovski prevedea că „viața fără moarte a tovarășului Lenin / n-o poți cuprinde, secole să scrii!" (Vl. Maiakovski, Vladimir Ilici Lenin).

Lenin trăiește mereu prin faptele și învățăturile sale. Leninismul e tulpina viguroasă pe care crește biruințele muncitorilor de pretutindeni, încrederea celor încă oprimați, în victoria luptei pentru eliberare, alături de certitudinea unui viitor fericit, a celor care construiesc socialismul și comunismul. Partidele comuniste — partide de tip leninist — conduc masele în urcușul sigur, la capătul căruia se află societatea comunistă. Fiecare treaptă e luminată de profunzimea și temeinicia științifică a leninismului. Fiecare nouă cucerire ne apropie de Lenin.

O literatură realist-socialistă (cum a devenit literatura noastră în ea eliberare pînă azi), care prelucrează artistic temele luate din realitatea nouă, va oglindi în mod necesar chipul celui care a fundamentat solid această realitate.

Cîntîndu-l pe Lenin, poeții cîntă viața de azi, munca omului constructor al societății socialiste, lupta pentru pace, progresul științei, visurile proiectate în viitor. Tocmai datorită acestei identități, Lenin — actualitate, Lenin — viață, poezia închinată conducătorului Revoluției din Octombrie nu se poate limita la versurile ocazionale, publicate anual, ca un omagiu, în fiecare aprilie. Poezia închinată lui Lenin constituie, de fapt, un amplu capitol în istoria literaturii noastre actuale.

De la poeții cei mai reprezentativi, ca M. Beniuc, Radu Boureanu, Eugen Jebeleanu, Maria Banuș, Mihu Dragomir, Veronica Porumbacu, Nina Cassian, Cicerone Theodorescu, Dan Deșliu, pînă la cei mai tineri, dintre care unii fac abia primii pași în poezie, toți îl descoperă liric, pe Lenin, odată cu aprofundarea principiului literaturii partinice și imprimă cu receptarea și răspunsurile la chemările contemporaneității.

Poezia noastră nouă cîntă această viață perpetuă care învinge timpul și spațiul și se continuă neîntrerupt în generațiile tinere. M. Beniuc spune despre Lenin, simplu și direct: „el e-n tot ce omenirea / pe drumul fericirii-o chemă" (Lenin — Contemporanul). Poeții comunică, în versuri, un adevăr fundamental: imaginea multilaterală a lui Lenin nu trebuie căutată la mausoleu, „ci de vrei să-l vezi aievea pe lîngă / cercetează oamenii și viața!" (Dan Deșliu: Nemurire. — Versuri alese). Lenin complex, deplin, nu poate fi aflat colindînd prin muzee ci doar „în clocotul mulțimilor de-afară" (N. Tăutu, în muzeul V. I. Lenin). Cu sensibilitatea și gingășia discretă ce-i sînt caracteristice, Veronica Porumbacu scrie despre un sculptor care caută modei pentru chipul frămîntat din lut, în portrete și volume. Disperînd, neputînd în acest fel „să treacă-n lut un început de eră / Abia tîrziu pe Lenin îl găsi / în ochii celorlalți, era ași, / aproape, mai aproape, la un pas, / într-o tăcere, în frînturi de glas, / în foriotă, pe scheie de oraș, / în bolta galeriei, de lămpașe, / în cîmpul fără margine sub cer, / într-o privire de pionier..." (V. Porumbacu, Busturi lui Lenin).

Poeții se fac purtătorii de cuvînt ai generațiilor de azi și viitoare, care-i vor păstra lui Lenin amintirea mereu vie, slăvindu-l prin construcții pasnice. „De-o pururea ești viu în inimi, Lenin!" exclamă V. Tulbure. În numele celor care au învățat de la Ilici să fie „ageruri / setoșilor de sînge și averi" (V. Tulbure, Cuvîntul lui Lenin).

Vladimir Ilici a fost un geniu al poporului, o expresie a năzuințelor și forțelor acestuia. Tînărul poet Alexandru Andriițoiu își imaginează răsunînd pe care i l-ar da însuși Lenin, la încercarea lui de a-i preamări în ode pompoase: „El mă opri zicîndumi: o, nu sînt dumnezeu. / Eu unul dacă-n lupte eram de unul singur, / nu izbuteam o piatră din loc misca să pot (...)

„Ci-n mine ca și-n tine vorbise un norod / Am fost ghiocul numai, ecou la oceane, / și picurul de rouă ce răfrîngea un cer, / (...) Cîntați cu lira voastră mulțimea neînvinsă / Talazul ei cu care să-nfringi nimic nu-i greu. / Și-atuncea în cîntarea înaltă și încinsă / Cîntatul vol fi eu". (Al. Andriițoiu, Lenin, V. R. 4/1956).

Lenin e inițiat în realizările și aspirațiile popoarelor. Strădaniile perseverente pentru împunerea păcii în lume, îndreaptă gîndul poeților spre creatorul Statului Sovietic, care e salutat umanitatea prin decretul de pace: „Cînd azi luptînd pe calea păcii merg, / Popoarele îți cîntă ție slavă / Și-n lupta lor dureri și lacrimi șterg / Dînd lumii care nu va fi bolnavă: / Pace!" (M. Beniuc, Pacea leniniștă). Evocarea decretului leninist, e o chezășie a triumfului păcii: „Pe cerul omenirii de azi, de cîte ori / Se string, vălătucite, cetățile de nori, / Din care voci sinistre, duhuind a mort coboară / Ca niște mari păianjeni iritați / Eu văd rotind în spații, mai albi ca-nlila oară / Celmi, porumbeii-n soare legănați, / ai inimii lui Lenin..." (Ion Brad, în vuietul vremii).

Comuniștii de azi au învățat de la Lenin intransigența revoluționară și încrederea în propriile forțe. În momentele de „grea turburare", cînd „mîi de-nrobări și răspunsuri se-alungă" — poeții invocă învățătura lui Lenin, cugetul său, „necruțătoarea lui limpezime", glasul lui care semănă certitudinea: „Prin orișice cumpeni poporul răzbate, / Revoluția-i tare, mai tare ca toate", și care sfătuiește sever: „nu beție-n victorii și nu disperare... / organizare, organizare, organizare..." (M. Banuș, Glasul lui Lenin).

Cu Lenin se întîlnesc poeții cînd scriu despre viața nouă a tinerei generații care se poate bucura azi de lumina științei, căci „să poți sorbi temeinic învățătura dreaptă, / a sta de sfînță Lenin prin vremuri zbuciumate / dînd visului țăria să se prefacă-n faptă / călînd în oameni dorul străvechi de liberiate". (Dan Deșliu, Celor ce vin).

Dezvoltarea artelor și literaturii, cultivarea unei arte aparținînd poporului, pe înțelesul maselor și iubită de ele, amintesc poeților dragostea lui Lenin pentru comorile culturii. Într-o evocare poetică a unui episod din Revoluția din Octombrie, cînd detașamentele roșii au asaltat Palatul de iarnă, V. Porumbacu îl-i arată pe Lenin dînd ordine ostașilor să stea de strajă „ca nu cumva s-atingă ne-[illegible] știutoare — [illegible] / [illegible] deze..."

Cititor al [illegible] Lenin prezent în fiecare [illegible] și răspîntie a constructorilor societății comuniste. Dintre elementele necesare progresului științific și deci construirii comunismului, Lenin a insistat în scrierile sale asupra electrificării. E deci firesc ca în consemnarea poetică a răspîndirii „lămpilor lui Ilici" în țara noastră, poeții să evoce figura marelui învățător: „Înalți brazi cu becurile vii / Sînt arcuri de triumf slăvind [illegible] turile lui Octomvrie). În numele lui Lenin și al slobodei vieți, Eug. Frunză își exprimă convingerea că apele vijelioase ale Bistriței vor fi domesticite, iar tăriile ei îi vom da aripi să spintece „văzduhul cu mii de săgeți" și noaptea s-o mături din cale. (Eug. Frunză — Nu e pulere să-i stele în cale).

Lenin e cîntat cu ocazia progreselor uimitoare ale științei, fiind cel care a descătușat fantezia creatoare. Oamenii sovietici au înfăptuit cele mai îndrăznețe vise. Prin satelîții lansați spre cer din patria lui Lenin, N. Tăutu îi vede pe Ilici aprinzînd „spre mine-semafoare" (N. Tăutu, Acarul). Prima rachetă cosmică, „ducînd spre soare visu-ndrăzneț ce n-are moarte" amintește „cum toldeauna-n calea luminii ne-a-ndreptat. / Așa arată brațul lui Lenin: mai departe!" (Ion Brad — Nou albatros).

Lenin e simbolul victoriei proletare. „Ideea lui înseamnă: biruință!" (Petre Solomon — Citindu-l pe Lenin). Numele lui a căpătat o sinonimie, unanim acceptată, cu tot ceea ce implică, efectiv și rațional, cuvintele: revoluție socialistă. Poeții care se inspiră din istoria contemporană, evocînd Revoluția din Octombrie, îl cîntă pe Lenin. Făcînd un bilanț de un emoționant farmec poetic, al lăcrimilor pe care l-a adus revoluția în oameniie, Cristian Sîrbu subliniază, firesc, cuvîntului revoluție, numele lui Lenin: „De la Lenin încoace / nu mai e înfunerie și frig. / S-au tămăduit mușcatele pe cer. / S-au limpezit zările. / Din toate părțile pămîntului se vede Moscova" (C. Sîrbu, — De la Lenin încoace). Severele cadențe ale glasului lui Lenin, păstrate pe disc, îi evocă lui Eugen Jebeleanu vitoarea răsturnării strîmbei orînduiri: „Drepte, țîșnind ca din mitralieră / [illegible] de iarnă". (Mihu Dragomir — Acordurî pentru marea odă).

Poeții noștri l-au cîntat pe Lenin în diverse ipostaze, pe conducătorul revoluției alături de activiștii de partid, pe Lenin dezrobitorul alături de Lenin învățătorul, pe părintele comunismului alături de omul modest și simplu, iubitor de poezie și frumos. Dragostea, venerația și prețuirea răzbat din fiecare vers, pentru conducătorul care a dus istoria lumii „cu o mie de ani înainte" (Geo Bogza, Cosmogonie).

Lenin înseamnă visul de progres al oamenilor, așa cum apare în versurile lui Mihu Dragomir: „Și-n Spaski parcă bate-un ceas de cart, / Se leagănă rubinul pe catart / Sub steagul lui Ilici, dogorîtor. / Și simt cum piața-alunecă ușor / și-nainteazăm, cu pinzele întinse / Prin visul lui cu-nfinderi neatinse" (M. Dragomir, Miezul nopții la Kremlin).

M. Beniuc, dînd glas sentimentelor poporului, îl vede amintirea și învățătura, hirutnd nemuritoare timpul și trăind veșnic în mijlocul popoarelor pe care geniul său le a îndrumat pe drumul comunismului (M. Beniuc — Lenin): „Vor trece și mileniii și multe-o sa se-nece / Și oamenii spre lună, spre Marte or să plece, / Vor trece și acestea și altele-or să vină / Ci Lenin, adevărul, rămîne tot lumină! (...) Și Lenin o să fie atunci în orice om / Ca primăvara seva și soarele în pom".

Rodica Florea

TRADIȚIE ȘI INOVAȚIE ÎN SPIRIT LENINIST

Problema raportului între tradiție și inovație este una dintre acelea care se discută și se reiau mereu, în fața cărora se elaborează o literatură realist-socialistă. Este util să ne reamintim la fiecare nouă etapă a acestui proces de elaborare bine cunoscutele păreri ale lui Lenin. Ele limpezesc confuziile și ajută la stabilirea unui echilibru între cele două tendințe, ori de câte ori se manifestă exagerări într-un sens sau într-altul: fie în sensul ruperii literaturii noi de tendințele sănătoase ale creației literare realiste și progresiste din trecut și al adoptării unui modernism detașat de problematica societății socialiste, fie în sensul valorii și imitării nediscriminate a unei tematici și a unor procedee tradiționale epuizate.

În 1920, dînd un răspuns clarificatorilor Proletcultului, care nega cultura trecutului și preconiza construirea culturii proletare din nimic, pe un teren curățat de tradiții, Lenin a formulat unul din principiile esențiale ale politicii culturale socialiste și ale esteticii marxiste: „Marxismul și-a cucerit însemnătatea istorică universală ca ideologia a proletariatului revoluționar, prin aceea că el, marxismul, nu a înlăturat cîtuși de puțin cele mai prețioase cuceriri ale epocii burgheze, ci, dimpotrivă, și le-a însușit și a prelucrat tot ce era mai de preț în dezvoltarea de mai bine de două mii de ani a gîndirii și culturii umane. Numai munca ce va urma pe această bază și în aceeași direcție, însuflețită de experiența (practica) a dictaturii proletariatului ca ultimă luptă împotriva oricărei exploatări, poate fi recunoscută drept dezvoltare a unei culturi cu adevărat proletară". Despre izvoarele filozofice ale marxismului vorbise Lenin înainte; acum stabilea că noua cultură marxistă își găsește izvorul firesc în cultura cea mai înaintată a veacurilor trecute.

Tot în același an, la al III-lea Congres al Tineretului Comunist rus, Lenin reia ideea, insistînd asupra preluării critice a acestei moșteniri: „El (Marx) a preluat în mod critic tot ce a fost creat de societatea omenească, neldsînd nici un punct ce scapă atenției sale". Și mai departe: „Cultura proletară nu este ceva ieșit de nu știu unde, nu este o născocire a oamenilor care-și zic specialiști în cultură proletară. Ar fi ceea cu totul absurd. Cultura proletară trebuie să fie dezvoltarea după anumite legi a acelui bagaj de cunoștințe, pe care omenirea le-a elaborat sub jugul societății capitaliste, a societății moșierești, a societății birocratice".

Principiile lui Lenin au devenit, în țările socialiste, bazele unei politici culturale de mare amploare. Edificiile ample, științifice, critice, de clasici, care apar, în aceste țări, în condiții, tiraje și cu frecvențe necunoscute înainte, fac orice alt comentariu de prisos.

Din punctul de vedere al esteticii literare, afirmațiile lui Lenin mai sus amintite ideea preluării critice a celor mai valoroase tradiții literare și artistice, sînt consecința logică a teoriei leniniste asupra reflectării ca și a concepției lui Lenin despre cele două culturi. Teoria reflectării afirmă puterea artei — deci și a literaturii — de a surprinde, prin însăși structura imaginii artistice, adevărul obiectiv. De aci decurge posibilitatea artei, care vorbește conștiințelor, chiar într-o epocă depărtată în timp de momentul elaborării artistice. Reflectarea nefiind însă un proces mecanic, ci angajînd afectivitatea creatorului și producîndu-se prin mijlocirea unei concepții despre lume și societate, tendențiozitatea operei de artă e evidentă. Reflectarea poate, prin urmare, fi fidelă sau deformantă, după cum artistul aparține uneia sau alteia dintre cele două culturi existente în fiecare națiune. Din aceste principii decurge, pe de o parte, interesul unei lucrări literare din trecut pentru conștiințele oamenilor de astăzi, pe de alte, necesitatea contemporanilor de a desluși, în spirit critic, orientarea conștiinței artistice, care a realizat reflectarea.

Preluarea critică a moștenirii literare este un principiu estetic și de politică culturală. Dar preluare critică nu înseamnă, în nici un caz, reproducere, repetiție mecanică a unora concepții literare și a unor procedee artistice — fie ele valoroase — ale trecutului. Lucrul este de altfel neînsemnat și neverosimil. Condițiile create de revoluția proletară nu pot genera un realism de tip balzacian. Realismul scriitorului, care scrie, astăzi, într-o țară socialistă, este luminat și conștient dirijat de o concepție, de o ideologie. El întîmpină realitatea înarmat cu o gîndire științifică, și ar fi o absurditate să ni-l închipuim, făcînd realism fără să-și dea seama. Această teorie a realismului inconștient nesusținut de nici o orientare ideologică și datorat doar forței cu care se impune mediul înconjurător conștiinței și simțurilor artistului, teorie revizionistă, urmărește tocmai anihilarea rolului ideologiei în creația literară a zilelor noastre. De aceea ni se pare un nonsens aprecierea poetică pe care o acordă unii critici unor romancieri actuali care ar face, astăzi, la fel, realism. Exagerînd puțin de dragul exemplificării, am putea aprecia elogiul pe care ar scrie astăzi ca Homer și îl felicită că realizează acea naivitate, care ne farmecă în poemele homerice și pe care Marx o punea în legătură cu copilăria omenirii.

Cele mai valoroase dintre operele care se scriu astăzi la noi ne arată descoperirea importanței absorbirii de către scriitorii contemporani a marilor tradiții literare, ca și [illegible] a [illegible] ideatice. Că Titus Popovici merge pe linia deschisă de marii prozatori ardeleni — Slavici, Rebreanu — s-a spus de multe ori. Și tot de atîtea ori s-a remarcat că faranul ardelean, care în fond era stăpînit de mistica pămîntului, trăiește în romanele lui Titus Popovici o metamorfoză explicată de adîncimea prefacerilor sociale, cu care este contemporan. Preluarea marxistă și necreatoare a tradițiilor literare a dus totdeauna la epigonism. Ea nici nu poate fi concepută într-o epocă de istorie, care inaugurează un nou tip de societate.

Dacă preluarea nediscriminată — astăzi — a unor concepții și procedee literare — fie ale datorate unor scriitori progresiști ai trecutului — duce la epigonism și desuetudine, imitarea unor orientări literare care, nici în vremea înfloririi lor n-au jucat un rol progresist, intră în domeniul absurdului. Accentele idilic-neo-semănătoriste, semnalate de critica noastră în poezia unor tineri, cădesc din partea acestora nu numai o totală ignorare a echilibrului necesar între tradiție și inovație, dar și o falsă ierarhie de valori.

Există inovații, există pseudo-inovații — Lenin a respins noul de dragul noului însoțit de sacrificarea sensului și a valorii estetice în opera de artă. În amintirile ei, Klara Zetkin reproduce opiniile lui V. I. Lenin în legătură cu unele orientări absurde și extremiste: „Frumosul trebuie păstrat, trebuie să fie luat ca model, trebuie să pornim de la el, chiar dacă-i „vechi"... Nu sînt în stare să consider operele expresionismului, futurismului și celorlalte „isme" drept cea mai înaltă manifestare a genului artistic". Lenin o aprobă pe interlocutoarea lui, care refuza să accepte că niște triunghiuri în loc de ceas pot exprima năzuințele unui suflet inspirat și că aspirația revoluționară spre acțiune „trebuie să transforme trupul omenesc, în care organele sînt legate într-un complex, într-un sac moale și informe, așezat pe două picioroange, cu două furci și cîte cinci dinți fiecare".

Criteriul acceptării inovațiilor în artă îl reprezintă gradul lor de accesibilitate, influența lor asupra maselor. Lenin a spune răspicat: „Arta aparține poporului. Prin rădăcinile ei cele mai adînci ea trebuie să pătrundă în însuși grosul maselor largi muncitoare... Ea trebuie să unească simțirea, gîndirea și voința acestor mase, să le ridice". Cu aceste cuvinte, Lenin desființează toate orientările artistice, care se vor revoluționare, dar se adresează în cazul cel mai bun unui grup de inițiați și snobi, care închid maselor accesul spre opera de artă.

Încercarea de a introduce germenul descompunerii în artă sub firma „inovațiilor" rafinate catalogate drept „revoluționare" continuă și astăzi în unele țări ale apusului. Abstracționismul, Letrismul, desființarea personajului în epică, sînt doar cîteva formule. Caracterul lor tendențios și antipopular nu necesită demonstrație.

Se impune însă discernămînt în aprecierea noului în artă și literatură. Dacă e necesară respingerea cu vehemență a pseudo-inovațiilor, neacceptarea dogmatică a unor tendințe determinate de prefacerile obiective care solicită atenția scriitorului poate deveni primejdioasă. Dovedește, între altele, neînțelegerea raportului dialectic între tradiție și inovație în literatura realist-socialistă.

Vera Calin

LENIN — CONDUCĂTORUL

Sculptură de N. A. Andreev

BERTOLT BRECHT

Invincibila inscripție

În plin război mondial,
Într-o celulă a temniței italienești
San-Carlo
Care gemea de vagabonzi, de hoți și dezertori,
Un soldat socialist a scris cu creionul pe zid:

„Trăiască Lenin!"

Cuvintele abia se deslușeau
În umbra încăperii, aproape de tavan, —
Dar temnicierii au văzut și au tremurat
Zugravul, care a sosit cu var
Inscripția primejdioasă,
Trecînd cu pensula deasupra literelor scrise:

Pe zid a apărut însă din nou
— Nu în creion, ci luminată-n var —
Inscripția „Trăiască Lenin!"

Un alt zugrav vopsi apoi peretele întreg.
Inscripția a dispărut, dar dimineața,
Cînd zidul s-a uscat, pe el a răsărit din nou:

„Trăiască Lenin!"

Zidarul îl adusură, cu-o dată,
Și literă cu literă a răzuit-o.
Cînd isprăvi,-n celulă străluceau din nou,
Săpată-n cărămidă de-astă dată,
Inscripția nemuritoare
„Trăiască Lenin!"

— De-acum luați peretele! — le-a spus soldatul,

În romînește de TIBERIU UTAN

PAUL VAILLANT-COUTURIER

Arma victoriei noastre

(fragment)

Tunetul! Tunetu-ascultă!!
E glasu-Aurorei suind peste Neva.
E vuietul glasului său...
Și salve răsună-n Palatul de lamă,
Sînt gărzile roșii stăpîne-n oraș.

Aici muncitorii, soldații, țăranii
Înfipt-au pe țărmul rusesc
Steagul cel roșu, steagul [illegible]
Sub pașii-n cadență ai [illegible],
În ceasul răsplatei, în ceasul mîniei
Octombrie-ngropat-a trecutul,
La granița vremii.

Și flacăra flamurii roșii țîșnit-a
Peste cerăbii...
Lenin!

Ca viscolul steagul cel roșu-i izbi
Pe albi din miază-noapte-n miază-zi
Lenin!

Și steagul cel roșu sună pîn-la stele
Din trîmbițe de fabrici, din trîmbițe grele
Lenin!

Steagul roșu! Vapaile lui triumfale
Protezizau marile cincinale
Lenin!

Ostași ai Comunei slăvite
Culcați sub țărînă aici
Noi v-am adus cununi de flori
Iar dar de la Comuna voastră nouă,
Priviți: tractoare de la Stalingrad
Și păsări de oțel din Moscova,
Și minereuri din Magnitogorsk,
Torente de secară pîrguită
Departe,-n colhoznice cîmpuri,
Pe toate le aducem la zidul slăvit
Armă-a izbînzii
Comunei Mondiale.

În romînește de DAN GRIGORESCU

BOGUSLAV KOGUT

Există un asemenea partid!

O zi de iarnă caldă la Leningrad. Ușor,
Zăpada se tepește picînd pe-asfaltul ud.
Sub zasele-nvelite-n al negurilor nor,
Aud prin vreme glasul lui Lenin, îl aud.
Cum stă veghind înainte de luptă un estaș,
Stă Smolnii printre arbori înalți
ca zarea-nchid.
Destoca vîntu-n șuier prin negură îngeș.
Și-aud un glas:
— Există asemenea Partid!
Căvăi șerpuitoare istoria călca, —
Prin loc treceau estașii, prin viscole și
ploi,
Cu ploile odată și singele pleoa,
Dar se-auzea-ntre rînduri: Sus! Lenin e
cu noi!
Vezi singele în valuri și moartea-și stă în
față.
Cu dinții strînși răbzi facul dușmanului
partid.
Și cine ți-a fost sprijin, putere și pavăză?
Aud un glas:
— Există asemenea Partid!
Sub flamura de singe, estașii-naintează.
Ei vin din lanuri arse, din mine, — vin puvoi,
Și duc prin moarte viața, purtînd cuvîntul-
rază:
Cu noi e Lenin, frate, Partidul e cu noi!
Precum un steag de flăcări peste ai mul-
ților vis,
Pe tot întinsul lumii azi zorii se deschid.
Dar zodia lui mîine, de mîna cui s-a
scris?
Aud un glas:
— Există asemenea Partid!

În romînește de GEO DUMITRESCU

ARKADI KULEȘOV

Prezidiul meu

La mitinguri fost-am adesea
La sail-mi de zbucium grăi
Și inima singură aleasă
Solemnul prezidiu al ei.

Și-n el chiar din zilele crunte
De luptă cu aprigi vrăjmași,
Avîndu-l pe Ilici în frunte,
Am luat loc matrozi și estași,

Zidari și plugari... Prin furtună
Cu cîntecu-am mers către țel.
Și nimeni la masa comună
Nicicînd n-a roșit pentru el.

Că vremil ce steagu-nvăpaie
I-a fost și-acest cîntec îndemn —
Tot tînăr în inima mea e
Același prezidiu solemn.

Ier Ilici trudind cu tot zorul,
Urînd lîncezeala mereu,
În veci este conducătorul
Acestui prezidiu al meu.

În romînește de ANTON A. ILIESCU

CINE I-A UCIS PE VETERANI?

ERNEST HEMINGWAY

În numărul din ianuarie 1960 al revistei americane Mainstream *a apărut reportajul* Cine i-a ucis pe veterani *de Ernest Hemingway. Reportajul marelui prozator deși publicat pentru prima dată cu mulți ani în urmă, își păstrează pe deplin actualitatea. Dovadă a acestei stringente actualități o face republicarea lui în revista americană la 25 de ani de la prima sa apariție în* New Masses.

Publicăm reportajul lui Hemingway pentru adevărurile revelatorii cuprinse în rîndurile sale și pentru frumusețea sa artistică. Iată mai întîi nota revistei Mainstream:

„În noaptea de 2 septembrie 1935, un uragan se năpusti asupra coastei de sud a Floridei în direcția strîmtorii Matecumbe, la 50 de mile nord de Key West. La Matecumbe, al cărui nume în limba indienilor din aceste părți înseamnă „Locul durerii", 700 de veterani lucrau la construcția unei căi ferate ce urma să lege interiorul peninsulei cu Key West. Cei mai mulți dintre ei participaseră la marșul organizat pentru mărirea salariilor cu cîțiva ani în urmă, căzînd victime crizei și credinței generalului Mac Arthur că bogații au nevoie de apărare.

Deși oficialitățile din Washington știau de cităva vreme că furtuna se îndrepta spre Matecumbe, ele nu au făcut nici un efort pentru evacuarea veteranilor care trăiau împreună cu familiile în bordeie insalubre. Un tren trimis în ultimul moment în ajutorul lor nu a ajuns niciodată la destinație. La Matecumbe au murit 450 de soldați, femei și copii. Publicăm reportajul lui Hemingway care a vizitat locul tragediei."

Key West, Florida.

I-am dus pe galanii mei la luptă; au fost decimați. Dintr-o sută cincizeci n-au rămas în viață decît trei care nu vor avea altă soartă decît să cerșească prin mahalale tot restul vieții.

Shakespeare.

Da, și acum i-am înecat și pe ăștia trei.

Pe cine au supărat oare, cine socotea că prezența lor ar însemna un pericol politic?

Cine l-a trimis în strîmtorile Floridei în anotimpul furtunilor?

Cine l-răspunzător de moartea lor?

Autorul articolului de față trăiește departe de Washington și nu cunoaște răspunsul acestor întrebări. El știe însă că oamenii cu stare, proprietari de iahturi și organizatori ai partidelor de peacuit (așa cum au fost atîția dintre președinții Statelor Unite) nu vin în Florida în anotimpul uraganelor. În august, septembrie și octombrie, lunile bîntuite de furtuni, nici un vas nu-și face apariția de-a lungul țărmului. Pentru că proprietarii iahturilor știu că proprietățile lor ar fi pîndite de o mare primejdie, o primejdie din care cu greu ar putea scapa dacă s-ar isca o furtună. Pentru același motiv, pentru nimic în lume nu i-ai putea convinge pe milionari să pescuiască în largul apelor Cubei în timpul verii cînd vin aici peștii cei mai mari. E știut că proprietățile acestor milionari s-ar afla într-o mare primejdie. Dar veteranii nu sînt proprietatea cuiva. Ei sînt numai ființe umane. Niște ființe nenorocite care în mod fatal trebuie să moară. Fac o muncă infernală pentru un salariu maxim de 45 de dolari. Au fost trimiși pe coastele Floridei pentru că aici nu pot provoca nici un fel de dezordini. E anotimpul furtunilor, e adevărat; dar dacă s-ar ivi vreun pericol cineva s-ar gîndi că nu pot fi evacuați la timp?

Iată cum vine un uragan. E sîmbătă seara. Ești în Key West, ai terminat o săptămînă de lucru, te duci la crișmă să tragi o dușcă și să-ți arunci ochii prin ziarele de seară. Primul lucru pe care-l vezi în ziar e o înștiințare care te previne că se va dezlanțui un uragan. Știi că asta înseamnă o întrerupere a lucrului pentru un timp, ceea ce te necajește grozav pentru că pînă acum totul mergea destul de bine.

Se spune că furtuna asta tropicală ar fi izbucnit la est de Long Island în arhipelagul Bahamas și că direcția ar fi aproximativ spre Key West. Ici harta meteorologică a lunii septembrie care indică direcțiile și datele a patruzeci de uragane care au bîntuit regiunea în cursul acestei luni, începînd din 1900. Și, ținînd seama de viteza comunicată de biroul de prevedere a timpului, calculezi că furtuna nu poate ajunge aici pînă în seara cel mai devreme. Toată duminica îți o pierzi chinuindu-te să-ți pui barca în siguranță. Dacă ești refuzat, spunîndu-ți-se că sînt prea multe ambarcațiuni care așteaptă să fie remorcate și duse la adăpost, îți cumperi cu 52 de dolari cîțiva metri de cablu gros, de oțel, îți duci barca la baza submarinelor, în locul care îți se pare cel mai ferit și o legi cît poți mai bine. Luni, bați în cule obloanele casei și vii înauntru tot ce ar putea fi ridicat de furtună. Dinspre nord-est încep să se arate semne îngrijorătoare. La 5 după masă se stîrnește un vînt puternic. Pe catargele vaselor se arborează steagul roșu, mare, cu un pătrat negru în mijloc, ceea ce înseamnă „uragan". Vîntul se pornește mai tare, barometrul cade brusc. În tot orașul oamenii stau zăvorîți în case.

Dai o fugă pînă la luntre și încerci să-ți dai seama ce se va întîmpla cînd se vor ridica valurile. Ai impresia că totul ar fi în ordine dacă furtuna ar veni de oriunde în afara de nord-vest, direcție spre care e deschis bazinul. Observi cu bucurie că nici o altă ambarcațiune nu amenință să se năpustească într-a ta și s-o sfărîme. Doar o șalupă confiscată de poliția de coastă e legată chiar lîngă barca ta și remarci că parîmele de la pupă sînt legate doar de inelele pupei bărcii tale și simți că te apucă o durere violentă de burtă.

— Pentru numele lui dumnezeu, să știți că inelele astea păduchioase or să lasă din pupă și atunci o să se năpustească în barca mea.

— Dacă-i așa, poți tăia parîmele sau poți s-o dai la fund.

— Ce sistem e și ăsta să lași o vechitură ca asta să nenorocească o luntre bună?

După ultimul buletin, se pare că uraganul nu va izbucni pînă la miezul nopții. La 10 seara ieși din Biroul pentru Prevederea Timpului și pleci acasă, gîndindu-te că poate vei izbuti să dormi două ore. Lași mașina în fața casei pentru că garajul îți se pare că e prea șubred ca să prezinte vreo garanție. Îți pui lîngă pat barometrul și lanterna de buzunar, pentru momentul în care o să se stingă lumina electrică. La miezul nopții, vîntul urlă, barometrul arată 29,55 și scade văzînd cu ochii. Ploaia cade în rafale. Te îmbraci, guști mașina șiroind de apă, te îndreptă cu greu spre barcă, călăuzit de lumina lanternei. Crengile cad lîngă tine, sîrmele electrice se încolăcesc. Lanterna nu străbate prin perdeaua de ploaie. Vîntul bate acum exact dinspre nord-vest. Vasul capturat de poliția de coastă a smuls inelele pupei și, condus de José Rodriguez, un marinar spaniol, s-a repezit în larg înainte de-a avea timpul să ne lovească. Acum îl auzi tocmai cum se sfărîma de dig.

Vîntul suflă tot mai tare, înaintezi cu greu, îți bate din față. Dacă uraganul va veni din direcția din care suflă vîntul, vasul o să fie pierdut și n-o să ai niciodată bani să-ți cumperi altul. Te simți ca în infern. Dar puțin după ora 2 noaptea, vîntul se întoarce dinspre vest și atunci, după legea cicloniilor îți dai seama că uraganul a trecut pe deasupra strîmtorilor și ne-a ocolit. Vasul e apărat de dig. La 5, barometrul s-a oprit și te întorci acasă. Luminile sînt stinse. Un copac s-a prăbușit de-a curmezișul porții. Un gol ciudat în latura de miazănoapte a grădinii îți arată că și uriașul sapodilla a fost doborît. Intri.

*

Așa se întîmplă cînd furtuna te ocolește. Îți trebuie cel puțin două zile să te pregătești ca să întîmpini un uragan; două zile întregi. Uneori, mai mult.

Dar ce s-a întîmplat în strîmtori?

Marți, pe cînd uraganul străbătea Golful Mexic, vîntul era atît de puternic încît nici un vas nu putea părăsi Key West și nu exista nici un mijloc de comunicație cu strîmtoarea sau cu continentul. Nimeni nu știa ce rămasese în urma uraganului. Nu venea nici un tren dintr-acolo și nu ne parvenise nici o știre. Nimeni nu bănuia că catastrofa avusese loc la Matecumbe. De-abia a doua zi un vas pătrunse prin Matecumbe Key, venind dinspre Key West.

Acum, cînd sînt scrise aceste rînduri, la cinci zile după furtună, nu se știe numărul exact al morților. Crucea Roșie, care se joacă cu cifrele, a anunțat întîi 40, apoi 150, spunînd în cele din urmă că numărul morților nu depășește 300. Listele de azi dau o nouă cifră: 446; dar numai totalul veteranilor morți și dispăruți este de 442. Dacă adăugăm că au fost găsite trupurile a 70 de civili, totalul morților trece de 1.000, gîndindu-ne mai ales că multe cadavre au fost înghițite de valuri și nu vor fi găsite niciodată.

Nu e cazul să discutăm moartea civililor și a familiilor lor, deoarece ei se aflau aici din propria lor dorință. Își construiseră case, cumpărasera terenuri și știau limpede ce destinul le e în joc. Dar veteranii fuseseră trimiși. Nu aveau cum să plece. Nu erau apărați împotriva uraganului. Nu aveau nici un fel de șanse să scape.

În timpul războiului, detașamente întregi, uneori chiar numai cîțiva soldați, care și-au atras dizgrația superiorilor, au fost trimiși în poziții extrem de amenințate și ținuți acolo pînă cînd nu mai prezentau nici o problemă. Nu cred că cineva a trimis cu bună știință, într-o asemenea poziție pe veteranii de război ai Statelor Unite. Dar strîmtorile Floridei, în anotimpul furtunilor, în condițiile construcției căii ferate de pe coasta răsăriteană a peninsulei, pot fi considerate o poziție cît se poate de periculoasă. Și ignoranța nu poate fi acceptată ca o scuză pentru asasinat sau pentru ucidere în masă.

Cine a trimis în Florida, în anotimpul uraganelor, o mie de veterani, mulți dintre ei vigurosi, apți de muncă grea, loviți de soartă, să trăiască în bordeie?

De ce nu au fost evacuați duminică, sau cel mai tîrziu luni dimineața, cînd se știa că uraganul se va năpusti asupra regiunii și ca evacuarea era singura apărare cu putință?

Cine s-a împotrivit trimiterii trenului din Miami pînă luni la patru și jumătate, astfel încît terasamentul era înundat înainte ca garnitura să fi ajuns în lagăr?

Cineva trebuie să răspundă acestor întrebări.

*

Cînd au ajuns la Matecumbe, am văzut plutind cadavre în șanțul căii ferate. Peisajul era căleniu, de parcă ar fi venit toamna în aceste insule în care nu-i niciodată toamnă, ci doar un fel de vară primejdioasă: pe ramuri nu mai erau frunze. În punctele cele mai înalte ale insulei, era o pătură de nisip groasă de două picioare, adusă acolo de valurile mării. Mașinile grele de construcții erau răsturnate. Insula părea cursul vechi al unui rîu care ar fi dispărut, înghițit de mare. Taluzul fusese năruit și oamenii care se ascunseseră în spatele lui și, în cele din urmă, cînd venisera apele, se agățaseră de traverse, fuseseră luați odată cu ele. Pot fi văzuți acum, aruncați ciale peste grămadă în mangoterii. Grămezile cele mai mari de cadavre erau în mangoterii noduroși, veșnic verzi, din spatele cisternelor și al turnurilor de apă. Au stat gheminii aici, la adăpost, pînă cînd vîntul și apa l-au smuls pur și simplu. Nu l-au luat dintr-o dată; pe rînd, de îndată ce nu se mai puteau ține. După aceea, apele l-au azvîrlit în crengile copacilor. Îl vezi pretutindeni; la căldura soarelui, au început să fie prea grași pentru hăinuțele lor albastre de dril, ponosite, care atîrnau, largi, pe ei în zilele de foamete.

. . . . . .

„Pentru ei e mai bine așa", încearcă probabil să se justifice fața de ei înșiși cel care i-a trimis aici. „Ce bine-o duceau! Parcă poate să prevadă cineva accidentele și voința domnului? Erau bine hrăniți, aveau case bune, bine tratați și, să presupunem, au murit ușor".

Dar aș vrea ca unul din cei care l-au trimis aici să scoată măcar un cadavru din mangotier, să întoarcă unul din cele care zac de-a lungul drumului, să lege laolaltă trupurile ca să nu fie duse-n larg, să inspire aerul dulmînd așa cum nu și-ai imaginat niciînd ca poate dulmi aerul — și să fie fericit. Dar știu prea bine că nu-i nici o fericire cînd javrele bogate fac război. Nefericirea ține pînă cînd toți cei care se lupta mor.

Așa încît ține-ți nasul și tu, care ai mîzgălit într-o revistă literară cîteva rînduri, pretinzînd ca ai vrea să mergi la Miami să vezi un uragan pentru că vei avea nevoie de el în viitorul tău roman și acum îți e frică să nu-l vezi într-adevăr, poți continua să citești ziarul și vei avea tot ce-ți trebuie pentru următorul roman. Dar aș vrea să-ți dau brînci de pe scaunul comod al uraganului — aflat — din cărți, să te pomenești în mijlocul stivelor de cadavre din mangotieri. Să vezi o femeie, umflată ca un balon, întoarsă cu fața în jos, alături de ea, o alta, cu fața în sus, și să-ți explic că erau două fetițe nostime care lucraseră la o stație de benzină și la un bufet și că poți admira în voie nenorocirea lor. O să poți să faci din asta o fișă pentru viitorul tău roman, frate, scriitor, amice s...t?

Dar tocmai atunci, unul din cei opt supraviețuitori ai acestui lagăr în care trăiseră 187 de oameni (alți 12 plecaseră la Miami să joace bass-ball, lucru care-i pune în mare încurcătura pe admiratorii procentajelor) trecu pe acolo, spunînd:

— Asta a fost iubita mea. S-a îngrășat, nu-i așa?

Bălatul era, însă, puțin nebun; putem, deci să-l lăsăm în pace, să ne întoarcem și să pornim spre lagărul cinci.

În lagărul cinci, din 187 de oameni, rămăseseră în viață numai opt. Dar am găsit numai 67 de cadavre și încă două de-a lungul șoselei. În total 69. Toți ceilalți sînt în mangotieri. Nicăieri nu se văd zburînd păsări. Nici măcar corbi. Absolut nici un corb. Vă vine a crede? Furtuna a ucis corbii ca și păsările mari, cum ar fi pelicanii. Îi puteți zări în larba mustind de apă, de-a lungul țărmului. Iata încă un cadavru. Ghete cu carîmbul jos, cu locurile tocite, un bărbat, de vreo șaizeci de ani, cu ghete tocite, o manta tivită cu o margine de metal, cămașă albastră fără guler, haina de vînt, cu buzunarele goale. Îl întoarcem cu fața în sus. Obrazul tumefiat, imposibil de recunoscut. Nu seamănă a fi veteran. E prea bătrîn. Părul aproape alb. După ce o să-l vezi, așa o să fie și părul tău. Să-l întoarcem. E un veteran. Îl cunosc. De ce avea ghete cu carîmbul jos? Poate că le cîștigase la zaruri. Tu nu-l cunoști. Eu îl știu, are degetele mari ale mîinilor retezate. După asta l-am cunoscut. Crabii i-au mîncat degetele. Crezi că-l cunoști pe toți. Așteaptă. După un timp, are să ți se facă rău, frate. O să vezi șaizeci și șapte și o să ți se facă rău la al șaizeci și optulea.

Te plimbi pe țărm. Totu-i calm, limpede, albastru, ca în zilele de iarnă cînd milionarii vin aici. Numai că acum sînt muște mari, tîntari și duhoare de cadavru. Asta o la fel în orice țară te-ai duce. Acum miroase a cadavru în propria ta țară. E adevărat că soldații uciși miros la fel, indiferent de naționalitate și de cine i-a trimis la moarte?

Cine i-a trimis aici?

Cred că citește rîndurile astea. Ce-o simți oare?

Și el o să moară, poate nu într-un uragan; poate o să aibă o moarte ușoară, ceea ce tu, frate, și-ai fi putut dori din toată inima. N-ar fi trebuit să te prinzi de vreun obiect oarecare, să stai spînzurat pînă cînd degetele nu te-au mai ținut și a-a făcut beznă. Și vîntul șuiera asemenea fluierului unei locomotive, pentrucă vîntul șuiera exact ca în cărți. Țărmul dispare, apele te poartă încoace și-ncolo, dai de ceva în preajma, nu știi ce e, te agăți și le găsim apoi, obiect fără importanță, frînt în două, pe creanga unui mangotier.

Ai murit, frate; dar cine te-a părăsit în anotimpul furtunilor pe țărmul strîmtorii unde o mie de oameni au murit înainte ta în anotimpul furtunilor, în timp ce construiau un drum, năruit acum de ape?

Cine te-a părăsit? Și care e pedeapsa pentru asasinat?

În romînește de DAN GRIGORESCU

REDACȚIA: [illegible] str. 14, telefon 11,51,54, 11,38,51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17,07,99; Abonamente: 6 lei — 3 luni; 12 lei — 6 luni; 24 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"